

Pohľady

Z OBSAHU:

SILVIA KOČÍ MONTANARI

POCTA SLOVAKISTOM

**MOZAIKA SLOVENSKÝCH
OSUDOV V RAKÚSKU (2)**

14. PLES VIEDENSKÝCH SLOVÁKOV

**KLUBOVÉ VEČERY: ZDENKA PREDNÁ
A ANDY HRYC**

CAMILLE LABAS: MIESTO V TRÁVE

NA SPOLOČNÝCH VLNÁCH HUDBY

VÝSTAVA UMELCOV ČISTÉHO SRDCA

Skalné mesto Petra - od roku 2007 zaradené
k divom sveta. O návšteve Petry i ďalších miest
v Jordánsku sa dočítate na strane 22

ZA TIBOROM PAŽICKÝM

Manželia Pažickí na plese viedenských Slovákov

Na cintoríne Wien-Meidling sme sa 17. júla rozlúčili s pánom Tiborom Pažickým. Chcel by som sa pri tejto smutnej udalosti zamyslieť nad členom našej slovenskej komunity vo Viedni, ktorý bol blízky mnohým z nás. Tibor Pažický patril ku generácii slovenských emigrantov zo 60. rokov. Generácii, ktorá emigrovala pred okupáciou vtedajšieho Československa sovietskymi vojskami, lebo neuverila na „dočasnú“ brutálneho zásahu cudzej moci do suverenity ich vlasti.

Tibor Pažický patril so svojou manželkou Adou a dcérou Denisou medzi tie rodiny, ktoré sa v roku 1968 rozhodli pre život v slobodnom svete. Nepatril však k tej väčšine, ktorá sa ponáhľala do zámoria zo strachu pred postupom vojsk Varšavskej zmluvy smerom na Západ. Mal odvahu zostať v tesnej blízkosti železnej opony.

Tibora, alebo Házinka, ako sme ho mnohí familiárne oslovovali, sme mali radi, pretože svojím šarmom očaril naše srdcia. Svoj životný optimizmus rozdával plným priehrstím a jeho kolegovia ho nazývali „Mr. Sun Shine“. Bol človekom, pre ktorého bola rodina vždy na prvom mieste – aj tá v širšom slova zmysle – konkrétne komunita viedenských Slovákov. Bol jedným z nás, jedným z tých, ktorým záležalo na udržaní našej kultúry aj v diaspóre. Tešíme sa, že sme mohli s ním zdieľať pár krokov jeho pozemskej cesty.

Peter Beňovský

Prečo som?

Otázka,
ktorá sa zdá veľmi komplikovaná,
alebo veľmi jednoduchá.

Prečo som, kto som,
prečo som, kde som
a prečo práve ja?

Každodenné povinnosti nám nedovolia, aby sme sa zaoberali takou banálnou otázkou. Vyžaduje si to veľa času a nakoniec to ani nie je podstatné. Hlavné je, aby sme sa mali dobre, aby nás obklopovali pekné veci, necítili sme hlad alebo chlad. Aby sme mali okolo seba dobrých ľudí alebo aspoň ľudí, ktorí sú prínosom v našom živote, psychicky či materiálne.

Pokiaľ všetko ide ako po koľajniciach, ktoré určujú presný smer, sme spokojní a tešíme sa zo svojho úspechu. Čo však, keď vybočíme z našich koľají? Čo sa stane, keď narazíme na prekážku, alebo naše koľajnice ďalej nepokračujú a my musíme hľadať novú cestu? Až vtedy sa dokážeme zamyslieť

a hľadať význam všetkých udalostí. Má náš život vôbec zmysel? Máme sa prečo tešiť, keď aj tak raz všetko pomine a zanecháme iba pár spomienok?

Život je vo svojej podobe veľmi pestrý. Sme konfrontovaní s množstvom informácií, ktoré niekedy nestíhame vnímať. Mnohí ľudia si sťažujú, mnohým to vyhovuje. Informácie, ktoré musíme spracovať, ktoré nám diktujú ďalší smer nášho života.

Überáme sa tokom života, ktorý mnohokrát nemôžeme zmeniť. Čo v každom prípade môžeme zmeniť, sme my, náš postoj k životu, k ľuďom, k Bohu. Nájsť si priestor pre seba, nájsť si cestu k sebe a vážiť si sám seba. Sme malou čiastočkou veľkého vesmíru, ktorá je potrebná, aby sa vesmír vyvíjal ďalej. Všetci v ňom hráme nejakú rolu, ktorú určite niekedy pochopíme. Niektorí v tomto živote, iní až na druhej strane, po tomto živote?

Lubica Macura

Obsah

- 4 **SILVIA KOČÍ MONTANARI** | Život a dielo / Das Leben und das Werk | *Ingrid Konrad*
- 9 **POCTA SLOVAKISTOM** | Premiérka Slovenskej republiky Iveta Radičová prijala poslucháčov slovakistiky z Viedenskej univerzity | *Oľga Škvareninová*
- 10 **MOZAIKA SLOVENSKÝCH OSUDOV V RAKÚSKU** | 2. pokračovanie | *Ingrid Žalneva, Vladimír Mlynár*
- 16 **14. PLES VIEDENSKÝCH SLOVÁKOV** | *Martina Víglašská*
- 18 **ZDENKA PREDNÁ A KAROLÍNA HALÁTOVÁ** | *Jozef Macura*
- 19 **ANDY HRYC VO VIEDNI** | Slovenský herec a podnikateľ | *Jozef Macura*
- 20 **MIESTO V TRÁVE** | Večer poézie s Camille Labas a Frankom Jalšovským | *Daniela Helienek*
- 21 **ZUZANA KLEMBAROVÁ** | *Jozef Macura*
- 22 **NA POTULKÁCH JORDÁNSKOM** | *Ingrid Žalneva*
- 26 **BOLI SME PRI TOM** | Krst knihy Adriany Macháčovej | *Ingrid Žalneva*
- 27 **NA SPOLOČNÝCH VLNÁCH HUDBY** | *Edith Veith*
- 28 **ARTBRUTISTI** | alebo umelci čistého srdca | *Andrea Pitoňáková*
- 30 **JOANNES SAMBUCUS** | 480. výročie narodenia | *Martina Víglašská*
- 32 **PALIČKOVANÁ ČIPKA** | *Ingrid Žalneva*
- 36 **JÁN KUPECKÝ V LETNEJ REZIDENCII PRINCA EUGENA SAVOJSKÉHO** | *Jana Gregor*
- 40 **PESNIČKOVÝ APETÍT MARCELLY MOLNÁROVEJ** | *Iveta Gregor*
- 42 **JARNÝ TÁBOR TATRANSKÁ LOMNICA** | *Jelena Tumarová, Katarína Edinger*
- 44 **ČO ZNAMENÁ ŠPORT...** | *Vlado Mlynár*
- 46 **VOLEJBAL** | *Ingrid Fux*

INGRID KONRAD SA STALA HLAVNOU ARCHITEKTKOU BRATISLAVY

2. júna 2011 schválili poslanci mestského zastupiteľstva hlavného mesta SR Bratislavy do funkcie hlavného architekta mesta Bratislavy architektku Ingrid Konrad. Našu Ingrid! Tú, ktorá je - ak by sme mali zostať pri odbornej terminológii - aj hlavnou architektkou Slovensko-rakúskeho kultúrneho spolku, jeho nosným pilierom. A zároveň aj hlavnou projektantkou nášho časopisu Pohlady, pričom dohliada nielen na jeho „fasádu“, ale aj obsahový „interiér“. K dosiahnutiu významnej funkcie úprimne blahoželáme a v budúcom čísle vám ju v jej novej funkcii bližšie predstavíme.

Redakcia

Milé čitateľky, milí čitatelia,

v osudoch rakúskych Slovákov sa odzrkadľuje história strednej Európy.

Pohlady sa vždy vracali k ich príbehom, ale dnes to chceme robiť ešte intenzívnejšie. Vaše životopisy sú históriou Slovákov na území Rakúska a my sa chceme spolu s vami

zamyslieť nad životom mimo vlasti, nad prácou i súkromím, nad hodnotami, ktoré uctievate, nad vašimi začiatkami v cudzom svete, nad úspechmi i neúspechmi – jednoducho, nad vašim životom. Emeritný profesor ekonómie Mikuláš Luptáčik, prvá slovenská motocyklová pretekárka pani Eva Lipko alebo úspešná lektorka slovenského jazyka vo Viedni pani Elena Beda sú našimi a vašimi hosťami v prvom tohtoročnom čísle. Tešíme sa na vaše všedné i nevšedné príbehy na rsks@slovaci.at, ozvite sa aj vtedy, ak poznáte zaujímavého človeka, ktorý má korene na Slovensku.

Potešte sa spolu s nami aj spomienkou na tohtoročný úspešný ples viedenských Slovákov, napíšte nám, ako sa vám páčil, či chcete, aby jeho organizátori v tomto duchu pokračovali. V roku 2012 bude mať ples prestávku a máme čas spoločne popremýšľať, ako ďalej. Radi by sme prilákali viac hostí, i keď výsadou tohto plesu v nádhernom prostredí viedenského hotela Radisson Blu je „klein aber fein“.

S Ingrid Žalneva navštívte Jordánsko a tajuplnú Petru, miesto mýtov. Skalné hrobky, somáre a beduíni, vzdialený svet skalného posvätného mesta – to všetko nás nechá zabudnúť na všednosť a otvorí pohľad do histórie a života iných národov.

Naša prakticky „večná“ téma je hľadanie slovenských stôp v Rakúsku a v jeho hlavnom meste. Spolu s Jankou Gregor sa vyberte do Horného belvedéra, ktorý je súčasťou letného sídla rakúskeho princa Eugena Savojského vo Viedni, kde môžete obdivovať diela maliara Jána Kupeckého, rodáka z Pezinka, a Franza Xavera Messerschmidta, rodáka z Nemecka, ktorý na sklonku života žil a tvoril na Zuckermantli v Bratislave. Pekné leto s Pohlady vám želá

Ingrid Konrad

RAKÚSKO SI UCTILO ODBORNÍČKU NA UMENIE, REDAKTORKU NEMECKÉHO VYDANIA L'OSSERVATORE ROMANO SILVIU KOČÍ MONTANARI

Rakúskej architektke slovenského pôvodu Silvii Kočí Montanari pôsobiacej v Ríme a vo Viedni udelili vo Viedni titul Profesorka.

Silvia Kočí Montanari, štvrtá zprava

Architektka a odborníčka na umenie Silvia Kočí Montanari pôsobí už 25 rokov ako kultúrna redaktorka nemeckého vydania vatikánskych novín L'Osservatore Romano. Žije vo Viedni a v Ríme. Rakúska republika jej 7. júna 2011 udelila titul profesorka. V Audienčnej sále rakúskeho Ministerstva pre vedu a výskum vo Viedni slávnostne prevzala diplom z rúk ministra pre vedu Karlheinz Töchterleho.

„Prostredníctvom umenia sa podarilo dnešným ľuďom priblížiť pozitívnu dimenziu kresťanskej viery,“ vyjadrila Silvia Kočí Montanari svoje presvedčenie

v rozhovore pre Kathpress. A dodala, že „všetci pápeži zanechali pre nasledujúce generácie niečo hodnotné. V katakombách je to pôsobivo zobrazené od počiatku cirkvi až po súčasnosť.“

Štátnym vyznamenaním ocenili bohatú publikačnú činnosť architektky, ktorá sa začala pred 25 rokmi pri príležitosti medzinárodného Mariánskeho roku sériou 35 článkov o mariánskych kostoloch. Táto séria vyšla najprv v nemeckom vydaní vatikánskych novín L'Osservatore Romano a neskôr aj knižne vo vydavateľstve Schwabenverlag pod názvom Die Marienkirchen Roms (Mariánske kostoly v Ríme).

Nasledovalo umelecko-historické vyhľadávanie stôp po pápežských hrobách v rôznych rímskych pápežských kostoloch, o ktorom vyšla publikácia vo vydavateľstve Paderborner Bonifatiusverlag, doplnená vlastnoručnými kresbami architektky. Ďalšie publikácie

sú venované antickým mostom a rímskym mestským hradbám. K Roku sv. Pavla pripravila Silvia Kočí Montanari tri malé knižky o neznámych uličkách a námestiach v Ríme, ako aj o rímskych obeliskoch, ktoré vyšli v Schwabenverlag ako špeciálne vydanie nemeckého Osservatore Romano. Momentálne pracuje na sérii o krížových cestách v známych i menej známych rímskych kláštoroch.

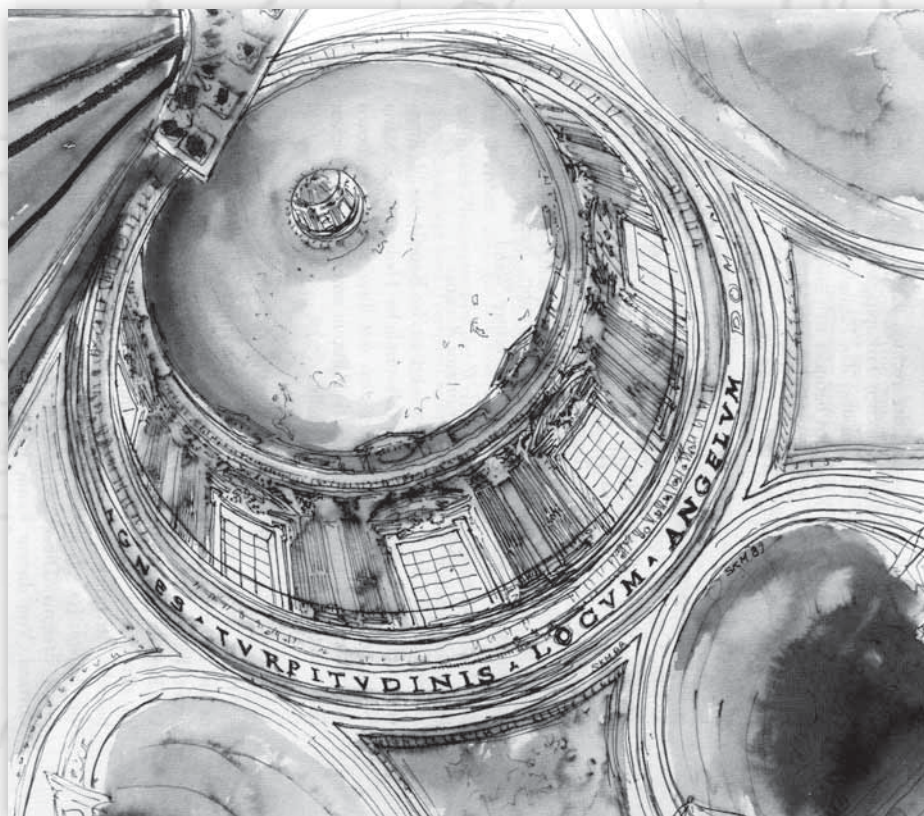
Silvia Kočí Montanari sa narodila v roku 1949 v Bratislave. Ako 8-ročná prišla so svojimi rodičmi do Viedne. Vyšla za Taliana, má jednu dcéru a žije v Ríme i vo Viedni, kde má ako architektka aj svoj ateliér.

Okrem talianskeho denného vydania vychádza L'Osservatore Romano ako týždenník aj v angličtine, nemčine, španielčine a portugalčine. Navyše existuje aj mesačné vydanie v poľštine. (Homepage: www.osservatore-romano.de)

ÖSTERREICH EHRT KUNSTEXPERTIN DES DEUTSCHEN „OSSERVATORE“ SILVIA KOCI MONTANARI,

in Rom und Wien wirkende Kulturpublizistin und Architektin,
wird mit Berufstitel „Professorin“ ausgezeichnet

Wien-Rom, 07.06.2011 (KAP)
Silvia Koci Montanari (62), seit
25 Jahren Kulturredakteurin
der deutschsprachigen
Ausgabe der Vatikanzeitung
„L'Osservatore Romano“, wird
von der Republik Österreich mit
dem Berufstitel „Professorin“
ausgezeichnet. Die in Wien
und Rom lebende Architektin
und Kunstexpertin erhält
von Wissenschaftsminister
Karlheinz Töchterle die
Urkunde im Rahmen einer
Feierstunde am Dienstag
im Audienzsaal des
Bundesministeriums
für Wissenschaft
und Forschung in Wien.

Kuppel von S. Agnese in Agone

„Über die Kunst gelingt es, die positive Dimension des christlichen Glaubens den Menschen von heute zu erschließen“, zeigte sich Koci Montanari im Gespräch mit „Kathpress“ überzeugt. Auch hätten „alle Päpste für die nachfolgenden Generationen Wertvolles hinterlassen“. Dies lasse sich „von den Anfängen der Kirche in den Katakomben bis in die Gegenwart“ eindrucksvoll darstellen.

Mit der staatlichen Auszeichnung wird das reiche publizistische Wirken der diplomierten Architektin gewürdigt, das vor 25 Jahren mit einer 35-teiligen Artikelserie über die römischen Marienkirchen anlässlich des internationalen „Marienjahres“ begann. Die Serie erschien zuerst in der deutschsprachigen Ausgabe der Vatikanzeitung „L'Osservatore Romano“ und dann als Taschenbuch im Schwabenverlag unter dem Titel „Die Marienkirchen Roms“.

Es folgte eine kunsthistorische Spurensuche über die Papstgräber in den

verschiedenen römischen Papstkirchen, die versehen mit eigenhändigen Zeichnungen der Architektin im Paderborner Bonifatiusverlag erschien. Weiter Publikationen handelten über die antiken Brücken sowie über die Stadtmauern Roms. Zuletzt erschienen von Koci Montanari im Schwabenverlag als Sonderausgabe des deutschsprachigen „Osservatore“ drei kleinere Bücher zum Paulsjahr, über unbekannte Wege

Löwe vor dem Hauptportal von S. Lorenzo in Lucina

und Plätze in Rom sowie über die römischen Obelisken. Derzeit arbeitet die Kulturredakteurin an einer Serie über Kreuzgänge berühmter und weniger bekannter Klöster in Rom.

Silvia Koci Montanari wurde 1949 in der slowakischen Hauptstadt Preßburg geboren und kam im Alter von 8 Jahren gemeinsam mit ihren Eltern nach Wien, wo sie aufwuchs. Die mit einem Italiener verheiratete Mutter einer Tochter lebt sowohl in Rom als auch in Wien, wo sie ein Architekturatelier hat.

Neben der italienischsprachigen Tagesausgabe des „L'Osservatore Romano“ erscheint die Vatikanzeitung in Wochenausgaben auf Englisch, Französisch, Deutsch, Spanisch und Portugiesisch. Daneben gibt es auch eine polnischsprachige Monatsausgabe. (Homepage: www.osservatore-romano.de)

Zdroj: <http://www.bmwf.gv.at>

Ingrid Konrad

SILVIA KOČÍ MONTANARI

ŽIVOT A DIELO

Na osudoch rodáčok a rodákov z Bratislavy v 20. storočí sa dajú čítať dejiny Slovenska. Silvia Kočí Montanari sa narodila 22. februára 1949 v Bratislave v rodine architektov. Mama, Ilse Weschta Kočí (1919 – 2010, Viedeň), sa počas štúdií architektúry vo Viedni zoznámila so slovenským študentom Jánom Kočím (1922 Piešťany – 2004 Viedeň) a 3. januára 1948 sa vo Viedni vzali. Pre katastrofálnu povojnovú situáciu vo Viedni sa rozhodli žiť na Slovensku, teda vo vtedajšom Československu. Po komunistickom puči vo februári roku 1948 chceli sa čo najskôr dostať späť do Rakúska. Ilse s dcérou Silviou boli rakúske štátne občianky, ale Jánovi sa podarilo za nimi emigrovať až v roku 1957.

Opustiť republiku v temných 50. rokoch bolo takmer nepredstaviteľné. Útek Jána Kočího, vtedy asistenta prof. Chrobáka na Fakulte architektúry SVŠT v Bratislave, opisuje vo svojich spomienkach slovenský architekt Alfred Piffel (Zápas o Bratislavský hrad. Denník 1948 – 1972. Bratislava, vydavateľstvo Marenčin PT, 2007), z ktorých je nasledujúca ukážka:

25. mája 1957

Včera mi hovoril Tibor Bártfay, že z Viedne sa nevrátil asistent Kočí od prof. Chrobáka. Dnes to potvrdil aj Lichner, ktorý bol s Kočím v Egypte. Z detailov vyplýva, že dotýčny sa dôsledne pripravoval na opustenie výpravy vo Viedni. V škole nastal nepredstaviteľný zmätok. Kádrovník Kasáč o tom nevedel, dozvedel sa to až odo mňa. Prišiel mi vynadať, čo som to za profesora, keď si dovoľujem dať na

nástenku informáciu, že žiadam, aby sa pri záverečnom teste hromadne zbierali indexy – a je ich 136 – a tieto sa podpisujú naraz. Vraj mám volať každého osobitne a vynadať mu formou kádrového pohovoru, aj keď si to nezasluhuje. Postavil som sa proti takému šikanovaniu a len tak som utrúsil, či vie, že asistent Kočí zostal vonku. Kasáč zbledol, chvíľu bol ticho a potom si začal uľavovať. Bojí sa dôsledkov, lebo bol to práve on, kto podpísal Kočímu odporúčanie vycestovať. Pritom mu ušlo, že Kočího manželka je rakúska štátna občianka!

Silvia s mamou odišli legálne. Školské a vysokoškolské roky strávila Silvia vo Viedni. V roku 1972 odišla do Ríma na dvojročné postgraduálne štúdium zamerané na ochranu pamiatok a historických centier na ICCROM – International Centre for Study of the Preservation and Restoration of Cultural property. Súčasne absolvovala dvojročný študijný pobyt na Univerzite „La Sapienza“ a v roku 1975 dostala diplom. Následne pracovala tri roky v rôznych architektonických ateliéroch v Ríme. Po návrate do Viedne pôsobila na magistráte na odbore územného plánovania. V roku 1983 sa definitívne vracia do Ríma, kde až dodnes pôsobí ako publicistka v oblasti kultúry a umenia, úzko spolupracuje s novinami L' Osservatore Romano, ako aj rakúskym denníkom Die Presse. Jej témami sú ochrana a reštaurovanie

pamiatok, história umenia a architektúry v Ríme. Popri tom vystavuje svoje perokresby v Rakúsku, Nemecku, Taliansku a Grécku. Od roku 1975 sa zaoberá umeleckou činnosťou a všetky jej publikácie, ktoré postupne vyšli od roku 1989 až dodnes, ilustrovala sama. V roku 2004 jej udelili za kultúrny prínos vysoké ocenenie Rakúskej republiky – Zlatý kríž za zásluhy.

Zoznam publikácií:

Die Marienkirchen Roms – Mariánske kostoly v Ríme
Sprievodca po najdôležitejších Mariánskych kostoloch vo večnom meste, 88 strán, Schwabenverlag, Stuttgart Ostfildern, 1989.

Die Papstkirchen in Rom – Pápežské kostoly v Ríme
Po stopách pápežských hrobiek, 388 strán, Bonifatiusverlag, Paderborn, 1994.
V taliančine: *Le Chiese Papali a Roma*, vyd. Libreria Editrice Vaticana, 2000.

Die antiken Brücken von Rom – Antické mosty v Ríme
96 strán, Verlag Schnell und Steiner, Regensburg, 2006.
V taliančine: *I Ponti Antichi di Roma*, 2006.

Die Stadtmauern von Rom – Rímske mestské hradby
126 strán, Verlag Schnell und Steiner, Regensburg, 2009.
V taliančine: *Le Mura Antiche di Roma*, 2009.

Paulusjahr 2008 – 2009 – Rok sv. Pavla
51 strán, špeciálne tematické vydanie publikácie L' Osservatore Romano, Schwabenverlag, Stuttgart Ostfildern, 2009.

Spaziergänge durch Rom – Prechádzky po Ríme – po neznámych cestičkách
72 strán, špeciálne tematické vydanie publikácie L' Osservatore Romano, Schwabenverlag, Stuttgart Ostfildern, 2010.

Die Obeliskens Roms – Rímske obelisky
špeciálne tematické vydanie publikácie L' Osservatore Romano, Schwabenverlag, Stuttgart Ostfildern, April 2011.

Pápež Klement IX., figurálny portrét z jeho náhrobku v Santa Maria Maggiore

DAS LEBEN UND DAS WERK

Silvia Koci-Montanari wurde am 22. 02. 1949 in Bratislava (Slowakei) geboren. 1957 Übersiedlung der Familie nach Wien, wo sie aufwuchs. Nach der Matura 1966 Beginn des Studiums der Architektur an der Technischen Universität in Wien. Abschluss des Studiums mit der Erlangung des Diplomingenieurs. 1972 Beginn des Postgraduatestudiums der Denkmalpflege

verschiedenen Architekturbüros in Rom. Zwischen 1978 und 1983 Angestellte im höheren Technischen Dienst bei der Gemeinde Wien in der Stadtplanung. Ab 1983 freischaffende Publizistin in Rom und freie Mitarbeiterin des L' Osservatore Romano (Tageszeitung des Vatikans), bei der Wochenausgabe in deutscher Sprache, sowie zeitweise auch bei „Die Presse“.

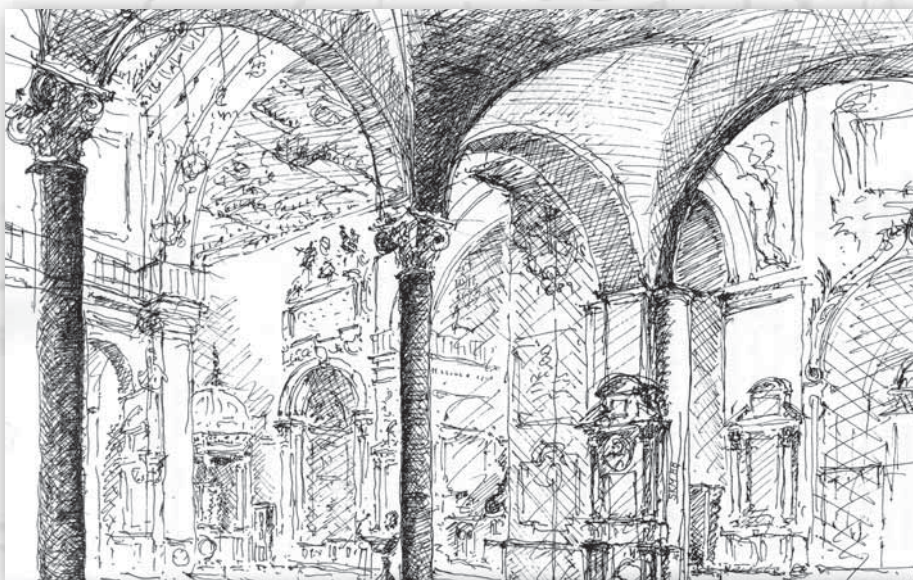
2011 Publikationen verschiedener Bücher (Werksverzeichnis liegt bei), die mit eigenen Freihandzeichnungen illustriert sind. Im Jahr 2004 Auszeichnung mit dem goldenen Verdienstkreuz für Verdienste um die Republik Österreich. Die mit einem Italiener verheiratete Mutter einer Tochter lebt sowohl in Rom als auch in Wien, wo sie ihr eigenes Architekturatelier leitet.

Ausgrabungsgelände des „Porticus Margaritaria“ mit S. Maria nova dahinter, Forum Romanum

und Historischer Zentren am „ICCROM“ in Rom (Institution der UNESCO, Erlangung des Diploms). Gleichzeitig zweijährige Spezialisierung im gleichen Fach an der Universität „La Sapienza“ in Rom; Abschluss mit der Erlangung des Diploms 1975. Von 1975 bis 1978 Tätigkeit bei

Publikation von Artikelserien über kunstgeschichtliche Themen und Probleme der Denkmalpflege und Restaurierung. Daneben künstlerische Tätigkeit als Zeichnerin und Malerin. Seit 1975 zahlreiche Ausstellungen in Österreich, Italien, Deutschland und Griechenland. Ab 1989 bis

S. Maria in Ara Coeli, Innenraum

Werksverzeichnis:

„Die Marienkirchen Roms“; Führer durch die wichtigsten Marienkirchen der Ewigen Stadt, 88 Seiten, Schwabenverlag, Stuttgart Ostfildern, 1989

„Die Papstkirchen in Rom“; auf den Spuren päpstlicher Grabstätten, 388 Seiten, Bonifatiusverlag, Paderborn, 1994

„Le Chiese Papali a Roma“; sulle tracce dei sepolcri dei Papi, 395 Seiten, Libreria Editrice Vaticana, 2000

„Die antiken Brücken von Rom“; 96 Seiten, Verlag Schnell und Steiner, Regensburg, 2006

„I Ponti Antichi di Roma“; 96 Seiten, Verlag Schnell und Steiner, Regensburg, 2006

„Die Stadtmauern von Rom“; 126 Seiten, Verlag Schnell und Steiner, Regensburg, 2009

„Le Mura Antiche di Roma“; 126 Seiten, Verlag Schnell und Steiner, Regensburg, 2009

„Paulusjahr 2008-2009“; 51 Seiten, Sonderausgabe des L' Osservatore Romano, Schwabenverlag, Stuttgart Ostfildern, 2009

„Spaziergänge durch Rom“; Unterwegs auf unbekanntenen Wegen, 72 Seiten, Sonderausgabe des L' Osservatore Romano, Schwabenverlag, Stuttgart Ostfildern, 2010

„Die Obelisken Roms“; als Sonderausgabe des L' Osservatore Romano, Schwabenverlag, Stuttgart Ostfildern, erscheint voraussichtlich, April 2011.

Slovákovi sa uznaním štatútu samostatnej národnostnej skupiny na území Rakúska v roku 2002 otvorili nové, vskutku výnimočné možnosti. Jednou z nich je aj právo na ich vlastné zastúpenie v mediálnej oblasti.

Vedeli ste, že v priestoroch viedenského rozhlasu, tzv. „ORF Funkhaus“ na Argentinierstraße v centre Viedne sídli redakcia národnostných skupín, ktorá okrem relácií v češtine, maďarčine a rómčine vysiela od roku 2004 aj v slovenčine?

Slovenské vysielanie má pravidelný čas – každý pondelok večer od 21.40 – na frekvencii Rádia Burgenland (94,7).

K Rádiu Špongia, ktoré sa zameriava predovšetkým na páľčivé témy zo života mládeže, sa pridružilo Rádio Dia:tón. Hlavnou tematickou náplňou Rádia Dia:tón je slovenská národnostná skupina v Rakúsku. Nechýbajú rozhovory s viedenskými Slovákmi, ani reportáže zo zaujímavých podujatí.

Relácie Rádia Špongia a Rádia Dia:tón sa navzájom každý týždeň obmieňajú a v súčasnosti sa o ich produkciu starajú dve redaktorky. Program Rádia Špongia zodpovedne pripravuje mladá, angažovaná redaktorka Yvonne Strujič;

Rádio Dia:tón je doménou redaktorky Dany Fleck. Zo začiatku sa relácie v slovenskom jazyku vysielali v Rakúsku len na stredných vlnách, čo vonkoncom neuspokojovalo dopyt.

Tí, ktorí si relácie v ľubozvučnej slovenčine radi vypočujú z internetu, majú túto možnosť vďaka internetovému rádiu „oe1 campus“ (relácie Slovenská vlna a Rádio Sova).

Dôležitá informácia: ak si poslucháči nestihnú vypočuť niektorú reláciu priamo v rádiu v stanovenom vysielacom čase, môžu si ju kedykoľvek vyhľadať na webovej stránke volksgruppen.orf.at/slovaci.

Všetky relácie sú totiž krátko po odvysielaní k dispozícii v archíve na tejto webovej stránke, prípadne ako download. Webová stránka ponúka okrem iného správy o živote slovenskej národnostnej skupiny v Rakúsku a informuje aj o aktuálnom dianí na Slovensku.

Dana Fleck

ŠPECIÁLNY TELEVÍZNY MAGAZÍN V RAKÚSKOM

Slovenská moderátorka Dana Fleck so svojou českou kolegyňou

Foto: archív autorky

V auguste 2009 dostal zelenú – na veľkú radosť rakúskych Slovákov – nový, spoločný televízny program České ozveny / Slovenské ozveny zameraný na záujmy a potreby slovenskej a českej národnostnej skupiny v Rakúsku. V dvojmesačnej periodicite sa v 25-minútovom magazíne môžu diváci na programe ORF 2 Wien dozvedieť veľa nového z oblasti svojej národnostnej skupiny. Magazín sa vysiela v mesiacoch február, apríl, jún, august, október a december, vždy druhú nedeľu v mesiaci o 13.05 hod. Samozrejme, jednotlivé príspevky a komentáre sú v slovenskom a českom jazyku. Nechýbajú však ani podtitulky v nemeckom jazyku ako vyjadrenie snahy osloviť aj nemecky hovoriacu divácku obec. Štatistiky sledovanosti dokazujú, že „Ozveny“ už majú svojich verných divákov. Široký záber tém sa koncentruje na život Slovákov v Rakúsku, prináša aktuálne svedectvá o ich čulom spoločenskom a kultúrnom živote. Nechýbajú portréty významných osobností, reportáže z rôznych výstav, koncertov či čoraz viac obľúbených plesov viedenských Slovákov. Slovenské ozveny už priniesli portréty Antona Hrabovca, popredného organizátora kultúrno-spoločenského života Slovákov v Rakúsku, človeka so srdcom na pravom mieste, či jemne načrtnutý portrét známej autorky slovenského pôvodu Zdenky Becker, ďalej zaujímavu predstavili syna Thomasa Frankla, maliara židovského pôvodu z Bratislavy. Prirodzene, aj priestory Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku a Školského spolku Sova už boli v centre pozornosti našej kamery: zaujímavá bola

reportáž o kurzoch spoločenského tanca pod vedením Juraja Komoru alebo príspevok o vyučovaní slovenčiny pre deti v Sove. Atraktivitu relácie České ozveny / Slovenské ozveny zvyšuje to, že relácie sa nenahrávajú v uzavretom štúdiu, ale na autentických miestach; resp. v historicky zaujímavých častiach Viedne – v známej reštaurácii Schweizerhaus v Prátri, v hoteli Radisson Blu Palais SAS na Parkringu (každoročne sa tu konajú plesy viedenských Slovákov), v kaviarni Hawelka v centre Viedne alebo na vianočných trhoch na Spittelbergu a na Karsplatz. Veľký ohlas mali reportáže z plavby Twin City Linerom z Viedne do Bratislavy a späť. Moderovanie relácie spoločne prevzali Dana Fleck (slovenčina) a Pavlína Woodhams (čeština).

Kto v redakcii pracuje?

Zodpovedným vedúcim redakcie národnostných skupín v rakúskom ORF Funkhaus je od roku 2003 Serdar Erdost, ktorý svoje skúsenosti nadobudol ako spoluzakladateľ a neskorší vedúci dobre etablovanej rakúskej televíznej relácie Heimat, fremde Heimat, mapujúcej život rakúskych národnostných skupín. V súčasnosti Serdar Erdost úspešne vedie mladý tím, v ktorom sa aktuálnym témam národnostných skupín v Rakúsku venuje jedenásť redaktorov a redaktoriek, a síce v štyroch rôznych jazykoch. Nemenej dôležité je, že v redakčnom tíme pracujú ľudia, ktorým témy a budúcnosť rakúskych národnostných skupín ležia na srdci. ■

POCTA SLOVAKISTOM

Premiérka Slovenskej republiky Iveta Radičová prijala poslucháčov slovakistiky z Viedenskej univerzity

Predsedníčka vlády SR Iveta Radičová s viedenskými slovakistami

Foto: Lukáš Piaček, Úrad vlády SR

V Zrkadlovej sále sídla Úradu vlády SR v Bratislave prijala 6. júna poslucháčov Inštitútu slavistiky Viedenskej univerzity premiérka Slovenskej republiky prof. PhDr. Iveta Radičová, PhD. „Dúfam, že svoje štúdium nevnímate len ako jazykové, že je to najmä štúdium kultúry a o kultúrach a o prekračovaní hraníc medzi kultúrami,“ prihovorila sa študentom. Pripomenula výrok Karla Čapka o tom, že Európa je malá a súčasne veľmi rozmanitá. „Jediné, čo tú rozmanitosť môže spájať, je duch tolerancie. Na to, aby sme boli tolerantní, sa navzájom musíme poznať, lebo len z neznámeho máme strach. Známe znamená väčšie poznanie,“ dodala I. Radičová. Popriala študentom čo najväčšie poznanie a vyzvala ich na šírenie kultúry i nadväzovanie priateľstiev.

Za poslucháčov sa za audienciu poďakoval Rakúšan Christian Kersch. „Je to určite pre nás, študentov slovakistiky vo Viedni, absolútny vrchol nášho štúdia a spoznávanie Slovenska, slovenského jazyka a slovenskej kultúry,“ povedal. Kyticu kvetov odovzdal Ivete Radičovej Slovák Martin Švec, študujúci na Viedenskej univerzite dejiny umenia a slovakistiku.

Premiérka venovala vysokoškolákovi knihu Slovensko: ilustrovaná encyklopédia pamiatok, ktorú zostavil bývalý primátor Bratislavy Peter Kresánek. Predsedníčka vlády poznamenala, že v nej študenti určite nájdú miesta, o ktorých v rámci štúdia ešte nepočuli.

V rozhovore so študentmi sa Iveta Radičová zaujímala najmä o to, ako vnímajú štúdium slovakistiky, či je slovenčina pre nich ľahká alebo ťažká. Všetci tak mali možnosť chvíľku si osobne pohovoriť s premiérkou Slovenska v jej materinskom jazyku. Na otázku, či jej nechýbajú poslucháči, – keďže ešte nedávno prednášala na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave – sa spontánne priznala: „A ako veľmi.“ Výborná nálada sa preniesla aj do spoločného fotografovania. Po audiencii nasledovala exkurzia na Úrade vlády Slovenskej republiky.

„Priятие najvyššou predstaviteľkou vlády susednej krajiny je dôkazom uznania, ktoré oficiálne preukázala slovenská strana viedenskej slovakistike. Popri vedeckom zameraní predstavuje naša slovakistika spájajúcu a integrujúcu

funkciu v rakúsko-slovenských vzťahoch. Tá môže byť v budúcnosti ešte silnejšia aj vďaka začínajúcemu sa štúdiu učiteľstva jazyka našich susedov a akceptovanej autochtónnej národnostnej skupiny v Rakúsku,“ zdôraznil prof. Mag. Dr. Stefan Michael Newerkla z Inštitútu slavistiky Viedenskej univerzity.

Na stretnutí vládla srdečná atmosféra

Slovenčinu možno študovať na Inštitúte slavistiky Viedenskej univerzity ako odbor v rámci bakalárskeho, masterského či doktorandského štúdia, ďalej ako druhý slovanský jazyk i ako rozširujúce kurikulum. Od októbra 2010 sa výučba rozšírila aj o učiteľstvo slovakistiky. V súčasnosti študujú slovenčinu predovšetkým Rakúšanovia a Slováci, no sú medzi nimi aj poslucháči z Nemecka, Talianska, Španielska, Ukrajiny, Ruska, Poľska, Česka, Srbska, Arménska, Bosny či Chorvátska.

PhDr. Oľga Škvareninová, PhD., hostujúca lektorka slovenského jazyka a kultúry na Inštitúte slavistiky Viedenskej univerzity, iniciátorka prijatia

Ingrid Žalnevá
Vladimír Mlynár

MOZAIKA SLO

ELENA BÉDA

NAJŤAŽŠIE SÚ ČÍSLOVKY A VID

Dnešnú mozaiku slovenských osudov začneme v 3. viedenskom obvode – v Policajnej akadémii.

Vchádzame do učebne. Stoly sú rozložené do polkruhu, za nimi sedí asi pätnásť mužov a jedna žena. Tmavomodré uniformy vzbudzujú rešpekt, avšak prítomní predstavitelia zákona pôsobia prívetivo, majú dobrú náladu, zjavne sa na vyučovanie tešia. Dnes sa nebudú učiť o žiadnych delikventoch, ani paragrafy, na stoloch majú rozložené učebnice slovenčiny, nemecko-slovenské slovníky a pravidlá slovenského pravopisu.

V učebni práve prebieha intenzívny kurz slovenského jazyka. Lektorkou je členka nášho spolku Mag. Elena Béda.

Prečo sa práve policajti učia po slovensky?

Po vstupe Slovenska do EÚ vzrástol v Rakúsku záujem o jazyky susedných krajín. Vytvorili sa nové pracovné i mimopracovné vzťahy, a to aj v polícii. Výsledkom sú napríklad zmiešané hliadky v pohraničných oblastiach, čo znamená, že v aute sedí vždy jeden rakúsky a jeden slovenský policajt. Samozrejme, bolo by pekné, možno i žiadúce, keby spolu mohli prehodiť pár slov aj v slovenčine. A tak v spolupráci s Jazykovým inštitútom pri Landesverteidigungakademie vznikol projekt takýchto kurzov.

Elena Béda pri rozhovore s autorkou článku...

Pokiaľ viem, ide o intenzívne kurzy...

Áno, výučba sa organizuje štyrikrát do roka vo forme blokových kurzov. Okrem mňa tu slovenčinu vyučujú aj Liana Kitz a Christian Kersch. Od jesene 2005 sme mali už asi 60 účastníkov.

Slovenčinu sa teda učia z pracovných dôvodov?

Áno, aj. Viacerí majú aj súkromné dôvody – buď majú priateľky zo Slovenska, alebo niektorí sa už stihli so Slovenkami aj oženiť. Práve títo sa potom často ako prvé naučia po slovensky povedať populárnu vetu: „Moja žena je sekera“... (smiech)

Elena Béda vyštudovala na Pedagogickej fakulte v Bratislave angličtinu, psychológiu, pedagogiku a filozofiu. Už počas štúdia nazbierala skúsenosti ako lektorka, keď viedla viaceré kurzy angličtiny. V roku 1997 prišla za manželom do Viedne. S perfektnou angličtinou. Ale po nemecky vedela povedať akurát len Guten Tag! Zapisala sa na kurz nemčiny na univerzite, po niekoľkých mesiacoch sa jej však narodil syn, a tak musela v zdokonaľovaní nemeckého jazyka prejsť na samoštúdium. Dnes vyučuje slovenčinu. Nielen v Policajnej akadémii, ale aj na Pôdohospodárskej univerzite (Universität für Bodenkultur) v 19. okrese, v akadémii WIFI, vo Volkshochschule a iných jazykových inštitúciách.

Čo je podľa teba ťažšie – učiť sa slovenčinu, alebo ju vyučovať?

Keďže som už učila jazyky aj na vysokej škole v rôznych kurzoch, tak s vyučovaním problémy nemám. Určite je ťažšie naučiť sa po slovensky. Výslovnosť moji žiaci väčšinou zvládajú bez problémov, ale – sama neviem prečo – najkomplikovanejšie sú pre nich číslovky, a to aj základné, no a, samozrejme, vid, slovesný vid dokonavý a nedokonavý, to sa ťažko aj vysvetľuje, keďže v nemčine také niečo neexistuje...

A nie je slovenčina taká ťažká aj preto, že je v nej tak veľa výnimiek?

Pozor, slovo „výnimka“ by som rozhodne nepoužila, pretože to väčšinou nádejného žiaka odradí. Slovenčina je systematický jazyk, v rámci tohto systému je všetko niekam zaradené, všetko niekam patrí, aj keď je to len nejaká malá podskupinka. Áno, slovo „podskupinka“ je určite lepšie... A napokon, nepravdivé tvary má aj angličtina, a má ich podstatne viac!

VENSKÝCH OSUDOV

V RAKÚSKU

2. pokračovanie

Spomenieš si na nejaké zaujímavé výroky svojich žiakov alebo novotvary, ktoré sa im podarilo vytvoriť?

No, niekedy sa naozaj podaria perličky... napríklad, že na Graben stojí Stĺp mora (Morový stĺp) alebo že šlahačka je bujná (üppig). Iný zase posrá televíziu,

toho mám plné šanóny. Inak ja najradšej používam učebnicu „Hovorme spolu po slovensky!“ Je to najnovšia učebnica slovenčiny pre cudzincov, napísaná moderne a komunikatívnym štýlom. No konverzačné témy si musím prispôbovať podľa toho, akých mám ľudí v kurze – teda, aké majú záujmy, kde žijú, ako trávajú svoj voľný čas a pod. A aby vyučovanie nebo-

Ako je to u vás? Učíte svoje deti tiež po slovensky?

Tak na toto by asi lepšie odpovedal môj manžel! (smiech) Pochádzam z čisto učiteľskej rodiny a môj muž mi zvykne hovoriť, že som celkom ako moja mama... Keďže sme obaja Slováci, naše deti samozrejme hovoria po slovensky,

...a so svojimi uniformovanými žiakmi

namiesto vínného striku si objednáva červeného strýka a zo zmiešanej policajnej hliadky sa už tiež podarilo vyrobiť hliadku smiešnu. Veľmi často sa však cudzinci zvyknú mýliť pri časovaní slovesa „byť“ v minulom čase: bol som, bol si, je bol... Potom mám niekedy aj problém nezasmiať sa a v rámci slušnosti vysvetliť, čo práve povedal...

Keď rozprávaš o vyučovaní a o svojich žiakoch, celá sa rozžiariš... Určite ťa práca baví...

Veľmi. Páči sa mi, že je to kreatívna práca. Veď keď si len zoberieme vyučovanie podľa klasickej učebnice, v každej lekcii je nejaká nová gramatika, ale na niektoré ťažšie gramatické kategórie potrebujeme viac času na precvičovanie. Keď sa cvičenia z knihy vyčerpajú, musím si ich vymýšľať sama... Na začiatku mojej kariéry som po večeroch veľmi veľa maľovala, kreslila a „bastlovala“ – teraz už

lo len také nezáživné, tak spolu čítame slovenské literatúru a dokonca sme už aj v rámci kurzu varili.

Nebodaj bryndzové halušky?

Jasné! V mojej terajšej skupinke mám viacero účastníkov, ktorí Slovensko dosiaľ veľmi nepoznali, navštívili maximálne Bratislavu a bryndzové halušky nikdy nejedli. V akadémii nám dali k dispozícii kuchyňu v kantýne, časť kurzistov škrabala zemiaky, jeden zo Slovenska doniesol bryndzu, ďalší zase domácu rakúsku slaninu... Všetkým chutilo a boli takí nadšení, že sme si potom uvarili aj predvianočnú kapustnicu, na ktorú sme dokonca našli recept aj priamo v našej učebnici slovenčiny.

O učiteľkách sa často hovorí, že trpia chorobou z povolania a svoje učiteľské spôsoby prenášajú aj do rodiny. Máš dvoch synov.

starší vie aj čítať. V slovenskom prostredí by sa určite nestratili. Navyše sa im snažím dávkovať slovenčinu aj tak, že už od malička ich beriem na podujatia spolku SOVA, kde som vlastne pomáhala zrealizovať projekt Babyklubu, takže sa snažím, aby mali stále okolo seba aj slovenských priateľov, s ktorými sa môžu rozprávať aj po slovensky.

Plány do budúcnosti?

Hoci už nie je v poslednej dobe taký boom, čo sa týka slovenčiny, ako bol pred 5 – 6 rokmi, som veľmi rada, že záujem naďalej pretrváva. Vyučovanie slovenského jazyka ma veľmi baví, už aj preto, že som v neustálom kontakte s mojou rodnou rečou i rodnou krajinou a že ju týmto spôsobom môžem lepšie priblížiť mnohým Rakúšanom. Pretože keď človek pozná reč nejakej krajiny, vie potom lepšie pochopiť jej zvyky, jej ľudí, a lepšie dokáže precítiť jej atmosféru. ■

MIKULÁŠ LUPTÁČIK

ŽIVOT MEDZI VEDOU A ŠPORTOM

Naším ďalším hosťom je emeritný profesor na Ekonomickej univerzite vo Viedni, univ. prof. dipl. Ing. Dr. Mikuláš LUPTÁČIK, ktorý zároveň pôsobí na Ekonomickej univerzite v Bratislave a Univerzite Komenského. Je uznávanou kapacitou v oblasti matematickej ekonómie a ekonomických analýz, zaoberá sa input – output analýzou a meraním efektívnosti a produktivity v prípadoch, keď neexistuje trhovú cenu, a preto sa nedá vypočítať celkový zisk. Mimoriadne zaujímavé sú aj jeho práce a výskum zamerané na otázky, či sa ochrana životného prostredia a hospodársky rast musia nevyhnutne vylučovať. Táto téma je v súvislosti s jadrovou katastrofou v Japonsku ešte aktuálnejšia. Mnohí z nás si kladú otázky, na ktoré nie sú jednoznačné odpovede a žiadne recepty. Dosiahli sme už zenit nášho vývoja? Kam speje naša spoločnosť? Čo môžeme dať na cestu našim deťom? Na ktorú školu by mali ísť, aby mali vôbec v živote šancu? Takže mám celý kufor rozličných otázok na pána profesora.

Foto: Vlado Mlynár

Profesor Mikuláš Luptáčik

Stretli sme sa pri obede v malej reštaurácii vo Favoriten. Ani neviem, kde začať – mám sa priznať, že si zo skúšky z matematiky plánovania u pána profesora v 80. rokoch počas štúdia informatiky na Technickej univerzite vo Viedni už nič nepamätám? Teraz neviem, či som to vôbec vtedy vedel, alebo som spravil skúšku za podpory matematicko-ekonomickéj múzy? Pre istotu začnem náš rozhovor radšej témou šport.

„Bol som na majstrovstvách sveta v hokeji v Bratislave a pred 3 – 4 rokmi som sa stretol so Žigom Pálffy. Keď ho človek stretne pri poháriku vína, je to iné ako v prilbe, v pozadí burácajúceho davu fanúšikov ...“

Tak to som trafil. Mikuláš Luptáčik je nadšený športovec a hráva hokej so svojimi dvoma synmi. Ako rodák zo Záhoria nosí, samozrejme, dres s menom PALFFY.

Kto by to bol povedal, ale potom sa dozvedám, že v prvých rokoch v Rakúsku hrával aj futbal za Mistelbach. Mikuláš Luptáčik žije už 40 rokov vo Viedni. Šesťdesiate roky boli pre neho výnimočné. V Bratislave na vysokej škole ho formoval profesor Sojka, ktorý vstúpil mladým ľuďom túžbu objavovať svet, byť v pohybe, pozrieť sa aj za „okraj svojho taniera“ – využiť možnosti zahraničného štúdia. Otvoriť sa novým myšlienkam, experimentovať a hlavne sa pýtať

a hľadať odpovede vo vedeckej práci, ktorá ho spúta dodnes. Nainfikovaný myšlienkou vedeckej činnosti odišiel študovať do Viedne – to bol kompromis voči rodičom. Pri pomyslení, že ich syn by odišiel až do Alabamy (USA bola druhá možnosť) sa dojali k slzám. Vo Viedni na Inštitúte pre vyššie štúdiá našiel optimálne podmienky na vedeckú prácu, odlišné v porovnaní s bratislavským štúdiom, ktorému dominovali predstavy ekonómov marxistickoleninského razenia. A navyše tu pôsobili také kapacity, ako priekopník teórie hier v ekonomike Oskar Morgenstern. Začiatky neboli ľahké. Nemčina nešla ešte hladko a angličtina tiež nebola na „svetovej úrovni“. Jediné, na čom mohol stavať, bola matematika a matematicko-ekonomické výpočty – v písomných prácach ukázal, že patrí medzi najlepších. Nejednu vikend strávili študenti nad problémami ekonomiky, dumali, kde nájsť správne argumenty vtesnané do matematických dôkazov rovníc. Aj dnes vyžaduje od svojich študentov kreativitu. Nie nabíľňované poučky, ale význam, kreatívne myslenie – to sú dôležité aspekty vedeckého života. Ak niekto chce ostať pracovať na univerzite, prvá otázka pána profesora znie: „Prečo na univerzite?“ Odpoveď „Chcem učiť“ – nie je tá, ktorú chcel počuť. Vedecká práca, kongresy, publikovanie v renomovaných časopisoch – to je život na univerzite.

So štipendiom vo vrecku, ktoré bolo vyššie ako plat oboch rodičov, pendloval prvé roky pán Luptáčik medzi Viedňou a Bratislavou. Po čase sa zahľadel do mladej praktikantky na inštitúte – a bola z toho láska na celý život. Ich deti – Martin, Andrea a Peter spestrili ich spoločný život.

„Nevedie nás vývoj na báze ustavičného rastu, stále vyššej produktivity a voľného trhu do patovej situácie? Nežijeme na úkor mladej generácie – ktorá bude musieť náš prístup k vývoju spoločnosti ‚ausbaden‘?“

„Od roku 1999 pôsobím ako profesor kvantitatívnej ekonómie na viedenskej Ekonomickej univerzite. Nepatrím medzi tých, čo sa ženú za ekonomickým úspechom za každú cenu. Nie neobmedzený rast, ale spojenie ekonomických možností

Technická univerzita vo Viedni

v rámci ekologických hraníc – tzv. ekoeфекtivnosť je vyššia kvalita ekonómie.“

Na príklade obchodu s emisiami mi problematiku pán profesor priblížil:

„Prvotné pridelenie certifikátov by som ja osobne urobil inak. Ak firma používa vyspelé technológie, vďaka ktorým už nedokáže ďalej znižovať množstvo emisií na jednotku svojho vstupu, dostane pridelené rovnaké množstvo emisných kvót ako predtým, tak túto ekologicky orientovanú firmu potrestáte a znevýhodníte v porovnaní s firmami, ktoré sa nestarajú o ekoeфекtivnosť svojej výroby.“

Po otvorení „železnej opony“ bol jeden z prvých, čo nečakal a vo svojom voľnom čase organizoval semináre a letnú školu ekonomiky na Slovensku. Celých sedem rokov znamenala pre mnohých mladých ľudí to, čo pán profesor našiel vo svojej mladosti v kreatívnom kruhu viedenskej univerzity. Vždy sa rád obklopuje ľuďmi, ktorí inšpirujú. Netreba sa báť zmeny. Jeho krédo sa mi veľmi zapáčilo:

„...do päťdesiatky by mal človek nájsť svojho nástupcu a potom spokojne odísť. Ak to nezvládne do päťdesiatky, tak by mal odísť.“

Vo Viedni sa môže stať profesorom len ten kandidát, ktorý pôsobil aj na inej univerzite. Činnosť na rôznych vedeckovýskumných pracoviskách je základom dynamiky, odkrýva rôzne pohľady na problematiku. V Bratislave má skôr

dojem, že systém podporuje status quo, chýba pohľad do sveta. To je niečo, s čím sa na Slovensku nevie zmieriť.

„Na univerzite treba nastaviť kritériá práce na úspech... To je aj môj hlavný cieľ angažovania sa na slovenských vysokých školách. Podľa mojich prepočtov je z dlhodobého hľadiska jednoznačne pozitívny efekt zo zvýšenia výdavkov na vedu a výskum, ktorý je niekoľkonásobne vyšší ako efekt generovaný daňovými úľavami. Takisto efekt zvýšenia kvalifikačného indexu je z hľadiska dlhodobého vývoja zamestnanosti a HDP jednoznačne výraznejší ako efekt zníženia daní. Z pohľadu politikov tieto efekty presahujú dĺžku bežného volebného obdobia, ich účinok je však dlhodobý...“

Pán profesor aktívne pracuje na vedeckých projektoch aj na Slovensku. Je členom celého radu medzinárodných organizácií. Hľadaný referent na kongresoch. Práve teraz v lete sa chystá na kongres do Washingtonu. Na budúci rok bude podobný kongres v Bratislave. Asi si viete predstaviť, kto je motorom tohto rozhodnutia...

Prichádza čašník s bielymi rukavičkami, ktorého by ste v tejto reštaurácii neočakávali. Rozpačito upozorňuje, že aj kuchyňa už zavrela, kuchár je doma a on by tiež už chcel ísť. Tak zaplatíme, no sedíme ešte ďalších 30 minút a uvažujeme nad problémami tohto sveta. Prichádza čašník – už odložil rukavice ..., tak sa predsa dáme uprosiť a odchádzame. ■

VÄČŠINU SNOV SOM SI SPLNILA

Tretím hosťom rubriky Mozaika je pani Eva Lipko, ktorú väčšina z nás pozná ako pravidelnú návštevníčku spolkových podujatí. Na začiatku júna odvysielali rozhovor s pani Lipko v relácii Pozor, zákruta! v Slovenskom rozhlase. Redaktor spomenul jej životné jubileum a pritom jej ubral desať rokov. Vôbec mu to ale nedošlo, pretože skutočný vek by pani Eve naozaj nikto nehádal. V jej očiach je stále ešte kus detského blankytu a neposedného šibalstva.

„Jaj, čo som sa ja ako dieťa navyvádzala?! Moji rodičia sa so mnou poriadne natrápili, ale boli šťastní, že ma majú. Dve malé dcéry im zomreli na záškrt – v priebehu jedného týždňa! – a potom neskôr ešte jedna na týfus. Prežil len brat, a potom som sa narodila ja. Celé detstvo som prežila v Topoľčanoch...“

Hyperaktívna Eva bola všade, kde sa niečo dialo. A popritom snívala. Hlavne o výškach a o rýchlosti. Neskôr si tieto svoje sny aj splnila. To, že ju vyhľadali z motoristickej relácie, nebola žiadna náhoda. Eva Lipko je totiž priekopníčkou povojnového jazdenia na motocykloch. Začiatky boli veselé. Keď uháňala na motorke cez dediny na trase Topoľčany – Žabokreky s patinou prachu a niekedy aj blata, vlny gaštanových vlasov jej pritom povievajú vo vetre (prilby sa vtedy ešte nenosili), dedinské ženičky sa začali prežehnávať, lebo to považovali za hotovú Sodomu-Gomoru. Prvá motorka bola ešte bez štartéra, bolo ju treba roztláčiť, všetky deti z okolia sa na to vždy nesmierne tešili. Keď mali s manželom dve motorky, každú nedeľu vyrážali spolu niekam na výlety, do prírody, rozložili si ohník, opiekli klobásky a potom zase s vetrom opreteký uháňali na svojich dvojkolesových „tátošoch“ domov. Pani Eva však nebola nijakou sviatočnou šoférkou, ale prvou slovenskou motocyklovou

Foto: Ingrid Žalneva

Eva Lipko sme navštívili v jej byte v 19. Bezikru.

pretekárkou! Jedným z najväčších zážitkov bola Tatranská automobilová a motocyklová súťaž – nič pre „fajnovky z porcelánu“: súťaž trvala tri dni, štartovalo sa v Tatranskej Lomnici a trať viedla cez Poľsko a Budapešť späť do Tatier. Pani Lipko si doviezla zlatú medailu. Keď sa pretekárky-ženy pýtali, či mala strach, odpovedala:

„Bola som trochu nervózna pred štartom, ale len tak ako iní jazdci. Keď som počula veselo rapotať ten môj plecháčik (motocykel Manet), ani mi na um nezišlo mať strach alebo sa znervózňovať.“

Strach nemala pani Eva ani vtedy, keď sa jej splnil ďalší sen: skákanie s padákom. Na svoj prvý zoskok si spomína dodnes.

„Bol to pre mňa jeden z najkrajších pocitov. Ani mi neprekážalo, že som nemohla ten padák dostať dolu. Natrafila som na nejaký stúpavý prúd, tak som si to vychutnávala a poľahovala šnúry a padák ma vliekol cez zemiakové polia, cez kukuricu... mala som odraté lakty, ale bolo to nádherné... potom som sa už konečne prizemnila, už ma aj hľadali na džipte v celom okolí letiska. Môj muž

sa o mňa dosť bál, dovolil mi ešte síce skákať, ale keď ma chceli za inštruktorku parašutistov, tak to už bolo na neho priveľa...“

Osud manžela pani Lipko by tiež vydal na celý román. Pochádzal z ruskej rodiny, ktorá sa presťahovala do Grozného na Kaukaze. Otca povolali na front, keď ho matka išla pozrieť, odvelili ich a šibovali ďalej. Doma o nich celý rok nemali nijakú správu. Tri malé deti nevedeli nič o svojich rodičoch. Ich odvážna teta ich zbalila všetky tri a vydali sa za nejasnou stopou, ktorá viedla do Poľska. Prespávali v domoch, v stodolách, skoro každý sa zľutoval nad mladou ženou s tromi deťmi. Americký Červený kríž medzitým zistil, že stratení rodičia sú na Slovensku pri Malackách. Teta teda prepravila deti k rodičom a ona sa vrátila na Kaukaz. Sovietska vláda ju za odvážny čin „odmenila“ 10-ročným pobytom na Sibíri.

Mladá rodina ostala žiť na Slovensku, syn po štúdiách nastúpil ako mladý lekárnik do Topoľčian. Hneď sa rozkríko, že v lekárni pracuje nejaký Rus. Aj Eva bola na neho zvedavá, ako zámienka na zoznámenie poslúžila bradavica na ruke. Na tretí deň (!) povedala mame, že si tohto muža zoberie. Po roku 1968 odišli manžel Lipkovci za synom do Holandska, ktoré ich privítalo naozaj s otvorenou náručou. Pani Eva ani dnes nedá na Holandsko dopustiť, v jej spálni visí okrem mapy Slovenska aj holandská zástava. Neskôr žili v Španielsku a už vyše 20 rokov je pani Lipko vo Viedni, kam prišla za svojou dcérou Leilou.

„Pani Eva, žili ste v troch krajinách, ovládáte niekoľko jazykov, ako je to možné, že ste si zachovali takú perfektnú slovenčinu?“

„Ale veď to sa nedá zabudnúť! My sme sa doma vždy rozprávali po slovensky, aj neskôr s mojím vnukom Máriom. On si dlho myslel, že ja vôbec neviem po nemecky. S vnúčikom je to teraz trochu ťažšie, ale keď ho strážime my dve, teda ja a moja dcéra, tak na neho spustíme po slovensky, poriadne sa s ním vybláznime, spievame mu slovenské pesničky, niekedy celý repertoár Lúčnice, lebo Leila tam kedysi spievala...“

Fotografia z pretekárskej minulosti z rodinného archívu pani Lipko.

Deti sú slabosťou pani Evy. V dome, kde býva, pomáhala všetkým susedkám s ich malými ratolesťami. Pred pár rokmi sa dala dokopy s niekoľkými dobrovoľníkmi, naložili plný nákladník chladničkami, práčkami a inými potrebnými vecami a zaviezli ich do Rumunska – do nemocníc a detských domovov, všade tam, kde boli deti maďarskej menšiny. Pani Eva bola hlavnou tlmočičkou. Dodnes ju prenasleduje pocit, keď pohľadkala jedného chlapčeka v domove, ako jej schytil ruku a nechcel pustiť, celý šťastný, že si ho niekto všimol... Sociálne cítenie má naša rodáčka veľmi silné. Preto by sa raz chcela pozrieť do jednej z najchudobnejších krajín, do Indie. To je sen, ktorý si ešte nesplnila. Inak precestovala poriadny kus sveta.

Nadšenie z výšok pretrváva. Zatiaľ čo iní sa cítia v lietadle neisto, ona lieta veľmi rada. Vlastne – len čo vkročí do letiskovej haly a nasaje jej čulú atmosféru, hneď je vo svojom živle.

„Prezradíte nám, čo robíte, že ste v takej vynikajúcej kondícii?“

„Kedysi som športovala, ešte aj teraz si občas zaplávam, vlni som si aj zalyžovala. Ale hlavne idem medzi ľudí. Nikam, kde je živo a veselo. Keby som mala byť zavretá niekde sama, to by ma položilo.“

Pani Lipko má priateľov po celom svete a tu vo Viedni má zas priateľov z celého sveta. Okrem slovenských programov navštevuje podujatia u Čechov, Rusov, Holanďanov, Španielov, Rómov či krajín Južnej Ameriky. Neznáša, keď sa s ňou ľudia rozprávajú o svojich chorobách. Je pre ňu toľko iných príjemných tém, o ktorých sa dá baviť pri dobrom víniku! Pri odchode som si v chodbe všimla nástenku s výstrižkami, rôznymi informáciami a obrázkami. Jeden nadpis ma upútal: „Wenn sich jünger fühlt, bleibt geistig länger fit!“ Pani Eva Lipko by mohla slúžiť ako živý príklad tohto výroku! K životnému jubileu jej blahoželáme a prajeme, aby bola ešte dlho zdravá a stále taká veselá! ■

Eva Lipko s drobnými spomienkami zo svojich ciest

14. PLES VIEDENSKÝCH SLOVÁKOV

Predsedníčka RSKS Ingrid Komrad
s hlavným sponzorom plesu Ivanom Čarnogurským

Ples otvorila Tanečná škola Richarda Fränzla

SPONZORI 14. PLESU VIEDENSKÝCH SLOVÁKOV:

Firma IPEC a jej riaditeľ Ivan
Čarnogurský ml. - hlavný
sponzor

CENY DO TOMBOLY:

Flugschule Graz und Lyoness-
Eine Idee Erobert die Welt,
Gabriel Štrba ml.,
Wellness hotel Patince,
Kúpele Piešťany,
Kúpele Brusno, KARE,
Velvyslanectvo SR vo Viedni,
Jana Gregor,
Reštaurácia Modrý dom
Vajnory, Hotel Radisson Blu,
Bar Lutz, Zuzana Klembarová,
Fitnesszentrum John Harris,
Haidehof Illmitz, Bellaflora,
Rudolf Hofer

O polnoci nasledovala tradičná štvorylka

Moderátorka plesu Marcella Molnárová
pri svojom speváckom vystúpení

Šťastný výherca tomboly preberá cenu
od Jany Gregor

O polnoci vystúpilo Jazzové trio z Bratislavy so speváčkou Ingrid Bezákovou

Prijemná atmosféra v slávnostne vyzdobenej sále

Nechýbala ani rakúska televízia, ktorá vyspovedala manželov Mlynárovcov

Ingrid Konrad víta veľvyslanca SR Petra Lizáka, ktorý nad plesom prebral záštitu

Jednu z hlavných cien tomboly získala aj riaditeľka Slovenského inštitútu Viera Polakovičová

Štedrý sponzori tomboly: Zuzana Klembarová a riaditeľ Wellness hotela v Patinciach Vincent Andráško

Hostí vítali dievčence v slovenských krojoch chlebom a soľou...

... a ľudová hudba pod vedením Miroslava Dudíka

Tanečný parket opäť nestačil...

Jozef Macura

Svoju hudobnú kariéru odštartovala roku 2005, keď Slovensko v prvom ročníku hľadalo svoju SuperStar. V súťaži napokon obsadila skvelé štvrté miesto, ale pre mnohých fanúšikov zostáva absolútnou víťazkou.

ZDENKA PREDNÁ

Fotografie: Jozef Macura

Speváčka Zdenka Predná so svojou fanúšičkou

Rodáčka z Banskej Štiavnice mala pôvodne ambície presadiť sa v technickom smere. Šesť rokov študovala na Technickej univerzite vo Zvolene, ale osudy ľudí sa niekedy rýchlo menia. Po súťaži SuperStar prešla zo študentského života rovno na dráhu mladej speváčky.

Oblúbenosť a popularitu zo súťaže vedela správne zužitkovať a ešte v tom istom roku vydala svoj prvý debutový album Sunny Day. Jej prvý singel Len ty smieš sa umiestnil na prvom mieste hitparády. Jej popularita rástla závratnou rýchlosťou a hneď v prvom roku kariéry získala cenu Aurel 2005 v kategórii Objav roka a Zlatú platňu za počet predaných albumov.

Koncert Zdenky Prednej 17. februára 2011 viedenských Slovákov jednoducho nadchol. Sála bola zaplnená do posledného miesta a o pravú koncertnú atmosféru sa postarali tentoraz tí „neskôr narodení.“

V programe nasledovali najznámejšie hity z jej bohatej zásoby posledných troch albumov – Vietor, Keď to nejde a ďalšie.

Mladé publikum na koncerte

Zdenka však nielen spievala, ale aj komentovala svoje hity a rozprávala nám, ako a za akých okolností piesne vznikali. Je všeobecne známe, že texty piesní si speváčka píše sama.

Už samozrejmosťou je, že po koncertoch v spolkovéj sále nasleduje autogramiáda a fotografovanie fanúšikov so svojim idolom.

Zdenka priniesla so sebou dostatočný počet výtlačkov svojho posledného albumu Srdec z bubliny. Booklet doplnený jej autogramom bude viacerým poslucháčom dlho pripomínať krásny večer v našom Rakúsko-slovenskom kultúrnom spolku. ■

MLADÝ SLOVENSKÝ TALENT Z VIEDNE

KAROLÍNA HALÁTOVÁ

Na prezentácii výročnej publikácie venovanej dvom desaťročiam činnosti nášho spolku vlani v decembri účinkovala v slávnostnom programe aj dcéra našich členov – Karolína Halátová.

Nádejná talentovaná sopranistka sa narodila v roku 1994 vo Viedni, je žiačkou 7. ročníka UNESCO a EU Education Net asociovaného BRG Krottenbachstrasse v 19. okrese. Karolína od roku 2008 študuje operný spev na súkromnej hudobnej škole pod vedením MMag. Tanje Watzinger. Prvýkrát vystupovala v novembri 2008 na

koncerte pri príležitosti otvorenia výstavy obrazov Dr. Kamily Halátovej vo Ville Wertheimstein (Bezirksmuseum v 19. obvode) vo Viedni. Pravidelne vystupuje na vianočných a letných koncertoch, ktoré usporadúva hudobná škola. Tento rok na záverečnom vystúpení stvárnila Barbarinu z Figarovej svadby od W. A. Mozarta. ■

Študentka operného spevu Karolína Halátová

Jozef Macura

SLOVENSKÝ HEREC A PODNIKATEĽ ANDY HRYC VO VIEDNI

Andy Hryc (* 30. november 1949, Bratislava) absolvoval štúdium herectva na VŠMU v Bratislave (1971). Hereckú kariéru začal v Štátnom divadle v Košiciach (1971 – 1978). V rokoch 1978 – 1980 bol v slobodnom povolaní a od roku 1981 členom umeleckého súboru bratislavskej Novej scény. Po revolúcii založil nezávislé rádio Twist (dnes Rádio Viva) a bol jeho riaditeľom (1992 – 2004) a do roku 2005 predsedom predstavenstva. Krátky čas pôsobil ako riaditeľ Novej scény, je honorárnym konzulom Seychelskej republiky. Nakrútil množstvo televíznych a rozhlasových inscenácií. V českom televíznom seriáli Černí baróni (2004) v réžii Juraja Herza hrá hlavnú úlohu, legendárneho majora Terazkyho.

Hovorí sa, že tie najlepšie divadelné scenáre a námety píše život sám, a práve to sa potvrdilo pri návšteve populárneho herca a režiséra Andyho Hryca v našom kultúrnom spolku 24. marca 2011.

Hosť večera si pohodlne sadol do hosťovského kresla a začal nám celkom spontánne rozprávať svoj životný príbeh...

Keď počúvate človeka s mimoriadnym hereckým talentom, tak zrazu sa vám jeho rozprávanie odvíja pred očami ako príbeh filmu alebo divadelnej hry. Na rozdiel od dramatického predstavenia jeho životné osudy boli realitou, a tá v určitých okamihoch nebola voči nemu príliš priaznivo naklonená.

Andy Hryc vo filme Černí baróni

Takéto scenáre však píše život stále nanovo – aj pre každého z nás.

Andy Hryc je rodený Bratislavčan a ako sám tvrdí, vyrastal na ulici, tá ho aj formovala. Detstvo nemal ľahké, v päťdesiatych rokoch zostal prakticky len v opatere a pod dohľadom svojej mamy, lebo jeho otec bol pre novoformujúci sa socialistický štát nepohodlný človek a veľa rokov strávil vo väzení.

Keď nadišiel čas, aby sa Andy rozhodol, čím vlastne chce byť, najviac v ňom rezonovala túžba stať sa hercom. Aj keď príliš neveril na úspech (vraj nikdy nebol prikladným žiakom), prijali ho na VŠMU a do hereckého umenia ho zasväcovali ako hlavní pedagógovia Ladislav Chudík a prof. Ján Budský.

Počas svojej hereckej kariéry účinkoval v asi 40 hraných filmoch, vyše 200 TV inscenáciách, 80 divadelných predstaveniach a nahovoril vyše 2 000 postáv v dabingu. Medzi najznámejšie filmy, v ktorých účinkoval, patrí komédia Juraja Herza z roku 1984 Sladké starosti, kde zahral hlavného čašníka tak úžasne, že ešte aj dnes ho slovenskí čašníci majú v mimoriadnej obľube. Za stvárnenie

hlavnej úlohy vo filme Rivers of Babylon, za postavu bezohľadného hochštaplera Rácza, kuriča, ktorý bez škrupúl zneužije všetky prostriedky, aby získal bohatstvo a moc, bol roku 1999 nominovaný na Českého leva za najlepšie mužský herecký výkon. Nechýbal ani v hereckom obsadení úspešných filmov Juraja Jakubiska Sedím na konári a je mi dobre a Tisícročná včela alebo v českom seriáli Černí baróni. Na divadelných javiskách sa objavil aj v úspešných muzikáloch, za všetky spomeňme muzikál Producenti, ktorý aj sám režíroval. Z jeho posledných filmových rolí možno spomenúť film, ktorý mal len nedávno premiéru v slovenských kinách – Habermannov mlyn, stvárňuje v ňom starostu Hartla.

Andy Hryc vie, čo je úspech a sláva ako herec a podnikateľ, ale rovnako vie, čo znamená bolesť a žiaľ. Dnes už dokáže pokojne hovoriť aj o stratách, ktoré sa ničím nedajú nahradiť, tak ako na ľudí každodenne prichádzajú. Prostredníctvom svojich postáv prežíval mnoho osudov, ale ako človek prežil skutočne dramatický život. Jeho rozprávanie by mohlo trvať oveľa dlhšie... ■

Daniela Helienek

MIESTO V TRÁVE

VEČER POÉZIE S CAMILLE LABAS A FRANKOM JALŠOVSKÝM

Zneistení, trochu vystrašení, no plní nádeje a odhodlania. Kto z nás, čo sme prišli na Západ ako utečenci, nepozná tieto pocity. „Zmeniť fronty“, čiže ujsť z krajiny, v ktorej sme vyrastali, ktorá nám je blízka, zanechať rodinu a priateľov s vedomím, že je to pravdepodobne navždy, to je obrovská záťaž na psychiku každého človeka. Trvá roky, kým sa závaly pocitov odbúrajú, alebo, lepšie povedané, zamurujú niekde na dne vedomia. Každý utečenec sa svojím spôsobom snaží vyrovnať s touto záťažou. Mnohí sa vrhnú do zamestnania, aby pracovným vyčerpaním a stúpajúcim blahobytom udusili „utečenecké sny“, ktoré ich trápia po nociach.

*Bolo treba odísť, tak som šla.
Ale srdce zostalo mi doma.
Teraz som tu.
A vyčítaš mi, že po novom svete
chodím bez srdca.*

Camille Labas pretvorila svoje pocity do básní a vydala ich v zbierke *Miesto v tráve*, ktorá zahŕňa tvorbu z rokov 1976 – 1996. S návštevníkmi klubového večera na Otto-Bauer-Gasse sa o ne podelila 10. marca 2011. Prezentácia jej prvotiny mala mimoriadne osobný, až intímny charakter. Autorka nám dala nahliadnuť do svojho života pred odchodom z vtedajšieho Československa i po ňom. Dozvedeli sme sa, čo ju viedlo k emigrácii a ako sa jej splnili či nesplnili predstavy o živote na Západe. Ako ťažko doliehali na jej vnútro.

Camille Labas vyštudovala germanistiku v Jene. Hoci nikdy nemala tie obrovské problémy vyjadriť sa a porozumieť, s akými bojovala väčšina utečencov, no napriek tomu sa nemohla zbaviť pocitu, že ani ten najlepšie naštudovaný jazyk nedokáže nahradiť materinský. Nielen jazyk, ale aj cudzosť prostredia človeka zneisťuje a ochromuje.

Autorka básnickej zbierky Camille Labas a ilustrátor Frank Jalšovský. Fotografie: Jozef Macura

*Tak už sme tu
v tom cudzom svete
a ani okom nemihnete
a máte hviezdu na prsiach!
Nie na prsiach, lež na ústach,
keď vydajú svoj prvý ston
tým iným, cudzím akcentom.*

Pôsobivé ilustrácie pochádzajú od Franka Jalšovského, slovenského výtvarníka žijúceho v Kanade. Do zbierky Camille Labas vybral práve tie diela zo svojej tvorby, ktoré vznikali

v rovnakom období ako autorkine básne. V priestoroch spolku nám umelec priblížil svoj uhol videnia emigrácie, postavenie slovenského výtvarníka v Kanade i pocity, ktoré ho dotiahli späť na Slovensko.

Bol to večer plný emócií, verejná sved, ktorá vyťahovala na povrch už takmer zabudnuté spomienky z prvých rokov emigrácie v nejednom z poslucháčov. Pre mnohých hlboký osobný zážitok. ■

Plné hľadisko

Jozef Macura

ZUZANA KLEMBAROVÁ

Fitnesku Zuzanu Klembarovú netreba čitateľom Pohľadov zvlášť predstavovať.

V poslednom čísle nášho časopisu v obsiahlom rozhovore porozprávala o svojej záľube – športe a aerobiku zvlášť, ale aj o tom, ako sa stala cvičiteľkou fitnes, čo je pre ňu rovnako zábavou aj zamestnaním.

Zuzana Klembarová zavítala medzi nás a spolková miestnosť sa 3. marca 2011 zmenila na malú telocvičňu. V ten večer nám Zuzana predcvičovala a názorne ukázala, ako správne cvičiť s najrôznejším športovým náradím, ktoré je povinnou výbavou každého fitnes centra. Témou jej rozprávania však nebola len propagácia aerobiku, ale aj správneho stravovania, dýchania a všetkého, čím si môže upevniť zdravie.

Páčili sa mi Zuzanine tipy, ako si jednoducho zhotoviť niektoré športové náradia, napr. činky z fliaš od minerálky. Sú veľmi praktické, ich váhu možno regulovať podľa potreby – obsahom vody.

Aj keď sa v tento večer najviac namáhala Zuzana, v duchu sme všetci cvičili s ňou. Verím, že ešte aj dnes si niektorí spomenú na toto veľmi príjemné stretnutie a tiež na to, aké dôležité je pravidelné cvičenie pre naše zdravie.

Fotografie: Jozef Macura

Zuzana Klembarová vysvetľuje cvičenie s loptou

Ingrid Žalneva

FOTOPREZENTÁCIA

JOZEFA MACURU

Počas večera 7. apríla 2011 sme sa z priestorov nášho spolku preniesli do púštnej krajiny Blízkeho východu – do Jordánska. Nie, nepoužili sme lietajúci koberec, ale fotografie Jozefa Macuru, ktoré nás zaviedli do arabskej krajiny pre cestovateľov síce nie neznámej, ale nie až takej navštevovanej ako Egypt či Tunis.

Jozef nás presvedčil minimálne o dvoch veciach: po prvé, že je vášnivý fotograf, a po druhé, že Jordánsko je fotogenická krajina, plná zaujímavých miest a pamiatok. Obrazovým záznamom doslova nebolo konca. Spoločne sme „nasadli“ do lietadla a navštívili nielen mestá v Jordánsku, ale ako osobitný bonus sme sa „pozreli“ aj do Jeruzalema. U mnohých sa tak obnovili spomienky z vlastnej návštevy tejto krajiny. Azda najčerstvejšie spomienky som mala v ten večer ja,

pretože som Jordánsko navštívila na jeseň minulého roku. Po zhladnutí fotoreportáže mohli prítomní tiež „okoštovať“ pravú slanú vodu a bahno, ktoré som doviezla priamo z Mŕtveho mora.

Jozef Macura v Jordánskom meste Jerah

Ingrid Žalneva

NA POTULKÁCH

Jord

Je začiatok novembra.

Vo Viedni typické
sychravé počasie,
napriek tomu
hádzem do kufra veci
s krátkymi rukávami
a plavky. Ved' v krajine,
kam mám namierené,
by malo byť
príjemne teplo...

Hovorí sa, že
najlepších priateľov
človek získa na
strednej škole.
Súhlasím. A práve
s týmito spolužiakmi
z gymnázia a ich
dospelými deťmi som
sa vybrala na cestu
do Jordánska.
Sedem stotočných...

Fotografie: Archív autorky

Moderná mešita kráľa Abdullaha I.

Prílet do Ammánu – dobrodružstvo sa začína

Do hlavného mesta Ammánu sme prileteli po polnoci. Na letisku nás čakalo auto-minivan, ktoré sme si objednali a zaplatili ešte vo Viedni. To bol prvý úspech – že tam vôbec to auto bolo... Po krátkej obhliadke sme zistili, že v ňom chýba navigátor, hoci bol tiež v objednávke. Chlapík z požičovne nás presviedča, že „no problem“, zajtra nám ho donesie do hotela, a v očiach sa mu pritom rozihrali také zvláštne ohníčky... No, to je síce pekné, ale ako uprostred noci trafíme do hotela v meste, ešte k tomu arabskom, kde nič a nikoho nepoznáme a takmer všetky nápisy sú v arabčine? Trváme na tom, aby nás tam chlapík zaviedol. Už po pár metroch pochopíme, že naše rozhodnutie bolo správne. Do Jordánska sme totiž prišli týždeň pred voľbami. Všade, ale naozaj všade vejú alebo visia predvolebné pútače. Ešte aj dopravné značky sú celé opeňené fotografiami politikov. Dešifrovať sa dali len tie, kde plagátky už stihol roztrhať vietor (alebo protikandidát?). Po ceste musíme natankovať. Ešte na letisku nás výslovne upozornili, že máme brať len benzín „90tku“. Zastavujeme, kým sa náš sprievodca vyhrabal zo svojho auta, naši chlapi sa vrhli k čerpadlu. Nesprávne... Arabská deviatka je síce podobná našej číslu, ale to, čo vyzerá ako nula, je ich päťka. Nula je len taká nenápadná malá bodka. Ďalší šok, no konečne nejaký pozitívny: liter benzínu stojí pol eura!

Hlavné mesto

Ráno si napchám pyžamo a ostatné zvršky do kufra. Mávam trochu problém s tým, keď sa má mojich osobných vecí dotýkať nejaká cudzia osoba. Navyše tu izby upratujú výhradne muži. Muži

pracujú aj v kuchyni, v obsluhu, za recepcným pultom. Práve tých obliehame hľadaním nášho navigátora. Nikto o ničom nevie. Dáme si vytočiť telefónne číslo do požičovne – „GPS not available“... Tak to sa nám to pekne začína. Do mesta si berieme radšej dva taxíky. Premávka je dosť hustá a chaotická. Ammán je veľmi staré mesto, zmienky o ňom sú už v Biblii. V roku 635 sa dostal pod arabskú nadvládu a bol dôležitou zastávkou na obchodných a karavanových cestách. Rozkladá sa na 19 pahorkoch s nadmorskou výškou od 700 do 900 metrov so skalnatými svahmi, ktoré sú zastavané svetlými nižšími domami. Svahy sa zvažujú k centru mesta, kde sa rozkladá Námestie kráľa Fajsala. Tu si pozrieme zvyšky rímskeho divadla, do ktorého sa zmestilo 6000 divákov. Hlavnou turistickou pamiatkou je však citadela, z ktorej máme nádherný výhľad na celé mesto, zo všetkých svetových strán. Upútala nás velikánska jordánska zástava, ktorá vďaka svojim rozmerom neviala, ale sa len elegantne vlnila. Inak majú svoje zástavy napchané všade. Citadela je veľký

Východný Ammán s dominantnou zástavou

ánskom

Tisícročná soška

komplex so zvyškami opevnenia, chrámov a palácov. Nachádza sa tu aj archeologické múzeum, kde majú také zvláštne sochy – vyzerajú ako mimozemšťania, sú zhotovené z páleného vápna a pochádzajú z roku 6500 pred našim letopočtom! Opäť si berieme taxíky, zastavujeme pri rušnom trhovisku a pri mešite, ale dnu nás nechcú pustiť, je piatok – deň veľkých modlitieb. Iné významné pamiatky z minulých storočí v Ammáne nie sú, buď ich zničili cudzie armády alebo

ich zničil čas. Taxikár Ahmed sa tvári ako náš veľký kamarát, vie sa trochu dohovoriť po rusky, po piatej zákrute nás už pozýva k sebe domov na čaj. Úctivo odmietneme...

Púštne hrady

Po krátkom oddychu v hoteli konečne nasadáme do nášho minivanu. Bez navigátora, vyzbrojení len mapou, odvahou a odhodlaním, že trafíme tam, kam chceme: k hradom v púšti Badia. Odbočujeme na cestu, ktorá je hlavnou spojnicou Jordánska so Saudskou Arábiou. V Azraqu, čo je naša prvá zastávka, sa cesta odkláňa do Iraku. Že sme správne a blízko, poznávame podľa toho, že tu väčšinou stretávame cisterny, prázdne alebo naplnené irackou ropou. V púšti naokolo sa nachádza viacero hradov z ranoarabského obdobia, ich pôvodný účel nie je celkom jasný. Jedna skupinka historikov tvrdí, že to boli letné sídla (načo by som si budovala letné sídlo na púšti, kde sú ešte väčšie teploty?), podľa iných to boli miesta na stretávanie kmeňových vodcov alebo odpočívadlá pre karavány. Azraq je postavený z čierneho bazalitu, posledným známym obyvateľom bol Lawrence z Arábie. Kamenné dvere vážia jednu tonu, ešte stále sa dajú otvárať, strážca nám ukazuje, koľko námahy treba, aby ich zatvoril a čaká, že ho za tento výkon odmeníme bakšišom. Ďalší hrad Amra je pod ochranou UNESCO, a to kvôli unikátnym freskám, ktoré sú síce v dosť zlom stave, ale aj tak sa dajú rozpoznať celé húfy postáv, medzi ktorými jednoznačne vynikajú polonahé tanečnice. Také niečo sme nečakali. Veď v arabských monumentoch sa nesmú zobrazovať nijaké figúry, nieto ešte s odhalenými prsiami! Slnko sa približuje k horizontu, ešte chceme stihnúť jeden hrad. Na miesto dorazíme pred piatou, už nás pri vchode do areálu odmietajú pustiť dnu. Blondíny skúsia zapracovať. Strážcovi sa rozihrajú v očiach také zvláštne ohníčky a mobilom zavolá kamošovi pri bráne hradu. Môžeme ísť. Hrad Kharanah má tvar veľkej kocky s vežami v rohoch

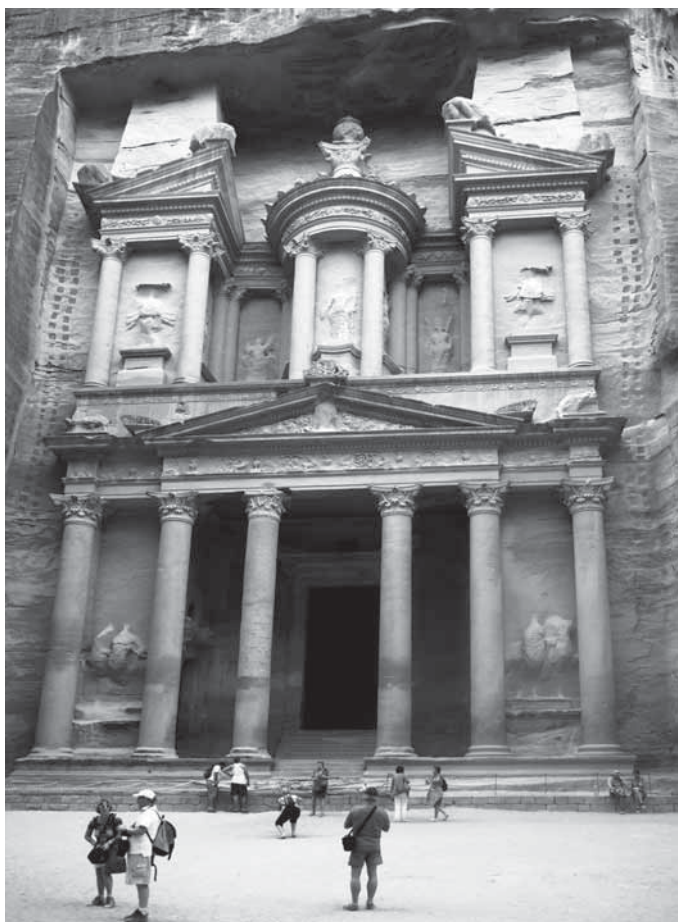

Hrad Amra uprostred jordánskej púšte

a užšími okienkami. Vo všetkých hradoch sme sa pohybovali na vlastnú päsť, žiadne zátarasy ani zábradlia. Ak sa pošmykneš, máš smolu. Pri bráne už netrpezlivo prestupuje strážca. Teší sa síce na bakšiš, ale už by bol rád doma. Slnko o chvíľu zapadne a na púšť sadne hustá tma. Odchádzame, chlapík v galábiji (dlhá košeľa) zamyká za nami hrad, možno na sedem západov... Čaká nás najťažšia úloha dňa: nájsť náš hotel. Cez deň sme si vôbec nestihli uviesť, aký je Ammán veľký. Beznádejne sa motáme po jeho uliciach, po niektorých dokonca niekoľkokrát. Keď zbadáme pri ceste odstavené auto s policajtmi, nádej oživne. Ale len na chvíľu. Policajti nevedia ani slovo po anglicky. Zastavia preto ďalšie auto a jeho šofér nám robí tlmočníka. Nasmerujú nás, no o chvíľu sa už zase motáme. Politici na dopravných značkách hádžu na nás škodoradostne svoje predvolebné úsmevy. Zastavujeme pri jednom obchode s potravinami. Na pult rozložíme mapu, okolo nás sa zhrčia predávajúci i kupujúci (samí muži), veľmi živo diskutujú a v očiach im horia také zvláštne ohníčky... Arab vám nikdy nepovie, že nevie. Že je to tak ALEBO tak, ale: že je to tak A MOŽNO aj tak... Z ich protichodných odpovedí sa už vôbec nevyznáme, keď nám chce jeden pomôcť svojím navigátorom v mobile, kde sú všetky názvy ulíc len po arabsky, tak už fakt nevieme, či si z nás uťahujú alebo čo. Napokon ten najaktívnejší povie, že tu má brata a on ide tým smerom, tak aby sme šli za ním. Radšej si ešte nakúpime nejaké potraviny pre prípad, že dnešnú noc strávime blúdením po ammánских uliciach. „Prenasledovanie“ brata predavača v chaotickej premávke bolo náročné, keď sme sa odpojili, zase sme zabľúdili, ale napokon sme sa predsa len do hotela dostali. Ešte si skúsime vybaviť namiesto raňajok balíčky, pretože ráno musíme veľmi zavčasu vyraziť. „No problem,“ tvrdia nám všetci chlapi v reštaurácii hotela a v očiach im plápolajú tie zvláštne ohníčky. Už ale vieme, čo to znamená. Budú balíčky? Možno áno a možno aj nie. Inšalláh – nech sa stane vôľa božia...

Petra – hlavný cieľ našej cesty

Balíčky neboli. Čašníci a kuchári vyzivovali a ešte len pomaly otvárali oči, keď sme my už stáli nachystaní pri aute. Aby sme do Petry vzdialenej 300 km dorazili čo najskôr, zvolili sme si diaľnicu. Cesta bola dosť jednotvárná a prázdna. Stále sme sa v duchu pýtali, kde sú všetci tí turisti? To dnes nikto necestuje do Petry? Tesne pri celi sa krajina dramaticky zmenila. Pred nami bolo skalnaté pohorie, ktoré v sebe po stáročia ukrývalo stratené mesto. Zaparkujeme a s hrôzou zistíme, že na parkovisku stojí nekonečný rad turistických autobusov! A to aj napriek tomu, že sa brány do Petry otvorili len pred nejakou štvrthodinkou. Vstupné nám vyráža dych: 50 dolárov! Žiadne zjednávanie, žiadne zľavy pre študentov. Muži v pokladni vedia, že každý zaplatí, pretože každý chce vidieť jedno z najtajupľnejších miest na Zemi. Petra vám svoje pamiatky servíruje hneď od začiatku po vstupe do areálu: hrobky, zvyšky príbytkov v skalách. Po niekoľkých metroch vstupujeme do úzkej trhliny, ktorá sa nazýva Sik, v najširších miestach meria päť a v najužších len dva metre. Aby sme videli oblohu, musíme hlavu poriadne zakloniť, skalné steny sa dvíhajú do výšky 200 metrov. Takmer všade sú stopy ľudskej tvorivosti: kus nejakého reliéfu, okna či schodíkov. Kráčame s takým neistým pocitom, určite to poznáte, ako keď si najprv prečítate knihu a potom idete do kina. Aj o tomto mieste sme veľa čítali, videli ho na fotkách v ilustrovaných i odborných časopisoch, v dokumentárnych a hraných filmoch... Po 1200 metroch sa priechod končí a pred nami sa otvára zázrak,

kvôli ktorému sem každý rok putujú tisícky návštevníkov. Do tieňa vysokých skál vstúpi mystický pruh svetla a v jeho lúčoch sa zjaví kamenný chrám. Najznámejšia štrbina na svete nám práve odhalila najfotografovanejšiu pamiatku Petry – Pokladnicu (Khazneh). Rovnaký pohľad sa naskytol aj Harrisonovi Fordovi, keď sa ako Indiana Jones vydal v Poslednej krížovej výprave hľadať svätý grál. A rovnaký obraz videl aj švajčiarsky dobrodruh Johann L. Burckhardt v roku 1812. V arabskom prezlečení presvedčil miestnych beduínov, aby mu ukázali ukryté skalné mesto. Tak sa znovuobjavilo hlavné mesto dávnej ríše Nabatejcov. Pokladnica je vytesaná do kolmej pieskovcovej skaly. Na priestranstve pred ňou je rušno. Šiatre so suvenírmí, turisti z celého sveta, beduíni, ozbrojení strážcovia, ťavy, somáre a kone. Nieкто by mohol namietat', že sa táto trma-vrma nehodí na takmer posvätné miesto. Ale Petra nebola nikdy mauzóleom, celá atmosféra svojím spôsobom pripomína časy, keď bola veľkým obchodným strediskom. Krížovali sa tu cesty, po ktorých sa prepravovalo korenie, hodváb, myrha, striebro i asfalt. Nabatejci boli nomádsky arabský kmeň zo Severnej Arábie a v Petre zanechali hrdú stopu svojho prebývania na tejto planéte.

Pokladnica bez pokladu

Pokladnica je krásne dielo a neublížili jej našťastie ani guľky beduínov, keď sa chceli dostať do vnútra k ukrytému pokladu. Poklad tu však nebol a nie je, stavba bola pôvodne hrobkou. To, čo je na nej také vzácné, je jej symetrická fasáda, ktorá sa podľa toho, aká časť dňa práve je, farbí do rôznych odtieňov. Pokračujeme ďalej na Ulicu fasád, čo je sústava 40 skalných hrobiek. Fascinuje nás fakt, že Nabatejci sa pri výstavbe nesnažili skrotiť prírodu, ale sa jej dokonale prispôbili, ich stavby tvoria neoddeliteľnú jednotu so skalami, z ktorých boli vytesané, vlastne akoby boli ich pokračovaním. Niekde nám ani nie je jasné, kde sa končí prírodný výtvar a začína dielo človeka. Bizarné, zvráskavené skaly, neskutočné formácie a úžasné farebné odtiene: od červenej, ružovej, oranžovej až po tmavočervenú alebo dokonca tmavohnedú, navyše popretkávanú bielymi pásmi. Vchádzame do centra

bývalého mesta, ktoré prekvapí svojou rozľahlosťou. Je tu divadlo pre 8000 divákov, stĺpy, brána, zvyšky veľkého chrámu, pred ktorým sú popadané stĺpy ako nakrájané kolieska salámy. V čase svojho rozkvetu mala Petra 30 tisíc obyvateľov. Kozmopolitný charakter ovplyvnil jej kultúru i architektúru. Keď sa obchodné cesty začali presúvať inam, mesto strácalo na svojom význame. Skazu dovŕšilo zemetrasenie v roku 363, z ktorého sa už Petra nikdy nespamätala. Nabatejci vymizli z dejín. Kam oko dohľadne, všade v skalách nájde po nich stopy. Jedinou zachovanou voľne stojacou budovou je Palác faraónovej dcéry. Aha, zabudla som vám povedať, to bol ten faraón, čo prenasledoval Mojžiša. Poklad, čo so sebou ťahal, bol čoraz ťažší, preto ho ukryl vo veľkej urne, ktorá zdobí priečelie stavby a podľa toho dostala potom pomenovanie – Pokladnica. Neskôr faraóna začala zdržovať zase jeho dcéra, tak jej postavil tento palác. V tieni jeho steny si rozložil šiator mladý beduín s havraními dlhými vlasmi a s očami ako uhoľ. Aj v týchto očiach boli ohníčky, ale trochu iné. Toto boli hotové plamene jeho divokých nabatejských predkov, ktorí prepadávali a okrádali karavány. Až neskôr im došlo, že väčšie zisky a ešte k tomu bez námahy im prinesú poplatky, ktoré začali vyberať od obchodníkov prechádzajúcich mestom. Poskytovali im za to nocľah, pohostenie, vodu a hlavne ochranu. Dávni predkovia hovorili aramejským nárečím, predavač s uhrančivým pohľadom ma prekvapil perfektnou angličtinou. Vysvetlil mi, že strieborné šperky, ktoré predáva, vyrábajú ženy beduínov v rámci projektu na zlepšenie ich životných podmienok. No, všetko som mu neverila (ohníčky...), ale aj tak som si kúpila náramok a náušnice pre dcéru.

Na somároch do kláštora

Druhou najznámejšou pamiatkou Petry je Kláštor (Al-Deir). Pomenovanie pochádza tiež až z neskoršieho obdobia. Ku Kláštoru treba šliapať dobrú hodinu do kopca. Obávame sa, že máme málo času, o štvrtej budú zatvárať areál. Pristupujeme na radikálne riešenie: prenajímame si somáre. Ja, ktorá som v živote nesedela ani na koni... Len čo sa vytrepem na to úbohé zviera, začne somár prdiť. Prepáčte, ale nie je na to iné slovo. Najprv som si myslela, že to kvôli mojej váhe, ale o chvíľu už prdeli všetky. A keby len to. Ako somáre pochodovali, vypúšťali zo svojich útrobov zvyšky obeda. Za takéhoto zvukového i čuchového sprievodu som sa vydala na jednu z najdobrodružnejších ciest v mojom živote. Nemám z nej ani jednu fotku, obomi rukami som kľčovite zvierala opraty a môj zrak sa fixoval na priester medzi oslími ušami, ako keď mierite a dívate sa do hľadáčika. Z ľavej strany som si koleno odierala o skalnú stenu, na pravú stranu som sa nedívala radšej vôbec, pretože tam bola roklina, miestami dosť hlboká. Už po prvých krokoch sa jednému somárovi podlomili predné nohy a môj spolužiak urobil salto vpred, boli z toho odreniny, ale foťák našťastie uchránil. Občas sme išli po schodoch, niekedy poriadne strmých, občas po hladkých šmyklavých plochách, ale aj po rozkývaných kameňoch, ostrých zákrutách a cestičkách

takých úzkych, že som sa bála, že o skalu pripučíme niektorého zo schádzajúcich turistov. Najhoršie bolo, keď sa tri somáre naraz začali tlačiť a predbiehať práve v takýchto úzkych úsekoch. Žiadne dohovárание nepomáhalo, a pritom sme to skúšali v niekoľkých jazykoch, tak sme sa len smiali a strašne pišťali. Až tak, že turisti namierili objektívy svojich fotoaparátov na nás, a nie na prírodné scenérie Petry. Celú trasu za nami utekal pohonič. Keď sa niektoré zviera zaľalo, chlapík ho švihol, somár sa rozbehol ako strelený a my sme pišťali ešte viac. Strastiplná cesta trvala asi polhodinu. Poslednú časť výstupu už musel každý po svojich. Kláštor sa podobá na Pokladnicu, ale predsa je iný. Je sfarbený do žltá a akoby zo skaly vystupoval. Má najväčšiu fasádu, širokú až 50 metrov. Vyšliapeme ešte na neďalekú rozhladňu, aby sme sa pokochali pohľadom na majestátne okrovo-hnedé skalné masívy, ktoré ako nemá svedkovia strážia tajomstvá dávnej histórie. Je tu malý prístrešok, kde si možno dať čaj, a nechýba ani jordánska zástava.

Rozlúčka s Petrou

Z vyhlídky vidno aj beduínsku dedinu. Žiadne chatrče ani stany, ale solídne domy. Beduíni si zjavne polepšili, už nekočujú po púšti. Biznis s turistami vynáša rovnako dobre ako kedysi stráženie či prepadávanie karaván... Kdesi v diaľke vidíme aj miesto, kde je parkovisko s našim autom. A s autobusmi. Petra je ale taká rozľahlá, že všetci turisti sa rozptýlili a miesto nepôsobilu preľudnene. Pomaly začíname zostupovať. Po cestičke, po ktorej sme sa viezli na somároch. Nevychádzame z údivu, že sme to prežili my aj tie zvieratá. Prenasleduje nás niekoľko beduínskych detí. O chvíľu sa bude zatvárať, tak treba predať ešte aspoň jeden farebný kameňok, pohľadnice, obrázky, čačky-mačky. Alebo sa aspoň za žuvačku nechať odfoťiť. Ešte si prehlídneme komplex štyroch významných hrobiek, ktoré majú podivné názvy: Palácová, Urnová, Hodvábna

a Korintská. Každý bádateľ, ktorý v minulých storočiach do Petry prišiel, zaznačil do mapy nejaký nový objekt a pomenoval ho tak, ako sa mu práve zachcelo. No treba povedať, že fasáda Hodvábnej hrobky naozaj pripomína kus vzácnej, umelecky sfarbenej látky. Ibaže tým umelcom-maliarom bola samotná príroda. Keď sme prechádzali ráno okolo Pokladnice, bola ružovo-červená. Za celý deň šliapania sme sa aj my tak sfarbili, všade máme nános ružového prachu. Pokladnica sa teraz začína farbiť do hnedá. Vchádzame do Siky a ešte sa otočíme, aby sme

si naposledy vychutnali ten známy pohľad v štrbine. Zbohom, Pokladnica! Aj dnes do teba zapadne slnko – obrovská minca času. Cítíme sa bohatí, i keď sme žiaden poklad nenašli. Odnášame si bohatstvo zážitku, ktoré nám už nikto nevezme, spomienku, ktorá nevybledne ani po rokoch.

Posledný deň

Z Petry sme sa presunuli do hotela pri Mŕtvom mori. Ráno sme sa hneď vrhli do jeho vôd a spolu so skupinkou ruských (akých iných?) turistov sme vystrájali ako malé deti. Ešte prosím odfoťiť na bruchu so zdvihnutými nohami a teraz ako sedím a čítam noviny... telo sa odmieta ponoriť, presolené more ho vytláča na svoju hladinu. Nasleduje povinné natieranie čiernym bahnom. Chlapík s fúrikom doplnia kontajner čerstvými zásobami. Už sme si zvykli, že všade pracujú len muži, ale prekvapilo nás nové povolanie: sprchovač nôh. Pred vstupom do hotelového bazénového komplexu treba opláchnuť posledné zvyšky bahna. Cesta popri Mŕtvom mori sa všelijako kľukatí, more má krásnu modrú farbu, ohraničenú bielymi vyzrážaninami soli. Zastavujeme pri prírodnej rezervácii Wadi Mujib, 410 metrov pod úrovňou mora. Je to úžasný kaňon s vysokými skalnými stenami. Aj tu sa príroda odviazala a jej zázračný štetec vykreslil na skalách fantastické graffiti. Kaňonom preteká rieka, chvíľu sa brodíme, potom zase obúvame topánky, a tak stále dokola, až kým prideme za veľkú zákrutu. Ďalej ísť nemôžeme. Hladina rieky prudko stúpa, neskôr sa treba brodiť až po pás vo vode. Na to nie sme patrične vybavení a nemáme ani toľko času. Čakajú nás ešte horúce pramene, ktoré sa valia zo skál a v ktorých sa kúpala už Herodes, kostol v Madabe so svetoznámou mozaikovou mapou Svätej zeme, a tiež vrch Nebo,

kde je údajne pochovaný Mojžiš – veľká osobnosť troch svetových náboženstiev. Odtiaľto Mojžiš uvidel zaslúbenú zem, my máme, žiaľ, opar, vidno len k brehom Mŕtveho mora. Napriek tomu je celé toto územie nabité úžasnou energiou, kráčame po miestach, kde sa doslova varila história a ktoré aj dnes majú výnimočný strategický význam. Blíži sa piata hodina, slnko zapadne, nastane tma. Keďže väčšinu jordánskeho územia tvorí púšť, tma je naozaj poriadne čierna. Čo s načatým večerom? Pôvodne sme si mysleli, že čas do odletu lietadla strávime v Ammáne, ale po skúsenostiach z prvého dňa rýchlo púšťame tento plán z hlavy. Vraciame sa radšej do Madaby. Prechádzame sa po jej uličkách. Upútal nás výklad pekárne, kde sa na bežiacom páse vezú krásne nafúknuté arabské chleby. Vôňa nás vtiahla dnu. Sú tu len samí muži – pekári i nakupujúci, muži, ktorí sa tu zastavili cestou z práce. Najdlhší rad stojí na chlieb, ten, čo sme videli vo výklade, ale čo to, predavač vezme nafúknutú placku a prudkým úderom päste ju sploští. Všetci nakupujú najmenej 10 kusov, keby chleby ostali nafúknuté, nezmetili by sa do igelitiek. Z Madaby sme odišli ešte raz do horúcich kúpeľov, ktoré sú otvorené do poľnoci. Okrem prýštiacej vody a hlbokkej tmy tu okrem nás už nikto nebol. Vykúpali sme sa, posedeli a zhodnotili zážitky. Ostávala už len cesta na letisko, vrátiť auto, nasadnúť do správneho lietadla, pristáť v Budapešti, autom sa odviezť do Bratislavy a odtiaľ autobusom do Viedne. Za 24 hodín vystriedať štyri hlavné mestá... ■

Foto: archív A. Macháčovej a vydavateľstva IKAR

Hlavné osobnosti večera (zľava): moderátorka Iveta Malachovská, autorka Adriana Macháčová, „krstná mama“ Jarmila Hargašová a riaditeľka IKARu Valéria Malíková

BOLI SME PRI TOM...

V prvom čísle Pohľadov roku 2009 sme uverejnili rozhovor s manželkou veľvyslancu a stáleho predstaviteľa SR pri OSN pani Adrianou Macháčovou, ktorá nám prezradila, že píše príbehy o ženách a pre ženy. Naším čitateľom sa zdôverila, že svoju tvorbu by rada vydala aj knižne. Dokonca čitatelia Pohľadov si mohli ako prví prečítať jej tri poviedky. Ich zverejnenie stálo autorku veľa odvahy, pretože ako sama priznáva: „Písanie je ako striptíz, každou vetou človek odhalí kúsok svojej duše.“

Začiatkom marca tohto roku uzrela svetlo sveta kniha *Cudzie vzťahy* – debut Adriany Macháčovej. V bratislavskom kníhkupectve Panta Rhei sa 17. marca uskutočnil jej krst a pozvanie sme dostali aj do našej redakcie, keďže *Pohľady* majú tak trochu zásluhu na tom, že autorka sa odhodlala vystúpiť z vlastného tieňa. Krstnou mamou bola známa moderátorka Jarmila Hargašová, ktorá prezradila, že si knižku prečítala „na jeden hlt“. Preto odporúčala, aby sme knihu nezačali čítať o jedenástej večer

– ako to urobila ona – pretože si nebudeme môcť ísť lahnúť skôr, kým knižku neprečítame. Krstilo sa morskou vodou, aby román preplával v mori kníh a úspešne doplával až k svojim čitateľom. Podujatie moderovala Iveta Malachovská a program dopĺňala vystúpenie speváčky Adrieny Bartošovej.

„Hra na trojuholník, ktorá tvorí základný pôdorys príbehu tohto románu, má vždy neistý koniec, no ten je zakaždým boľavý aspoň pre jedného z aktérov. Aj Tamara podľahla vlastnej ilúzii, hnaná najmä túžbou oslobodiť sa spod vplyvu despotickej matky.“

Autorka so svojou prvotinou

Po rozchode so ženatým Jurajom sa dá zmanipulovať do ďalšieho vzťahu. Chirurg Peter Lietmann je šarmantný, vzdelaný a voľný. Mladému páru by teda nič nemalo stáť v ceste... Tamara veľmi citlivo vníma aj svoje priateľstvo so Zuzanou. Chce priateľke pomôcť, vytiahnuť ju z prostredia barov, nočných klubov a neperspektívnych vzťahov. No túžba oboch žien po láske spôsobí, že sa z nich nevdojak stanú sokyne.“

(Úryvok z knihy)

Cudzie vzťahy patria do kategórie ženských románov. V tejto súvislosti sa rozvinula zaujímavá debata o tom, prečo vlastne neexistuje aj kategória mužských románov? Podľa riaditeľky vydavateľstva IKAR pani Valérie Malíkovej je to jednak tým, že oveľa viac žien píše. Dokonca slovenské autorky sú v súčasnosti na Slovensku, pokiaľ ide o čítanosť, omnoho úspešnejšie než napríklad Daniela Steelová. Na druhej strane aj oveľa viac žien ako mužov číta! Už je to raz tak, ženy majú veľké duše, všetko prežívajú, často sa prirovnávajú k hrdinkám svojich kníh alebo o príbehoch v knihách snívajú, stotožňujú sa s nimi, hľadajú v nich romantiku, inšpiráciu, pohladenie... Ženský román vždy bol, je a bude...

Pani Macháčovej k vstupu do knižného mora blahoželáme a prajeme veľa čitateľov, ďalšie úspechy a ešte veľa tvorivých nápadov.

Ingrid Žalneva

Edith Veith

hudo by

NA SPOLOČNÝCH VLNÁCH

K spoločným projektom spriateľených krajín EÚ zameraným na lepšie vzájomné spoznávanie a zblížovanie prispel Rakúsko-slovenský kultúrny spolok vo Viedni už viacerými kultúrnymi podujatiami. Vlni inicioval a realizačne podporil spoluprácu slovenských a rakúskych hudobných umelcov na prítažlivom spoločnom diele.

Hlavní protagonisti večera: autorka básní Judith Krammer a skladateľ Erhard Seyfried

Foto: Jozef Macura

Keďže Slovensko je uznávaná kultúrna krajina s bohatým potenciálom talentovaných umelcov, z ktorých mnohí už spolupracujú doma či v zahraničí s umelcami iných národností, je namieste ďalej rozvíjať takéto prenikanie našej kultúry do západných krajín, a tým zviditeľniť našu krajinu vo svete. Takto sa vo mne zrodila a rozvinula myšlienka tohto umeleckého projektu, ktorý som napokon aj organizačne zabezpečila za spolupráce a podpory vedenia nášho spolku. Jeho úspešnému zavŕšeniu pomohli aj priaznivé okolnosti, ústretovosť a nadšenie všetkých zainteresovaných umelcov.

Rakúskemu hornistovi a skladateľovi Erhardovi Seyfriedovi, ktorý 40 rokov pôsobil ako hráč na lesnom rohu v Rozhlasovom symfonickom orchestri Viedeň a bol aj umeleckým vedúcim komorného združenia Wiener Hornklang, sa dostala do rúk básnická zbierka Judith Krammer Rýmované a odrýmované. Túto knihu veršov slovenskej poetky a maliarky žijúcej vo Viedni vydal vlni náš spolok dvojjazyčne, v slovenčine a nemčine. Útla knižka poetickosťou a hĺbkou tak nadchla Erharda Seyfrieda, že sa rozhodol zhudobniť 12 básní do piesňového cyklu pre soprán, tenor a 5 lesných rohov pod názvom Willkommen auf dieser Welt.

Piesňový cyklus našudovali sopranistka Eva Šeniglová a tenorista Ján Babjak, sólisti Opery SND Bratislava, Bohuslav Smutný, prvý hornista orchestra Opery SND, a Ján

Smutný, člen orchestra, ktorí sa včlenili do komorného dychového telesa Wiener Hornklang v zložení Herwig Nitsch, bývalý prvý hornista RSO Wien, Margo Reinwein, Martin Reiter, Reinhild Hofinger, Max Pokorný a Iris Karner, členovia rôznych komorných združení. Piesňový cyklus v ich interpretácii vyšiel aj na CD nosiči.

Slávnostný koncert spojený s prezentáciou CD sa konal 6. decembra 2010. Na tomto medzinárodnom večere, ktorý bol zavŕšením úspešnej slovensko-rakúskej umeleckej spolupráce, sme privítali vzácných hostí, ministra kultúry SR Daniela Krajcera, režiséra a herca Klausa Maria Brandauera a zástupkyňu Velvyslanectva SR vo Viedni, kultúrnu radkyňu Vieru Polakovičovou. Program uvádzala a moderovala predsedníčka Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku Ingrid Konrad. Hostia i publikum vysoko ocenili hudobnú, kompozičnú a interpretačnú úroveň koncertu a umelecké kvality interpretov, ako i myšlienku a realizáciu celého projektu. Na koncerte bol prítomný aj šéfredaktor renomovaného muzikologického časopisu pre nemecky hovoriace krajiny Der Neue Merker pán Cupak, ktorý vo svojej recenzii mimoriadne vyzdvihol precitýny a perfektný prednes Jána Babjaka i umelecké kvality združenia Wiener Hornklang.

„Zlatý kliniec“ a dôstojný záver tohto večera bol spontánny prednes básne Willkommen auf dieser Welt samotným

majstrom Klausom Mariom Brandauerom, ktorý bol ocenený dlhotrvajúcim potleskom.

Tento úspešný večer inšpiroval a motivoval vedenie nášho spolku nezastaviť sa a pripravovať ďalšie podobné podujatia, jednak pre potešenie nášho publika, pre udržiavania kontaktov s našou rodnou krajinou a reprezentáciu slovenskeho umenia v zahraničí. ■

Minister kultúry SR D. Krajcer, po jeho pravici riaditeľka Slovenského inštitútu V. Polakovičová a predsedníčka RSKS I. Konrad

Na podujatie zavítal aj rakúsky herec Klaus Maria Brandauer

Art brutisti

Andrea Pitoňáková

„Sú to diela vypracované detailne a s námahou, niektoré sú len načrtnuté, iné majú groteskný nádych a z ďalších naskakuje husia koža.“

Katarína Čierna,
kurátorka Slovenskej národnej
galérie

Fotografie: Archív autorky

Pojem „art brut“ vyslovil prvý raz v roku 1945 francúzsky umelec a teoretik Jean Dubuffet. Do slovenčiny sa prekladá ako „surové umenie“ či „umenie v surovom alebo pôvodnom stave“. Jean Dubuffet ho charakterizoval ako „...výtvarné produkcie všetkého druhu – kresby, maľby, výšivky, modelované či vyrezávané plastiky a iné., na ktorých sa prejavuje spontánnosť a veľká tvorivá predstavivosť, a čo najmenej sa ponášajú na bežné umenie a kultúrne šablóny. Autori art brut sú neznáme osoby, vzdialené prostrediu profesionálnych umelcov. Námety, výber materiálov, slovosled, rytmus a spôsob písania čerpajú zo svojich vlastných zdrojov, bez toho, aby si za vzor brali klasické umenie, ktoré je práve v móde. Ide o úplne čisté, surové umelecké činnosti, ktoré vo svojom celku

a v jednotlivých fázach vychádzajú výhradne z autora a jeho vlastných podnetov.“

Podľa Dubuffeta musel art brut spĺňať dve základné kritériá: sociálne a estetické. Sociálne kritérium spĺňa tvorca mentálne a/alebo sociálne marginalizovaný. V zásade tento predpoklad spĺňali tri skupiny osôb – spoločenski outsideri (väzni, dôchodcovia v azyloch, bezdomovci, ľudia žijúci v útrapách...), psychicky chorí alebo prieniky týchto skupín. Estetické kritérium si vyžaduje, aby diela art brut boli vytvorené mimo inštitucionalizovanú kultúru, vrátane avantgardných prejavov. Zároveň tu nemohla byť žiadna snaha prispôbiť sa požiadavkám a vkusu spoločnosti či súčasným alebo minulým umeleckým štýlom a trendom. Jednoducho povedané, art brut je čisto spontánný výtvarný prejav, ktorý primárne nesleduje estetické ciele. Jeho autori ignorujú etablované témy, techniky, zákony kompozície, perspektívy a farebných kombinácií. Cieľom tvorcov art brut nie je „robiť umenie“. Tvoria, pretože musia – tvorba je pre nich dôležitou životnou potrebou. Jej prostredníctvom si často vytvárajú paralelné svety, v ktorých žijú intenzívnejšie než v objektívnej realite. Tvorba každého autora art brut je sama osebe jedinečná a s ničím neporovnateľná. Ako povedal Dubuffetov pokračovateľ

Michel Thévoz, art brut sa nedá spojiť so žiadnou definíciou. Ide o rozptýlenie jedinečnosti bez spoločného pôvodu.

Výstavu Art brut zo Slovenska si mohli pozrieť návštevníci od 27. apríla do 24. mája 2011 aj v Slovenskom inštitúte vo Viedni, ktorý ju pripravil v spolupráci s Ligou pre duševné zdravie (LDZ). Výstava bola výberom zo zbierky LDZ, ktorá s autormi art brut spolupracuje

Z tvorby artbrutistických maliarov

ALEBO UMELCI ČISTÉHO SRDCA

Zuzana Ebringeová

od roku 2004. LDZ sa v rámci svojich aktivít, najmä projektov realizovaných Galériou Nezábudka v Bratislave, usiluje vytvoriť podmienky pre ich výtvarný rozvoj a podporiť tých autorov, ktorí by sa touto cestou chceli uberať aj naďalej. Pravidelne organizuje tvorivé workshopy a prostredníctvom projektu „Hľadá sa talent“ vyhľadáva talenty v psychiatrických zariadeniach po celom Slovensku, tí najlepší tvorcovia sa potom zúčastňujú na niekoľkodňovom sústreďení v Galérii inšitného umenia v Schaubmarovom mlyne v Pezinku. Výstava v Slovenskom inštitúte vo Viedni bola taká úspešná, že vyvrcholila finisážou spojenou s benefičnou aukciou. Výťažok aukcie venoval Slovenský inštitút LDZ. Návštevníci finisáže sa mohli osobne stretnúť s ôsmimi autormi výstavy a podporiť ich tvorbu kúpou diela.

I keď art brut sa na Slovensku venuje zatiaľ len malá pozornosť, je to fenomén, ktorý sa postupne začína ukazovať viac aj na verejnosti. Na záver slová kurátora výstavy Vladimíra Kordoša: „Dnes, keď už človek často iba prijíma, je mi sympatické predovšetkým to, že títo autori vďaka svojej tvorbe nie sú iba pasívnymi konzumentmi života. Z toho by sa mnohí z nás mohli poučiť. Robiť niečo tvorivé možno časom nebude iba terapia týchto ľudí, ale aj naša.“

Stanislava Bratková

Daniel Horák

Martina Víglašská

JOHANNES
PANÓNSKY

NADANÉ DIEŤA

Joannes Sambucus, ako ho pozná kultúrny svet, sa narodil 24. júna roku 1531 v Trnave, v rodine úspešného kupca, člena mestského magistrátu a richtára. Za mimoriadne zásluhy v boji proti Turkom kráľ povýšil Petra Sambokého na šľachtica. Základné vzdelanie získal Ján v rodnej Trnave, kde prejavil nevšedné nadanie, lebo už ako 11-ročného chlapca ho v októbri 1542 posielala otec študovať na viedenskú univerzitu staré antické jazyky latinčinu a gréčtinu. Ján neskôr na adresu otca napísal: „Väčšmi prizeral na moje vzdelanie, než na to, že ma ľúbi.“

Z Viedne zamieril do Lipska, odtiaľ do Wittenbergu, Ingolstadtu a Štrasburgu, kde pokračuje v štúdiu jazykov, okrem toho študuje právo, filozofiu a históriu. V Paríži získal titul majster slobodných umení, v Padove dosiahol licenciát lekárskych vied. Na talianskych univerzitách v Bologni a Padove zostal dva roky prednášať klasické jazyky, bol učiteľom a vychovávateľom na kniežacom dvore vo Ferrare a veľa cestoval najmä po renesančnom Taliansku. Aj jeho očarila antická kultúra, ku ktorej sa svet vracal. Stal sa vášnivým zberateľom starovekých rukopisov, antických sochárskych diel a mincí. A ako iní humanisti, aj on prijal latinskú podobu svojho mena – Sambucus.

VIEDENSKÉ OBDOBIE

Chýr o Sambucovej vzdelanosti sa dostal aj na rakúsko-uhorský panovnícky dvor. Najprv si ho povolal Ferdinand I., po jeho smrti, keď na trón zasadol Maximilián II., stáva sa cisárovým lekárom a radcom, dvorným grófom a prednáša na tamojšej lekárskej fakulte. Na viedenskom dvore bol najvzdelanejším humanistom. Jeho obrovská knižnica bola jednou z najväčších súkromných knižníc vo vtedajšom svete a zahŕňala koncom jeho života okolo 3 100 zväzkov. Spolu s obsiahlou zbierkou starovekých rukopisov (390 gréckych a 113 latinských) dovtedy ešte nepublikovaných alebo málo známych, ktoré hľadal a zbieral najmä na svojich cestách v Paríži, Janove, Miláne, Neapole či v Belgicku, ho predurčovala na miesto prefekta cisárskej knižnice. Tú počas svojho pôsobenia vo Viedni neustále zveľaďoval a jeho snom bolo stať sa jej prefektom. Sambucus si totiž predstavoval, že aj napriek nepriaznivej politickej situácii, ktorú

Johannes Sambucus

spôsobilí nájazdy Turkov a konfesijné spory, bude možné vybudovať z Viedne popredné humanistické centrum, ktoré sa vyrovná Benátkam, Florencii, Rímu a Parížu. Cisár Maximilián však v roku 1575 vymenoval za prefekta Huga Blotia – Sambucovho nepriateľa, ktorý pred starovekými rukopismi uprednostňoval praktické knihy pre potreby ríše. Sambuca to zlomilo. Tým sa definitívne zrútili jeho predstavy o viedenskom vydavateľskom centre. Napriek tomu zostal vo funkcii historiografa aj počas vlády ďalšieho cisára, Rudolfa, ale svoj predchádzajúci vplyv už stratil. Obviňovali ho zo sympatií voči protestantizmu. Neskôr mu pribudli aj hmotné starosti. To všetko sa pričínilo o jeho predčasnú smrť. Zomrel 14. júna 1584 vo Viedni.

PUTÁ S RODISKOM

Sambucus dlhé roky prežil na cestách v zahraničí. Po usadení vo Viedni sa často zdržiaval s manželkou a tromi deťmi vo svojej vile v Mannersdorfe v Dolnom Rakúsku. S Trnavou však udržiaval čulé styky. Mesto trápili všelijaké starosti: spory s okolitou šľachtou o vinice a lesy, o neoprávnenosti grófov vyberať mýto, či o kompetencie trnavského súdu. Trnavčania sa dožadovali i protestantského kňaza. Rodáci sa obracali na Sambuca ako na svojho vyslanca u panovníka. Záležitosti im vybavoval sám alebo prostredníctvom vplyvných známych.

mapa Dalmácie od Sambuca z roku 1572

VEDEC

480. VÝROČIE NARODENIA
JOANNESA SAMBUCA

LEKÁR SAMBUCUS

S vedectvom jeho záujmu o lekárske vedy je vyše 400 odborných titulov v jeho knižnici. Mnoho práce venoval vydaniu Hippokratovho diela O epidémiách a O zlomeninách a najvýznamnejšiemu farmaceutickému kompendiu tých čias – Dioskoridovmu dielu O liekoch (Materia medica), ktoré si vyžiadalo nesmierne veľa usilovnej práce jednak na rukopise, jednak na obrázkoch liečivých bylín, ktoré chcel k dielu priložiť ako ilustrácie. Dielo dalo vydavateľom toľko námahy, že vyšlo až štrnásť rokov po Sambucovej smrti. Praktický charakter malo vo Viedni vítané vydanie Vegetiovej Mulo-medicíny (Liečba kopytníkov) venované dozorcovi nad cisárskymi stajňami, barónovi z Langbachu.

BÁSNIK SAMBUCUS

S voju prvú básnickú zbierku vydal už ako 21-ročný. Najslávnejšie sú však jeho ilustrované Emblémy – v latinčine zveršované životné pravdy k symbolickým rytinám, vydané v Antverpách v roku 1564. Zbierka Emblemata vyšla ešte niekoľkokrát, o tri roky

Leuitas fecura.

Rytina z básnickej zbierky Emblemata

**FLUCTIBVS immensis parua est iactata tabella,
Sed, leuitas tuto littore sistit onus.
A ltera difficili premitur dum pondere, cedens
N il vndis, fundum mox subitur a petis.
V anus, adulator, mendax, variusq; per orbem,
N oxia declinat, dum leuis aura agitat.
S ed quos religio constans, moresq; probati
I nuidiæ obijciunt, prompta pericla voranti.**

Sokrates v koši Rytina z básnickej zbierky Emblemata

napríklad aj vo francúzskom preklade. V tomto diele Sambucus básňou *Tirnaviae patriae meae arma* (Zbrane mojej otčiny Trnavy) vzdáva hold svojmu rodnému mestu:

*Jestvuje slobodné kráľovské mesto,
Panóncom povestou sväté,
ľud ho podľa pravdy i mena volá Tirnavia.
Veď Belo, najbohatší z kráľov,
ho zovšadiaľ zovrel hradbami a nahusto okrášlil vežami.
Tá sladká chovanica ma splodila,
uzrieť denné svetlo mi dala a životodarný dych.”*

ROZSIAHLE ZÁUJMY

Prekladal grécke a latinské diela, zároveň bol azda najväčším editorom svojej doby. Jeho korešpondencia svedčí o tom, že spolupracoval azda so všetkými významnými humanistami a editormi tých čias. Vydával diela z rôznych oblastí – medicíny, zoológie, filozofie, matematiky, botaniky, dokonca aj mapy. Jeho editorská činnosť zasiahla do všetkých vedných disciplín s výnimkou astronómie, hoci aj tá je v jeho knižnici bohato zastúpená. Zaslúžil sa o zachovanie odkazu antickej vedy a kultúry a ovládal viac ako 11 jazykov. Svojím dielom sa Ján Sambucus zapísal hlboko do análov európskej vzdelanosti. Pre nás je cenné o to viac, že nikdy nezabudol na svoju vlasť, svoje rodisko a podpisoval sa dôsledne „Pannonius Tirnaviensis“. ■

Spracované podľa:

L. Švihvan, O. Pöss: *Majstri ducha*
A. Vantuch: *Ján Sambucus*

L. Šebák: *Joannes Sambucus Pannonius Tirnaviensis*

PALIČKOVANÁ ČIPKA

Čipkárstvo patrí k prastarým domácim ženským remeslám. Po večeroch, keď ešte neexistovala televízia, a teda ani žiadne telenovely, zbalili si ženy svoje valcovité vankúše a paličky a vybrali sa do domu niektorej susedky. Takto sa schádzali po skupinkách, presedeli spolu celé večery, paličkovali a pri tom rozoberali, čo sa cez deň prihodilo v dedine. Aby im práca išla lepšie od ruky, často si spoločne zaspievali, trebárs „Čipkáru, čipkáru, pre živého boha, či mi je čipôčka, hej, na čepiec hotová...?“

V dnešnom rozprávaní o tradičných slovenských remeslách vás nielen oboznámime s históriou paličkovanej čipky, ale spoločne navštívime aj slovenskú čipkárku pani Lýdiu Dejlovú z Banskej Bystrice, ktorá sa s nami podelila o svoje skúsenosti pri zhotovovaní paličkových čipiek.

Fotografie: Archív autorky

Čipkárka Lýdia Dejlová predvádza svoju zručnosť

AKO VZNIKLA ČIPKA

V belgickom meste Bruggy žila krásna dievčina Serena. Zamilovala sa do mladíka Armouta, ale nemohla sa za neho vydať, pretože stále musela sedieť pri kolovrátku a priasť, aby uživila svojich štyroch bratov a štyri sestry. Serena bola čím ďalej nešťastnejšia a smutnejšia. Raz, keď si chcela na chvíľu odpočinúť,

posadila sa pod strom, zasnívala sa a zaspala. Netušila, že svoj smútok odovzdala ďalej. Strom, pod ktorým dievčina spala, zosmutnel a začal roniť strieborné slzy, ktoré sa pri dopade na jej zásteru zmenili na nite a na zástere vytvorili nádherný vzor. Čipka bola taká nezvyčajne nádherná, že si ju hneď kúpil bohatý kupec. Serena začala vyrábať podobné čipky so vzormi, ktoré jej našepkali sen, spánok

a strom. Ľudia jej čipky kupovali, dievčina zbohatla, zabezpečila svoju rodinu a konečne sa mohla vydať za Armouta.

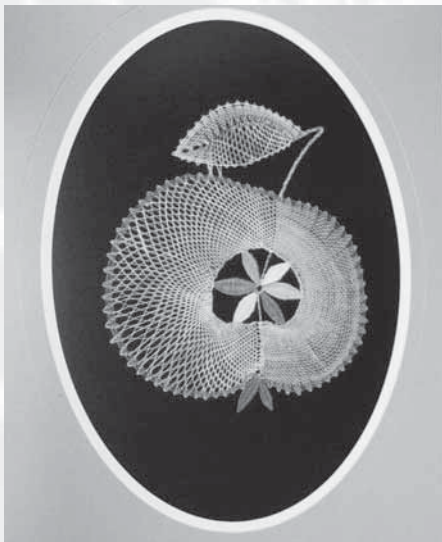
AKO TO BOLO NAOZAJ

Presný vznik paličkovanej čipky sa nedá zmapovať. Za prvé zdroje informácií sa považujú vzorkovnice z Talianska zo 16. storočia, ktoré obsahujú rôzne

vzory, ale predpokladá sa, že v tom čase existovala už aj technika paličkova-
nia. V roku 1557 vyšla v Benátkach La
Pompe, prvá kniha vzorov výlučne pre
paličkovanú techniku. Z Talianska sa
paličkovanie rozšírilo do Španielska,
Holandska, Belgicka, Francúzska, ako aj
do Nemecka, kde sa jeho hlavným stre-
diskom stali Krušné hory (Erzgebirge).
19. storočie prinieslo technický pokrok,
čipky sa začali vyrábať pomocou strojov,
no dopyt po nich klesal – zmenila sa
totiž móda. V druhej polovici 19. storočia
sa však zvýšil záujem o ľudovú kultúru
a ľudové umenie. Na území monarchie
sa čipky vyrábali nielen v chudobincoch
a ženských kláštoroch, ale začali sa za-
kladať aj čipkárske školy a dielne. Tento
rozmach bol len krátkodobý. Moderné
20. storočie prinieslo prudké zmeny
v životnom štýle. Ručná výroba čipiek
prudko poklesla.

ČIPKÁRSTVO NA SLOVENSKU

Velký vplyv na rozvoj čipkárstva na
Slovensku mala nemecká banícka
kolonizácia v 16. – 17. storočí. Baníci
nevlastnili pôdu, a tak sa ich ženy (no
niekedy aj muži) venovali výrobe čipiek,
ktorú poznali vo svojej pôvodnej vlasti.
Popri nemeckých vplyvoch tu boli aj
vplyvy chorvátske, ktoré priniesli chor-
vátski prisťahovalci, ale aj poľské a ruské

Paličkovaný obrázok

– v severnom a východnom pohraničí.
Slovenské čipkárky však neostali len pri
cudzích vzoroch, ale ich pretvárali, ob-
mieňali, a tak prispôbovali domácim
potrebám a vkusu. Čipkárstvo na Sloven-
sku napokon dosiahlo takú rôznorodosť,
že aj dnes možno určiť až 17 oblastí,
v ktorých mali čipky z hľadiska mate-
riálu, hustoty, farebnosti, technických
prvkov i motívov svoju vlastnú špecifickú

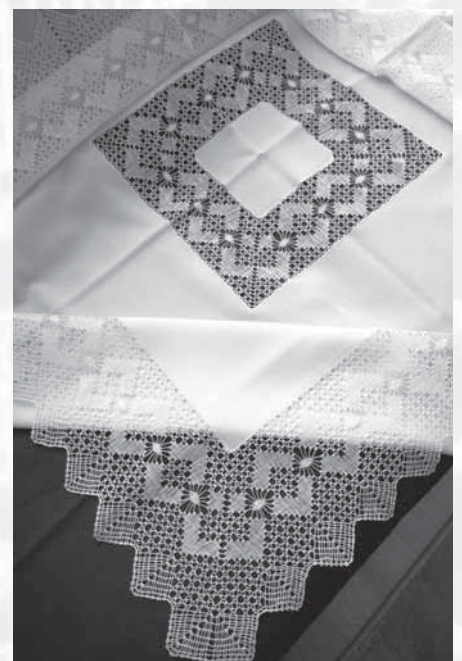
Paličky v akcii

podobu. Sú to: okolie Piešťan, Hlbokého,
Nového Mesta nad Váhom, Topoľčian
a Krajného, na strednom Slovensku
oblasť Novohradu, Hontu, Liptova a ba-
nícke obce okolo Starých Hôr a Španej
Doliny, na východnom Slovensku oblasť
Levoče, Rejdovej a Prešova. Podobne sa
vyvíjalo čipkárstvo aj v susednom Česku,
najznámejším strediskom je dodnes ob-
lasť Vamberku.

VANKÚŠE A VALCE

Vanglickom prostredí sa paličkovaná
čipka nazýva bobbin lace (bobbins
= paličky tvarovo podobné vretienku)
alebo pillow lace (pillow = vankúš, čo
je jedna zo základných potrieb každej
čipkárky) alebo bone lace (bone = kosť,
pretože pôvodne sa paličky v Anglic-
ku vyrábali z kostí). V okolí Starých
Hôr a Španej Doliny ešte aj dnes ženy
„kneplujú“ či „kleplujú“ – čo sú vlastne
ľudové skomoleniny nemeckého slova
Klöppeln ako živá spomienka na histó-
riu tohto bývalého baníckeho regiónu.
Zo všetkých uvedených názvov vyplýva,
že čipkárky k svojej činnosti potrebujú
niekoľko základných pomôcok. Patrí
k nim vankúš v tvare valca, nazýva sa
tiež baba, parcel, herdula a pod. Vyrába
sa z vrecka s okrúhlym dnom, ktoré sa
naplní pilinami, hoblinami, pieskom,
senom alebo vatou. V Belgicku sa viac
používajú pevné ploché vankúše, ktoré
slúžia predovšetkým na zhotovovanie
čipiek kruhového tvaru. Dôležitejšia
ako tvar je náplň, ktorá musí byť pevne
stlačená, aby špendlíky, ktoré sa pri

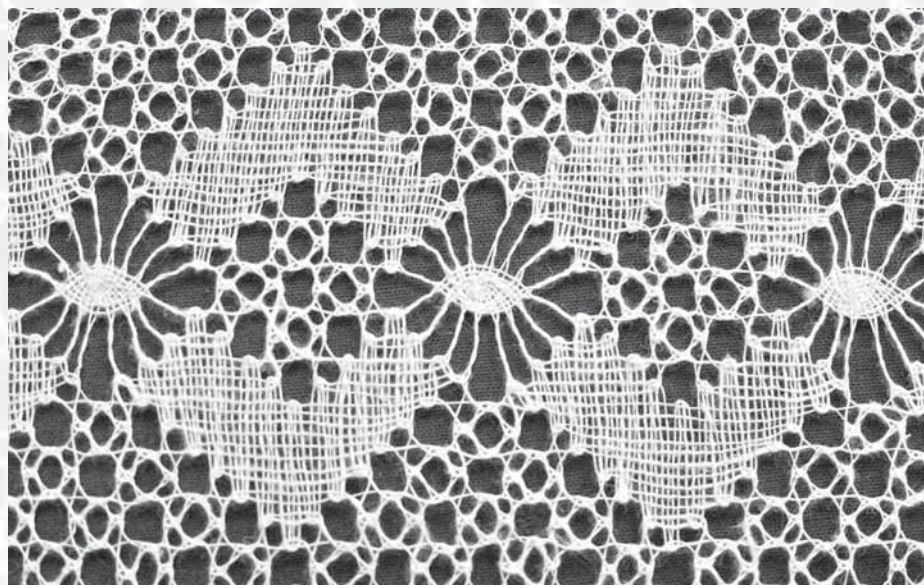
paličkovaní zapichávajú do vankúša,
pevne držali a nekývali sa. Aby sa na
poduške dobre pracovalo, nesmie sa
hýbať. Na to slúži podstavec vyrobený
z dreva, ktorý stojí na stole, je teda ní-
zky. Sú ale aj stojany, ktoré stoja na zemi
a dosahujú výšku stola. Veľmi rozšírené
sú vo Francúzsku a v Alpách, pričom
ich boky sú bohato ozdobne vyrezáva-
né. Namiesto dreveného podstavca sa
dá použiť aj košík, ošatka alebo dokon-
ca aj celkom obyčajný šuplík. Na valec
sa potom položí predkreslený vzor na
pevnom, pružnom papieri, často navos-
kovanom, ľudovo nazývanom prešpán
alebo prívyk.

Čipkové vzory zo Španej doliny

KNEPLE, KLOCKI, FUSELLI...

Základnou pomôckou, podľa ktorej dostala pomenovanie celá technika, sú paličky. Ludovo sa im hovorí kneple, Poliaci ich nazývajú klocki, Rusi kokljuški, Angličania bobbins, Nemci Klöppel, Francúzi zas fuseaus a Taliani fuselli. V starom Anglicku sa vyrábali z kosti a dokonca i zo slonoviny, zlata a striebra. Krásne, vypracované paličky patrili v tých časoch k pýche čipkárok, preto boli bohato vyrezávané, pomalované, sklenené alebo ozdobené korálikmi. Dnes sa používajú paličky hlavne drevené, ojedinele z umelej hmoty. Veľmi dôležité je dodržanie správneho smeru pri navíjaní priadze na paličku, aby sa zamedzilo samovoľnému odťahaniu nite. Čipky sa dajú paličkovať z každej priadze. V minulosti sa používali ručne pradené ľanové a konopné nite, ktoré boli hrubé, chlpaté a ľahko sa pretrhli. Dnes sa používa hlavne bavlnená priadza alebo hodvábné nite, jednofarebné i viacfarebné. Pri paličkovaní sa polohotová časť čipky prichytáva špendlíkmi, kedysi dávno poslúžili aj trne. V súčasnosti sa sila a veľkosť špendlíkov vyberá v závislosti od druhu čipky a sily použitého materiálu. Špendlíky musia byť dosť dlhé a pritom tenké, aby nezanechali v čipke príliš veľkú dierku.

Jemná krása paličkovanej čipky

PRACOVNÝ POSTUP

Základom paličkovania je dôkladné zvládnutie pletenia dvoj párového pletenca, t.j. spleťanie štyroch nití na štyroch paličkách. V praxi celý postup znamená asi toto: preložiť, prekrížiť, preložiť, prekrížiť, preložiť, prekrížiť... Jednoduché? Možno. Ale čipkárka to musí zvládnuť aj so zaviazanými očami – a navyše pletenec musí popamäti nielen upliesť, ale ho aj rozpliesť! Podľa použitého technologického princípu poznáme čipky páškové a mnohopárové. Princíp páškového čipky spočíva v tom, že

sa paličkuje pásik, ktorý sa stáča podľa predkresleného vzoru do rôznych tvarov. Voľné priestory sa vypĺňajú kvietkami a lístkami. Používaná škála väzieb je bohatá a obsahuje pravouhlé vodorovné kríženie, plátenkovú väzbu, kosé pletenie, dvoj párové pletence atď., jednou z najnáročnejších väzieb je tzv. hrachovinka. Svoje názvy majú aj jednotlivé ozdobné prvky – napr.: pavúčik malý, veľký a prekladaný, lístok, ploštička, vlnovky, srdiečka a zúbky. Úžitkové čipky nie sú náročné na údržbu. V závislosti od toho, z akého materiálu sú vyrobené, ich možno prať, žehliť i naškrobiť.

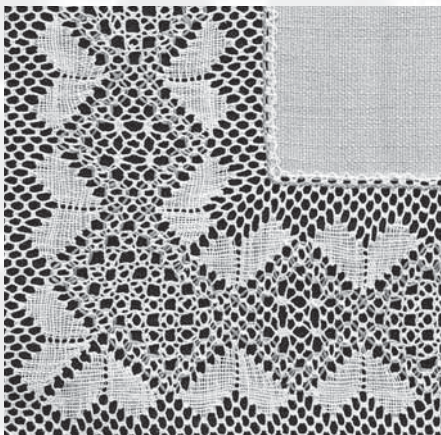
Kolekcia paličiek pani Dejlovej

NA NÁVŠTEVE U ČIPKÁRKY

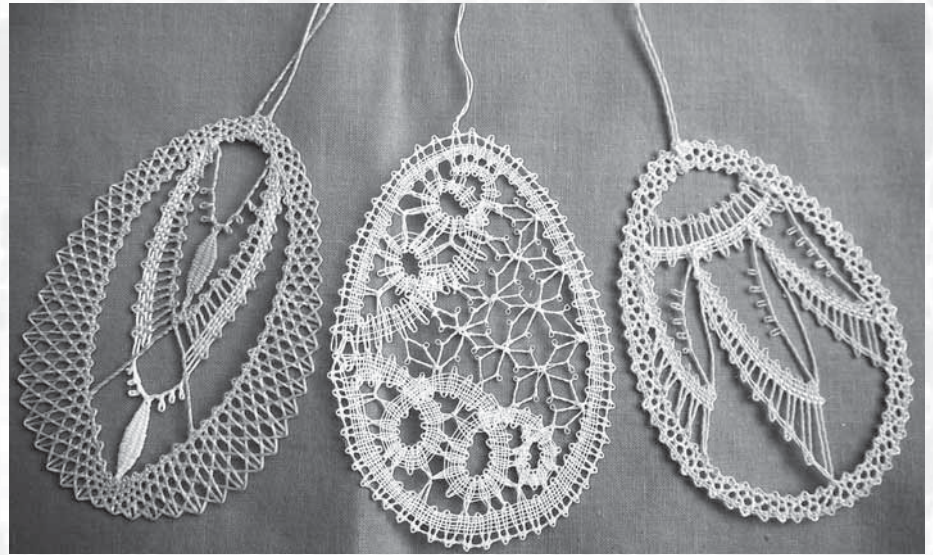
Keď človek vstúpi do bytu pani Dejlovej, hneď vie, že je na správnej adrese. Všade na stenách visia obrázky z paličkovanej čipky – všetko vlastná výroba, ako aj dečky na stolíku a poličkách. V strede obývačky stojí stojan s valcom. Veľký valec zatiaľ odpočíva v komore. Na valci v obývačke je začatá nová čipka, robí sa so 42 paličkami. Zvyčajne sa však pracuje s 80 – 100 paličkami, pani Lýdia už dokonca robila aj čipku s 300 paličkami! Ale to je už vraj naozaj maximum. Popri týchto číslach sa 42 paličiek javí ako málo, ale aj takýto počet si vyžaduje maximálne sústredenie a trpezlivosť. Keď prišiel na návštevu malý vnúčik, len sa „tak trochu pohral“ s paličkami, a stará mama ich potom musela vyše dvoch hodín rozmotávať! Pani Dejlová sa paličkovaniu venuje už dlho. Priznáva, ako sa na samom začiatku naivne vybrala do Španej Doliny s predstavou, že tam mestskú paničku so záujmom o paličkovanie budú vítať s otvorenou náručou a zasvätia ju do všetkých tajov tohto remesla. Nikto jej nič nevysvetlil, vrátila sa domov, nakúpila všetky možné knihy, ktoré o paličkovaní existovali, a techniku si naštuodovala sama. S úsmevom spomína, ako svoj prvý valec vypchala dekou a froté uterákmi. Dnes už je profička. Pracuje pre ÚLUV, je autorkou dvoch publikácií o paličkovanej čipke a pripravuje ďalšiu. Vystavovala doma i v zahraničí. Špecializuje sa na techniku používanú práve v oblasti Španej Doliny, ale vzory si sama vymýšľa a zdokonaľuje. Svoje práce nám dovolila nafotiť pre náš časopis, za čo jej aj touto cestou ďakujeme.

PALIČKOVANÁ ČIPKA V SÚČASNOSTI

V minulosti sa v dedinskom prostredí čipky používali na slávnostné a svadobné kroje, hlavne do čepcov, ale aj ako ozdobné okraje plachiet a obrusov.

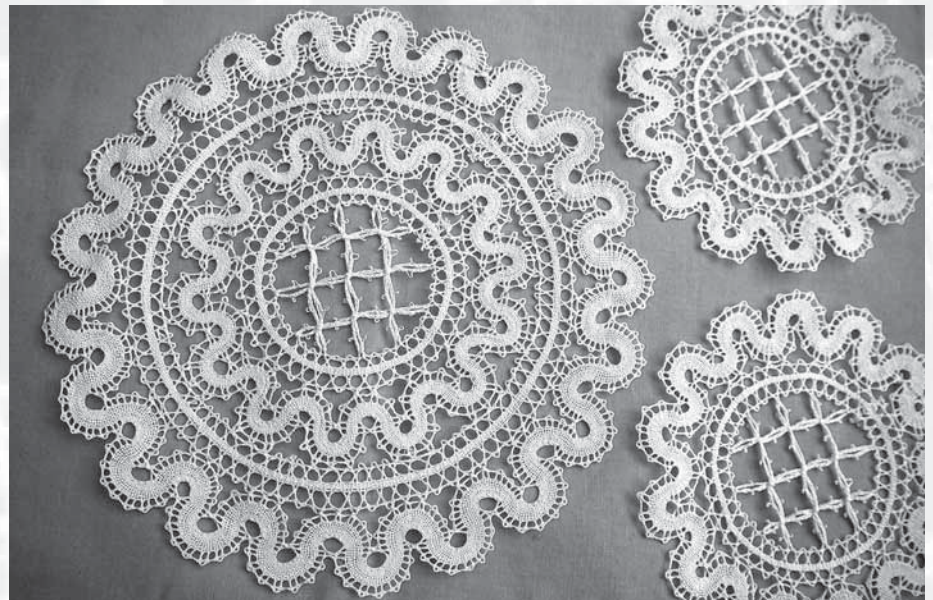
Perfektná vypracovanosť čipky

Veľkonočné ozdoby vyrobené paličkovacou technikou

V mestách slúžili tiež na okrášlenie odevu, ale obľúbené boli aj dečky na stôl, police a iné kusy nábytku, najmä celočipkové dečky, ktoré boli luxusným tovarom a kupovali si ich bohatí mešťania. Aj dnes

vedie k tomu, aby vo svojej tvorbe zachovali starú tradíciu a aby ju pretvorili na potreby súčasnej spoločnosti. Najkrajšie a najvzácnejšie čipky sa nachádzajú v zbierkach slovenských múzeí a galérií,

Pásiková čipka

sa paličková čipka používa najviac pri zhotovovaní obrusov. Ako nám porozprávala pani Dejlová – moderný podnikateľ si naloží čipkárku do auta a odviezť priamo do svojho prepychového domu, kde jej ukáže svoj starožitný nábytok, aby si mohla urobiť lepšiu predstavu o tom, aký druh čipky – tvar, rozmer, farba, materiál i vzorka – by sa do tohto interiéru hodil najlepšie. Paličkové pokrývky nájdeme často aj na oltároch v kostoloch. Druhú najväčšiu časť súčasnej paličkovanej tvorby predstavujú obrázky s rôznymi motívmi, figurálnymi i rastlinnými. V posledných desaťročiach pribudla aj paličková bižutéria, vianočné a iné ozdoby. O to, aby čipkárске remeslo na Slovensku nezaniklo, sa stará hlavne Ústredie ľudovej umeleckej výroby (ÚLUV), ktoré čipkárky združuje, podporuje a zároveň

často skrášľujú priestory slovenských veľvyslanectiev a kultúrnych stánkov v zahraničí. K najvýraznejším osobnostiam umeleckého čipkárstva patrila textilná výtvarníčka, národná umelkyňa Elena Holéczyová (1906 – 1983), ktorá povýšila slovenskú paličkovú čipku na výtvarné umenie. Jej diela si ešte aj dnes podmania každého svojou obdivuhodnou poetickosťou. ■

Použitý zdroj:
Wikipédia

Veronika Géciová: Paličková čipka, ÚLUV, Bratislava 1996

**Paličkovanie čipky
a kurzy paličkovania:**
Lýdia Dejlová, Banská Bystrica
Tel.: 00421-910-281 302

Jana Gregor

Ján Kupa

V LETNEJ REZIDENCII PRINCA EUGENA

Fotografie: Archív autorky

Dolný belvedér

„Poddaný je bohatší ako cisár,“ hovorili Viedenchania, keď obdivovali majstrovské barokové dielo – zámok Belvedér, ktorý si dal postaviť princ Eugen Savojský. Vo Viedni už vlastnil impozantný zimný palác na ulici Himmelpfortgasse, letná rezidencia Habsburgovcov Schönbrunn, ako ju poznáme, ešte nestála a Hofburg vyzeral len sčasti ako dnes.

Len záhradné terasy Belvedéru zamestnávali 1 300 nádenníkov. Princ Eugen Savojský osobne dával pokyny architektom a správcom, dokonca aj priamo z bojiska ich usmerňoval až do najmenšieho detailu. Odkiaľ vzal na to prostriedky? Slúžil trom rakúskym cisárom, za všetky víťazstvá, o ktoré sa zaslúžil, bol bohato odmenený. Svoj vzťah k panovníkom vyjadril takto: „Cisár Leopold I. mi bol otcom, Jozef I. bratom a Karol VI. mojím pánom.“ Súčasne bol hrdý na svoj taliansko-francúzsky pôvod, čo dokazuje jeho podpis: Eugenio – po taliansky, von – po nemecky a Savoyen – francúzsky.

Na stavbu Belvedéru povolal princ Eugen Savojský rakúskeho architekta, odborníka na civilné a vojenské staviteľstvo, Johanna Lukasa von Hildebrandta (1668 – 1745). Medzi jeho architektonické diela patria aj Schwarzenberský palác v susedstve Belvedéru, Kostol sv. Petra, kostol piaristov, ale aj mnohé stavby v Čechách, kde navrhol priečelie zámku v Jaroměřici nad Rokytnou, Kostol sv. Vavrinca v Jablonném v Podještědí.

Krátko po kúpe pozemku, okolo roku 1700, začal princ zakladať záhradu, najstaršiu časť areálu palácov Belvedér. Navrhol ju Francúz Dominique Girardi, ktorý jej dokonalou úpravou prispel k sláve majiteľa. Väčšiu časť parku tvoria „broderie parterres“ (broderie znamená po francúzsky výšivka) – chodníky vykladané farebnými kameňkami vytvárajúce ornamente, ktoré sú lemované bosketami

Záhrada

ecký SAVOJSKÉHO

(bosquet znamená po francúzsky lesík) – pravidelnými tvarmi skupín stromov a krikov. Zmyslom barokových záhrad bolo ukázať starostlivosť „pána“ o poriadok a krásu v ľudskom svete. Ďalšiu časť záhrady zaplňa hustý porast stromov, čo symbolizuje nespútanú prírodu. Sochy rozmiestnené na troch úrovniach znázorňujú podsvetie, Parnas (grécky vrch) s Apollóm a múzami a napokon Olymp. Záhradný architekt vytvoril terasy od Dolného belvedéru po Horný belvédér, postavený o niekoľko metrov vyššie. Vďaka nedávnej rekonštrukcii podľa pôvodných plánov môžeme dielo majstra fontán (maître fontainier), ako nazývali Girarda pôsobiaceho aj vo Versailles, obdivovať aj po vyše tristo rokoch v plnej kráse.

V parku sa nachádzala aj menažéria so vzácnymi druhmi zvierat a voliéra pre exotické vtáctvo. Pre leva bol osobitne postavený leví dom. Takže Princ Eugen mal takú malú súkromnú zoológickú záhradu, avšak jediná dedička, neter Victoria von Savoyen-Carignan zvieratá predala, ako aj hodnotné zbierky zo zámku a vlastný majetok prenechala o 29 rokov mladšiemu manželovi Jozefovi Friedrichovi von Sachsen-Hildburghausen.

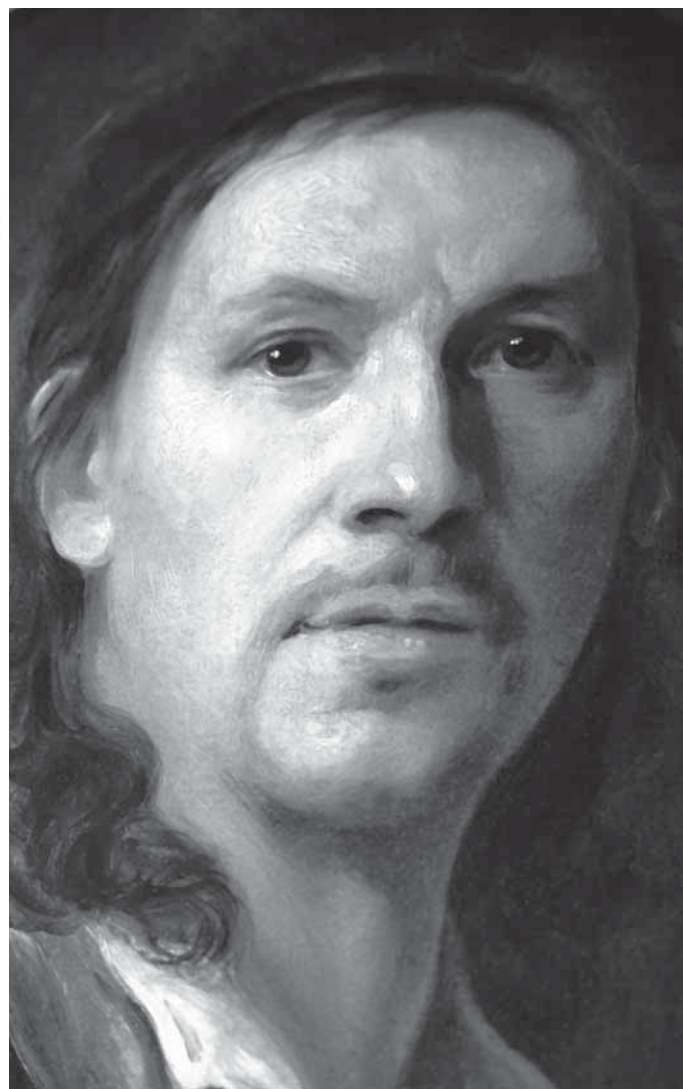
Dolný belvédér sa staval v rokoch 1714 – 1716. Centrum tvorí mramorová sála s originálnou fontánou Providencie (Prozreteľnosti) od sochára Raphaela Donnera. Jej 150-ročná kópia stojí na námestí Neuer Markt v prvom viedenskom obvode. Raphael Donner (1693 – 1741) mal dielňu aj v Bratislave. (Jeho bustu od bratislavského rodáka Viktora Tilgnera objavíte pod stromom na Rudnayovom námestí pred Dómom svätého Martina a v dome časť Donnerovho súsošia.) Honosná je reprezentačná spáľňa princa Eugena so stropnými maľbami od talianskeho umelca Martina Altomonteho.

Aktuálna výstava v Dolnom belvedéri prezentuje do 9. októbra obrazy rakúskeho maliara zmyslov Hansa Makarta (1840 – 1884).

Oranžéria slúžila za princa Eugena ako zimná záhrada s podlahovým kúrením pre pomarančovníky. Južná fasáda a strecha

Oranžéria

Ján Kupecký - autopoortrét

sa dali sňať, aby stromy mali v lete prírodné podmienky. Až neskôr, po smrti princa Eugena, dostala oranžéria dnešnú podobu. V roku 2007 ju adaptovali podľa návrhu architektky Susanne Zottl na moderné výstavné priestory (White Cube).

V oranžérii je aktuálna výstava do 25. októbra venovaná majstrovským dielam Josefa Danhausera (1805 – 1845), ktorý dokázal literárne príbehy vynikajúco vyjadriť obrazom.

V „nádhornej“ stajni vedľa oranžérie bývalo v 18. storočí usťajnených 12 najkrajších princových koní. Bola súčasťou stajni pre celkovo asi 60 koní. Dnes sú v nej a v ostatných bývalých stajniach umiestnené majstrovské diela stredoveku napríklad okolo roku 1400 vzniknutý gotický krídlový oltár (Obervellacher Altar).

Horný belvédér, postavený v rokoch 1717 – 1723 v symbióze so záhradou, zrkadliaci sa v jazere, bol reprezentačnou časťou letnej rezidencie princa Eugena. Silueta paláca je členená na pavilóny. Strechy bočných veží pripomínajú turecké stany. Príjazd kočiarom bol možný rovno do paláca, aby panstvo nemuselo vystúpiť za nepriaznivého počasia pod holým nebom. Sála Terena bola teda otvorená, nie presklená ako dnes. Jej strop stále podopierajú Atlanti vytesaní z kameňa z cisárskeho kameňolomu z Zogelsdorfu.

V originálne zachovanej zámočkej kaplnke princa Eugena z roku 1923 sa pravidelne slúžia sväte omše, alebo konajú svadby.

Centrum paláca podobne ako v Dolnom belvedéri tvorí mramorová sála, tu je však na prvom poschodí. Stropné maľby pochádzajú od Carla Carlone, predstavujú apoteózu, teda oslavu princa Eugena Savojského. Výhľad na Viedeň z balkóna mramorovej sály zvečnil na známom obraze benátsky umelec Canaletto (Bernardo

Belotto). Pre Rakúsku republiku je to významné miesto, kde podpísali 15. 5. 1955 ministri štyroch mocností – Ameriky, Francúzska, Sovietskeho zväzu a Veľkej Británie – zmluvu o zvrchovanosti Rakúska (Staatsvertrag) a vtedajší rakúsky minister zahraničných vecí Leopold Figl z balkóna tejto miestnosti vyhlásil: „Rakúsko je slobodné.“

Princ Eugen vlastnil v Belvedéri legendárnu knižnicu Bibliotheca Eugenia. Od spomínanej dedičky ju odkúpil Karol VI. a jeho dcéra Mária Terézia neskôr celý zámok, ktorý sa tak stal majetkom Habsburgovcov. Posledný tu mal rezidenciu arcivojvoda František Ferdinand (v roku 1914 zavraždený v Sarajeve) a po rozpade monarchie v roku 1918 prešiel Belvedér do vlastníctva republiky. Vzácné knihy viazané v kozej (maroquin) koži zaujímajú v súčasnosti čestné miesto v nádhernej sále (Prunksaal) Rakúskej národnej knižnice na Jozefovom námestí v Hofburgu.

Highlight Rakúskej národnej galérie vo výstavných priestoroch Horného belvedéru je popri dielach Egona Schieleho, Oskara Kokoschku, Moneta či Renoira zbierka obrazov secesného maliara Gustava Klimta. Čo je pre parížsky Louvre Mona Lisa Leonarda da Vinciho, je pre Belvedér Bozk od Gustava Klimta.

Obrazy maliara kráľov i žobrákov, Jána Kupeckého, v Hornom belvedéri

Jeden z 3 obrazov Jána Kupeckého vystavených v Belvederi znázorňuje autoportrét - prácu Kupeckého na portréte, pravdepodobne princa Eugena Savojského v roku 1709, druhý grófa Starhemberga, tretí obraz je rodinný. Ján Kupecký bol významný portrétista barokového obdobia. Narodil sa roku 1666 v Pezinku. Najskôr sa učil za tkáča v otcovej dielni, v rokoch 1683 – 1685 bol učňom švajčiarskeho maliara Benedikta Clausa vo Viedni. Dvadsaťdva rokov žil v Taliansku a do Viedne sa vrátil na pozvanie Liechtensteinovcov. Maľoval podobizne bohatej šľachty, kráľov a cisárov, spolu asi 400 obrazov. Dokázal vynikajúco zobrazovať ľudskú osobnosť a jej duševné rozpoloženie. V Karlových Varoch namaľoval portrét ruského cára Petra Veľkého, v Drážďanoch poľského kráľa Augusta III., vo Viedni cisára Jozefa I., Karola VI. a princa Eugena Savojského, na Slovensku portrét Mateja Bela, pastierov pri ohni aj svoju matku v západoslovenskom kroji.

Ludo Zúbek je autorom životopisných románov o umelcovi – Ján Kupecký a Farebný sen. V druhom biografickom románe venovanom tomuto maliarovi napísal: „Život bez farebných snov by bol temný ako hrob...“

Slovenská televízia nedávno uviedla dokument Ján Kupecký, maliar kráľov a žobrákov. Film približuje maliarov životný príbeh, zachytáva významnú návštevu profesora Šafaříka rodného domu Kupeckého v Pezinku. Eduard Šafařík sa tvorbe a životu Jána Kupeckého venuje takmer celý život. Je autorom maliarovho súhrnného diela a pred 10 rokmi zorganizoval veľkolepú výstavu Kupeckého obrazov v nemeckom Aachene a v Prahe.

„Charakterové hlavy“ Franza Xavera Messerschmidta pochádzajú z jeho bratislavského obdobia.

V ďalších miestnostiach na prvom poschodí Rakúskej národnej galérie v Hornom belvedéri sú vystavené originály charakterových hláv nemeckého barokového sochára Franza Xavera Messerschmidta (1736 – 1783). Pôsobil vo Viedni, ale posledných sedem rokov života strávil v Bratislavskej štvrti Zuckermandel, jeho dom, žiaľ, zbúrali. Nezachoval sa ani symbolický náhrobok, ktorý mu malo postaviť mesto v roku 1941 pri Kostole sv. Mikuláša na Podhradí. Zostala však bohatá listinná pozostalosť, ktorú vlastní Archív mesta Bratislavy. Z bratislavského obdobia pochádzajú charakterové hlavy, dodnes fascinujúce svojou nezvyčajnosťou. Viedenský spisovateľ Johann Friedl v roku 1782 napísal: „Byť v Bratislave a nenavštíviť tam slávneho sochára Messerschmidta by bolo hanbou pre každého milovníka umenia.“ Meno Messerschmidt malo punc, sochár síce do Bratislavy prišiel preto, že stratil miesto vo viedenskej Akadémii výtvarných umení pre svoje vraj „pomätené správanie“, čo ale historicky nie je potvrdené, no nikto mu nemohol vziať slávu, ktorú získal takými dielami, ako sochy Márie Terézie a jej manžela Františka I. Lotrinského vystavené v Belvedéri, Márie Immaculaty na fasáde Savojského kláštora v Johannesgasse 15 v 1. viedenskom obvode, Kapucína v Galérii mesta Bratislavy, bronzové reliéfy Jozefa II. a jeho manželky Izabely z Parmy. V roku 1816 vznikol súbor odliatkov 49 hláv pre knieža Liechtensteina, ktorý ich mal na zámku vo Valticiach. Po roku 1954 sa odliatky z Valtíc dostali do Slovenskej národnej galérie, kde ich inventarizovali ako faksimilie a každý kus ohodnotili na 50 korún! Dnes sa sadrové odliatky charakterových hláv dražia v sume okolo 12 tisíc eur. V súpise majetku F. X. Messerschmidta, ktorý urobili po jeho smrti (zomrel ako 47-ročný na zápal pľúc), bolo až okolo 60 búst, ale Bratislava nemá ani jeden originál. Najväčší počet, 16 originálov, vlastní práve Belvedér.

Dolný belveder

Zvláštny umelec Messerschmidt priťahoval znalcov umenia, ale aj obyčajných zvedavcov, ešte kým žil. Krátky príbeh o ňom sa nachádza v zbierke bratislavských povestí Márie Ďuričkovej, je po ňom pomenovaná cena pre výtvarníkov. Monografia profesorky Malíkovej F. X. Messerschmidt a záhada jeho charakterových hláv je slovenskou verziou jej rozsiahlejšej práce o barokovom socháriovi v nemčine, ktorá vyšla v roku 2004. Franz Xaver Messerschmidt je hlavným hrdinom aktuálneho filmu režiséra Petra Dimitrova Čas grimás (2011), ktorého dej sa začína v newyorskej aukčnej sieni Sotheby's, kde vydražili jednu z Messerschmidtových búst za rekordných 4,8 milióna dolárov.

Po zámku a záhradách Belvedéru sa prechádzala Sophia Lorenová v úlohe princeznej Olympie

Zámok a záhrady Belvedéru boli kulisou filmu Princezná Olympia s talianskou hviezdou 20. storočia Sophiou Lorenovou.

UNESCO vyhlásilo Belvédér roku 2001 za svetové kultúrne dedičstvo. Počtom návštevníkov 812 500 v roku 2010 sa podľa štatistiky umiestnil po zámku Schönbrunn a Umelecko-historickom múzeu (KHM) na treťom mieste. V 18. storočí ale podľa obdivu vtedajších obyvateľov Viedne zaujímal prvé miesto. ■

Použitá literatúra

Kulturmagazin: Verein der geprüften Wiener Fremdenführer 2011
Österreichische Galerie Belvedere Wien, Prestel Museumsführer 2001
Sto slávnych Slovákov. Milan Ferko. Matica slovenská Martin 1997
Korzár. 27. 1.2005 Ing Štefan Staviarsky

PRINC EUGEN SAVOJSKÝ – MÚDRY RYTIER

Eugen František, princ Savojský (Prinz Eugen von Savoyen) sa narodil 16. októbra 1663 v Paríži v Hôtel Soissons, kde aj vyrastal. Ako desaťročný stratil otca. Podľa tradície mal ako najmladší zo súrodencov nastúpiť na duchovnú dráhu. V pätnástich vlastnil dve opátstva (Abteien), na dvore ho prezývali Malý abbé. V dospelosti meral iba 154 cm. Nezaujímali ho len životopisy svätých, ale aj vojvodcov, najmä Alexandra Macedónskeho, a matematika. Sníval o hrdinských činoch a víťazstvách. Dvakrát požiadal francúzskeho kráľa Ľudovíta XIV. o pridelenie pluku, ten však jeho žiadosti odmietol a odporučil mu cirkevnú kariéru.

Eugen tajne opustil Francúzsko. Keď ako 20-ročný prišiel do Viedne, prihlásil sa k vojsku. Krst ohňom zažil v bitke pri Viedni (Entsatschlacht von Wien) 12. 9. 1683. Začal s reformou armády a tvrdo sa vyrovnal s neschopnými a skorumpovanými dôstojníkmi. Tento postup mu narobil mnoho nepriateľov, ale na druhej strane vysoko zefektívnil výkon habsburských vojsk. Vojaci mu dali pre jeho malú postavu a záľubu v hnedej farbe prezývku Malý kapucín. Vojenský historici ho radia medzi najvynaliezavejších vojvodcov všetkých čias a turkobijcov svojej doby, teda konca 17. a začiatku 18. storočia. Po jeho boku bojoval proti Turkom aj poľný maršal Štefan Dessewffy, pôvodom vojak chudobnejšej šľachty Šarišskej stolice, ktorému princ všestranne pomáhal.

Eugen bol už ako 22-ročný generálom a postupne sa stal generalissimom – vrchným veliteľom rakúskych habsburských vojsk, dostal funkciu prezidenta Vojenskej dvornej rady. Vo vojenských záležitostiach bol teda zástupcom samého cisára. Do boja odchádzal s mottom: „Víťazstvo, alebo smrť!“ Za vlády cisára Leopolda I. pripravil silnejšej tureckej armáde porážku v bitke pri

Zente (Vojvodina). Potom dobyl Sarajevo, čím prinútil sultána, aby rokoval o mieri a následne stiahol turecké vojsko z podstatnej časti Uhorska a Sedmohradska. Keď v 18. storočí prepukli vojny o španielske dedičstvo, postavil sa Eugen Savojský ako veliteľ vojsk rakúskych Habsburgovcov proti svojej rodnej zemi – Francúzsku.

Zomrel vo Viedni na zápal pľúc 24. apríla 1736 vo veku nedožitých 73 rokov. Pochovaný je v Dóme sv. Štefana v Kaplnke princa Eugena Savojského. Mramorový hrobku dala až niekoľko rokov po jeho smrti v roku 1752 postaviť manželka jeho synovca Maria Theresia Anna Felicitas, ale jeho srdce je v Bazilike di Superga v Turíne v Taliansku.

Princove hrdinstvá ospevovali svojho času v piesni Prinz Eugen der edle Ritter. Na počesť múdreho rytiera a hrdinu bola na Námestí hrdinov pred novým Hofburgom postavená jeho socha, pomenovaná rakúska bojovná loď „SMS Prinz Eugen“ a nemecký krížnik „DKM Prinz Eugen“. Počas prvej i druhej svetovej vojny Eugena Savojského pripomínali ako historický vzor nemeckého či rakúskeho vojaka.

Z dnešného hľadiska by sme princa Eugena Savojského mohli označiť za úspešného manažéra so sociálnym cítením, ktorý si bol vedomý pozitívnej sily umenia a kultúry zjednocujúcej všetky národy.

Milé detičky,

nedávno som surfovala na internete a pritom som našla reklamu na jednu knižku, kde písali: Vianoce voňajú škoricou, jar čerstvou hlinou a rozkvitnutými stromami, jeseň tlejúcim listím – ale čím voňajú prázdniny? Morom, vyhriatym ihličnatým lesom, horúcim vzduchom?

Prázdniny majú predovšetkým vôňu našej fantázie a voňajú podľa toho, čím svoju predstavu prázdnín dokážete naplniť: priateľstvom, dial'kami, dobrodružstvom, láskou...

Prázdniny sú v plnom prúde. S celou paletou svojich vôní. Je len na vás, ako si tieto vône namiešate, ako si ich „osolíte“ a „okoreníte“, aby chutili ako jedlo, ktoré máte radi. Kvôli prázdninám by sme si to my dospeláci s vami radi vymenili, so skúsenosťami, ktoré dnes už máme, by sme presne vedeli, ktoré vône by sme si vybrali tento týždeň, ktoré by sme si nechali na ďalší a z ktorých by sme si dali dvojité dávku. Užívajte si, kým sa dá!

Pekné voňavé leto a ešte voňavejšie prázdniny vám praje

Vaša Ina

Pesničkový apetít MARCELLY MOLNÁROVEJ

Na pravidelné stretnutia slovenských mamičiek v Rakúsko-slovenskom kultúrnom spolku na Otto-Bauer-Gasse zavítala 8. júna vzácna návšteva. Prišla medzi nás speváčka, moderátorka, režisérka a najnovšie aj vydavateľka detských kníh Marcella Molnárová.

Fotografie: Archív autorky

O knižku Marcella Molnárovej bol veľký záujem

Marcella prišla predstaviť našim deťom, ale aj mamičkám svoju veľmi populárnu knižku s CD-čkom Hamko Mňamko. Pesničky a riekanky Marcella

Molnárová najskôr spievala a hovorila svojej dcérke, aby takouto zábavnou formou podporila jej chuť na zdravé jedlá a vypestovala u nej správnu životosprávu od malička.

Marcella to s deťmi vie

Okrem toho, že knižka s pesničkami je zábavno-didaktická pomôcka pri prekonaní nechutenstva najmä na zdravé, u detí nie veľmi obľúbené pokrmy, ministerstvo školstva ju odporúča škôlkam

a školám ako výbornú pomôcku, ktorá prispieva aj k rozvoju slovenskej reči. Jednoduché rýmy sú chytľavé, všetky deti sa veršičky z knižky rýchlo naučia a vďaka notovým záznamom pesničiek

ich rodičia alebo pani učiteľky môžu naučiť jednoduché melódie spievať aj zahrať trebárs na klavíri alebo flaute.

Marcella Molnárová nám nielen porozprávala, ako knižka vznikala, no s deťmi si aj zaspievala a zatancovala. Pesničky o kalerábe, mrkvičke, tekvici či kapuste sú veselé a nákazlivé. Deti si slová rýchlo zapamätali a mohli sa pridať k spevu.

A mamičky sedeli veľmi spokojné a možno trochu udivené, ako si ich deti vyspevujú pesničky o zelenine, aj keď ju doma nejedia. Aspoň doteraz. Možno sa to zmení.

Takmer každý si domov odniesol knižku s venovaním a podpisom.

V príjemnej atmosfére pri káve a koláči nám Marcella porozprávala aj o svojich ďalších plánoch. Už sa tešíme na ich uskutočnenie. Pracuje na ďalšej knižke a dokonca na DVD-čku, ktoré nám prídeme takisto predstaviť osobne. ■

Iveta Gregor

Jelena Tumarova
Katarina Edinger

JARNÝ TÁBOR

Tento tábor bol taký milý ako azda žiadny iný. Spestrila nám ho oslava narodenín osemročnej Jasmínky, krásne počasie a ľudoprázdne Tatry. Hoci sú Vysoké Tatry ešte stále následkom víchrice aj stromoprázdne a všetky lanové dráhy mali práve revízne kontroly, my sme sa mali super!

Fotografie: Archív autoriek

Oslava narodenín

Spišské divadlo v Spišskej Novej Vsi

Z divadelného predstavenia

V prvý deň sme navštívili Spišské divadlo v Spišskej Novej Vsi a pozreli sme si rozprávočku Baltazár Banán od Martina Barčíka. Táto hra bola ocenená na súťaži slovenských dramatických textov pre deti a mládež. Predstavenie okrem veľkej zábavy spontánne hovorí o dozrievaní a dospievaní, ale taktiež o krásnom lietaní. Zároveň pripomína starším divákovi, že by nemali byť lenivcami, zlodejmi a klamármi. Všetko má svoj čas a aj Baltazár musel raz spadnúť zo stromu.

Každé ráno malú včielku uvidíme cvičiť v tielku. Každý deň má robotu v nedeľu i v sobotu. Na zlé ruky nepriateľa žihadlo zo zadku strieľa.

Ó, Včielka, ó, Včielka, ó, Včielka

Na zlé ruky nepriateľa žihadlo zo zadku strieľa. Ó, Včielka.

V ústach med a v zadku jed.

Ó, Včielka, ó, Včielka, ó, Včielka

Pri pesničke Ó, včielka, ó, Včielka... sme všetci zažili ozaj veľa smiechu aj radosti z tvorivosti. A určite nikdy nezabudneme, že:

„Nemusíme vedieť lietať, stačí smelo vystrieť krídla. Lietieť môže žltý banán, aj ponožky s vôňou mydla.... „

Cestu naspäť nám spestrili naše (skoro profesionálne) speváčky Jacqueline a Lucia svojím krásnym spevom, ku ktorému sa pripojili i ostatné deti.

Vyviezli sme sa aj pozemnou dráhou na Hrebienok a zišli späť do Starého Smokovca. Svojou výdržou nás prekvapila Melanie – najmladšia účastníčka tábora, ktorú si všetky deti do jedného obľúbili. S jej malými nôžkami hrdinsky zvládla zostup k Vodopádu Studeného potoka a aj z Hrebienka dolu. Obdivuhodná mladá dievčinka! Svojimi bystrými postrehmi prekvapovala deň čo deň a správaním presahovala aj staršie deti. Nič nevzdala, spolupracovala a žiarila radosťou ako malé slniečko.

Najstarší táboroví účastníci tiež prekvapili poslušnosťou a nevzdali ani tú najnáročnejšiu túru. Hoci mokri, v šmykľavom snehu – dosiahli 25 m vysoký Vodopád Skok v Mlynickej doline. Zdolali ho v trojici (síce bez povolenia), čo sme im ale nakoniec odpustili pre ich každodennú disciplinovanosť.

Veselá atmosféra v tábore

TATRANSKÁ LOMNICA

Tí, čo to vzdali (teda vzdať museli, alebo vzdať chceli) si zaslúžia tiež pochvalu, pretože to bola náročná trasa..

V ten narodeninový deň, keď spoločenská miestnosť zažiarila, plná balónikov, perfektne vyzdobená, na stole veľká čerstvo upečená čokoládová torta, prišla naša malá oslávenkyňa Jasmínka – krásne oblečená, slávnostne upravená, rozdávala úsmevy všetkým naokolo a verila, že bude, ako nikdy nebolo!

Naše, medzičasom už profesionálne, speváčky začali duetom Happy Birthday..., ktorý zdokonalili kvartetom a napokon sme sa pridali všetci. Bolo nám veľkým potešením želať Jasmínke v deň jej narodenín veľa zdravia, šťastia a všetko, čo si jej srdce želá...

Náš posledný výlet viedol lesnou cestou asi pol hodinky (približne 1 000 m) do strmého kopca, náučným chodníkom ku vchodu jaskyne v nadmorskej výške 890 m. Belianska jaskyňa v severnom úbočí Kobyliého vrchu nad Tatranskou kotlinou zaujala opäť ako po prvý raz napriek tomu, že ju niektorí z nás už párkrát navštívili. Prehliadkový okruh má dĺžku 1 370 m s prevýšením 125 m. Jaskyňa vytvára tri časti – vstupnú, výstupnú a zostupnú. Na trase je 860 schodov.

Večer plný zábavy a smiechu

poslušnosť, výdrž a, samozrejme, aj za dobrú slovenčinu. Takže obidve sme každého pozvali na jazdu Tatrabobom a objednali sme pizzu pre všetkých. Deti sa fakt veľmi potešili. Ale potom už bolo treba naozaj baliť kufre.

DOSLOV

Milí rodičia, ani som už neverila, že sa nám jarný tábor podarí naplniť a uskutočniť. Ale ako ste sa práve dočítali, tábor bol zase čímsi výnimočný a pre deti mimoriadny. Rovnako aj pre ich vedúce, Jelenu Tumarovú a Katku Edingerovú, ktoré s nadšením opisovali 5 spoločne strávených dní v Tatrách. Pokiaľ ste ešte nikdy neboli na niekoľkodňových výletoch s menšou alebo väčšou skupinou detí, za ktoré ste zodpovední vo dne i v noci, neviete si predstaviť, koľko síl a energie na to treba. Rada by som na tomto mieste poďakovala v mene spolku SOVA, aj vo Vašom mene za všetku vynaloženú energiu a úsilie obom táborovým vedúcim: Jelene Tumarovej a Katke Edingerovej, ako aj ich pomocníčke Monike Gaubmannovej. Verím, že sa s nimi stretnete aj na ďalších táborových potulkách po Slovensku. Nielen dospeli sa radi vracajú na Slovensko k svojim priateľom a príbuzným. Ak deti zažijú v prvom tábore, na ktorom sa zúčastnia, nádherné chvíle na Slovensku s novými kamarátmi, tešia sa na ďalšie spoločné pobyty a nové kamarátstva. Jedna táborová generácia sa dostala do veku, že zanedlho bude sama môcť správať „tých menších“ do tábora. A nová táborová generácia nám práve vyrastá. Verím, že táto nová mládežnícka partia sa skamaráti natoľko, že aj keď vyrastie z táborových nohavíc, vždy si nájde čas na niekoľko milých stretnutí, či už v Slovenskom školskom spolku SOVA, alebo na našej „rodnej slovenskej hrude“, alebo aj v súkromí.

Elena Mandik

Z návštevy Belianskej jaskyne

Počas 70-minútovej prehliadky sme obdivovali sintrové vodopády, pagodovité stalagnity, jazierka a mnohé ďalšie formy jaskynnej výzdoby. Jedna zo zastávok na prehliadkovej trase bola v Hudobnej sieni, ktorá dostala pomenovanie podľa zvukov dopadajúcich kvapiek vody na hladinu jazierka. V tejto sieni sme si pre jej výborné akustické podmienky vypočuli aj my niečo z klasickej hudby. Okrem úzkostlivého srdcobita vedúcej Jeleny sme ju nakoniec všetci zdolali bez ujmy na zdraví.

Ešte pred poslednou večernou párty na rozlúčku sme sa spontánne rozhodli, že prekvapíme deti odmenou za ich

Tak decká, možno sa opäť zídeme na ďalšej našej akcii, ako sme si už vopred naplánovali – na Kolibe v Bratislave, kde by sme sa radi stretli aj s účastníkmi z predošlých táborov. Zajazdili by sme si pozemnou bobovou dráhou, prešli lanovou dráhou a zviezli sa sedačkou na Železnú studničku. Tam by sme si zahráli športové hry a pri ohníku opekali špekačky a slaninku... Kedy, to sa dozvieme mailom v pozvánke SOVA alebo priamo od nás, vašich táborových vedúcich.

Takže, ako sa hovorí: „Turisti, poďte, posteľ za sebou hoďte!“ Už vopred sa na Vás všetkých veľmi tešíme. ■

ČO ZNAMENÁ ŠPORT...

Pamätáte sa na film *Forest Gump* s Tomom Hanksom v titulnej postave? Hlavný hrdina sa jeden deň rozhodne, že bude bežať. Nasadí čapicu, obuje športové topánky a beží. Nevie, no nenašiel som motiváciu, prečo vlastne vyštartoval. Prečo niekto beží 4 – 5 hodín? Aký je v tom význam? Je to filozofia? Masochizmus? Nedalo mi, aby som tieto otázky nepoložil DI Jozefovi Polakovičovi. Jozef je strojný inžinier, úspešný manažér, zanietený športovec – a hlavne je náš maratónec vo Viedni. Spolu so svojou manželkou, riaditeľkou Slovenského inštitútu vo Viedni, pani Vierou Polakovičovou, žije už tretí rok v hlavnom meste Rakúska.

Minulý rok sme bežali spolu s pánom veľvyslancom Lizákom a jeho synom Michalom štafetu na Viedenskom maratóne. Tento rok si bežal prvú etapu s nami a ešte si k tomu zavesil celý maratón. Bol to tvoj prvý maratón, ktorý si bežal ako 58-ročný. To by však nebolo také nezvyčajné, keby... Ešte som nevidel maratónskeho novica, ktorý by po 42 km spravil pre publikum malý kotrmelec v cieľi a – to je najdôležitejšie – postavil sa a s úsmevom išiel ďalej, akoby sa nič nebolo stalo.

Príprava na maratón vôbec nie je jednoduchá, vyžaduje si disciplínu a dlhý dych. Štatisticky sa prvý maratón sotva podarí. Aj ty si mal malú krízu po 30 km. Hoci športuješ od detstva – kde berieš energiu a čo bola tvoja motivácia bežať ďalej? Čo je dôležitejšie – kondícia alebo psychika? Alebo to bola úžasná atmosféra vo Viedni?

„Kľúčom k úspešnému maratónu bola kondícia. Športujem iba rekreačne, preto psychika nezohráva takú dôležitú rolu. Behám, lebo sa mi chce? Asi áno. Je to zábava, baví ma to. Od januára som sa systematicky pripravoval a hoci som nabehal iba 400 km, veril som si. Na štarte bola správna atmosféra. Nervozita pred štartom, netrpezlivé čakanie na zvuk sirény oznamujúci štart. Asi každý sa tešil, aj keď vedel, čo ho čaká. Na 30. kilometri mi oťaželi nohy a nevedel som, ako prekonať krízu. Dýchalo sa mi dobre, ale postupne som strácal tempo, bál som sa kŕčov. Ak by sa bolo niečo stalo, asi by

Slovenská štafeta (zľava): Vlado Mlynár, slovenský veľvyslanec Peter Lizák, Jozef Polakovič, Michal Lizák

som bol musel odstúpiť. Využil som každú príležitosť doplniť tekutiny. Na 40. km som už vedel, že dobehnem. Mal som radosť, tešil som sa, že som to dokázal, aj preto ten kotrmelec v cieľi. Chcel som sa zavďačiť ľuďom, ktorí povzbudzovali každého bežca.

Tento rok bolo pozdĺž trasy veľmi veľa ľudí, jednoducho vynikajúca atmosféra.“

Aké plány máš v tomto roku – koľko maratónov budeš ročne bežať? Chceš svoj čas stále zlepšovať? Máš vytipované špeciálne miesto na maratón?

MARATÓN

je beh na dlhú trať, beží sa presne 42,195 km. Túto dĺžku ustanovila roku 1924 Medzinárodná atletická federácia. Maratónsky beh vznikol podľa legendy o gréckom vojakovi Feidippidovi, ktorého v roku 490 p.n.l. vyslali z mesta Maratón do Atén, aby oznámil, že Gréci zázračne porazili Peržanov v bitke pri Maratóne. Legenda hovorí, že grécky vojak zabehol celú vzdialenosť bez zastavenia, ale krátko po tom, ako odovzdal odkaz o víťazstve, skolaboval od vyčerpania a zomrel.

V roku 1876 napísal anglický básnik Robert Browning báseň *Pheidippides*, vďaka ktorej sa príbeh o gréckom bežcovi stal súčasťou ľudového slovesného umenia 19. storočia ako historická povesť. Keď sa myšlienka novodobých olympijských hier stala skutočnosťou, Michel Bréal, francúzsky historik a lingvista, člen Medzinárodnej olympijskej komisie, prišiel s nápadom usporiadať preteky na dlhú vzdialenosť, ktoré by oslavovali čin antického bežca. Túto myšlienku podporil aj Pierre de Coubertin, zakladateľ prvých novodobých olympijských hier a novovytvorený beh, ktorý dostal meno maratón, propagoval v mnohých svojich príhovoroch.

Maratón bol zaradený do programu prvých moderných olympijských hier v roku 1896 v Aténach ako záverečná disciplína. Ženský maratón bol pridaný k olympijským disciplinám v roku 1984 na Letných olympijských hrách v Los Angeles.

Bostonský maratón je najstarší každoročný masový maratónsky pretek v Bostone v štáte Massachusetts. Toto športové podujatie sa koná od roku 1897,

„Okrem behania mám aj iné hobby, horolezectvo a skialpinizmus. Tento rok by som rád zdolal Matterhorn. Už v minulosti som sa o to pokúšal, ale vrátil som sa, pretože som nebol dobre pripravený. Behám ďalej, ale každý štart na pretekoch vyžaduje koncentrovanejšiu prípravu. Mne viac vyhovuje chladné počasie, takže možno pobežím na jeseň alebo až budúci rok.“

Kto by nechcel zlepšovať svoje výsledky. Určite sa to dá. Stačí napríklad predĺžiť krok o 5 cm, alebo skrátiť čas z 5 minút na 4,5 minúty na kilometer a rozdiel je závažný. Jednoduchý recept, ale poriadna drina. Absolvovať hocikaké veľké podujatie, ako napríklad Viedenský maratón, je veľká radosť, obrovský zážitok a dostatočná odmena.

Čo by si poradil tým, čo by sa radi zúčastnili na maratóne, ale nevedia sa odhodlať?

„Doteraz som sa zúčastňoval na pretekoch na kratšie trate. Už desiatky rokov behám Národný beh Devín – Bratislava. Vynikajúca športová atmosféra a dá sa to fyzicky zvládnuť aj s nie príliš náročnou prípravou. Je to dobrá skúsenosť. Mne to veľmi pomohlo získať odvalu, postaví sa na štart maratónu. Treba mať však trochu v krvi vzťah k behaniu, behať možno len s chuťou. Behanie sa nedá naordinovať: idem behať, musím, lebo chcem zabehnúť maratón. Nie, tak to nefunguje. Neraz som nešiel behať, pretože sa mi nechcelo. Ale keď mám chuť a behám, je to jedno, či je ráno alebo večer, môže pršať, snežiť, mrznúť, na tom nezáleží. Behám. Každý, kto to chce skúsiť, musí si uvedomiť, že potrebné kilometre na prípravu sa nedajú nabehať za pár týždňov. Nemôžeš oklamať sám seba. Ale ak to berieš seriózne, tak si musíš aj veriť a potom ti nič nebráni prihlásiť sa. Aj napriek serióznej príprave sa

Jozef Polakovič sa blíži do cieľa

však môže stať, že nedobehneš. Je to tragédia? Aká? Naopak, máš najlepší dôvod na to, aby si to skúsil znovu.“

Ďakujem ti za rozhovor a prajem ešte veľa (športových) úspechov.

Čo k tomu dodať? Ja som bežal svojich 9,2 km a ešte stále som nenašiel správny recept, ako na to. Pre mňa sa to všetko začalo pred rokom. Myslel som si, že mám dosť dobrú kondíciu, aby som tých pár metrov zvládol. Začal som trénovať. Zakaždým som dobehol domov poriadne spotený, tak som si myslel, že trénujem dosť intenzívne. Pár dní pred pretekmi som zdesene zistil, že behávam len 2,5 km. Tak to ma trochu prebudilo. Už nebolo cesty späť, ale ani dosť času začať vážne trénovať. Čo teraz? Milý čitateľ – všetko sa dá. Tak ako Forest Gump – obul som si tenisky, nasadil čapicu a bežím. Možno o desať rokov pobežím ako Jozef môj prvý maratón... ■

TENISOVÝ TURNAJ

Rakúsko - slovenský kultúrny spolok vo Viedni organizuje pod záštitou veľvyslancu Slovenskej Republiky v Rakúsku Dr. Petra Lizáka

1. ROČNÍK TENISOVÉHO TURNAJA DANUBE CHALLENGE 2011.

Dňa: 24. 9. 2011 o 9.00

Miesto: Tennis Point Vienna (www.tennispoint.at)
Baumgasse / Nottendorfgasse, 1030 Viedeň
Tel: 01/79 99 997

Štartovné: 15 eur (v cene je pripravený bufet na konci turnaja)

Kategórie: Mužské štvorhry
Ženské štvorhry
Zmiešané štvorhry

Závazné prihlášky: do 9. 9. 2011
E-mail: sport@slovaci.at
Slavomira Vančová 0676 717 11 77
Jozef Macura 0676 87 99 30 139

Bonus: Nehrajúci doprovod môže za 5 € využiť celý deň fitness + večerný bufet.

Der Österreichisch - Slowakische Kulturverein in Wien organisiert unter dem Ehrenschatz des Botschafters der Slowakischen Republik in Österreich Dr. Peter Lizák

DAS 1. TENNIS -TURNIER DANUBE CHALLENGE 2011.

Beginn: 24. 9. 2011 um 9.00

Spielort: Tennis Point Vienna
(www.tennispoint.at)
Baumgasse / Nottendorfgasse, 1030 Wien
Tel: 01/79 99 997

Nenngeld: 15 € (inklusive Abendbuffet)

Bewerbe: Herrendoppel
Damendoppel
Mix im Doppel

Nennschluss: 9. 9. 2011
E-mail: sport@slovaci.at
Slavomira Vančová 0676 717 11 77
Jozef Macura 0676 87 99 30 139

Bonus: Begleitpersonen zahlen 5 € (Benützung des Fitness - Centers und Abendbuffet)

vždy tretí pondelok v apríli. Je to jeden z najprestížnejších medzinárodných maratónov, zúčastňuje sa ho v priemere 20 000 bežcov, pozdĺž trate ich povzbudzuje až 500 tisíc divákov.

VIENNA CITY MARATHON

je najväčší maratón v Rakúsku, ktorý sa od roku 1984 koná každý rok vo Viedni v jarnom období, preto sa aj do roku 1993 nazýval Frühlingmarathon Wien. Okrem plnej trate v dĺžke 42,195 km môžu menej trénovaní bežci bežať polmaratón.

Maratónska trať sa začína pri Vienna International Centre, vedie po moste Reichsbrücke, ďalej do Prátra, po ľavom brehu dunajského kanála k mostu Schwedenbrücke a pri Uranii sa zatáča na Ringstrasse. Túto opúšťa pri Štátnej opere a po Linke Wienzeile pokračuje až k zámku Schönbrunn. Po Mariahilfer Strasse sa zase vráti na Ringstrasse. Tí, čo bežia polmaratón, odbočia do cieľa na Heldenplatz, zatiaľ čo ostatní bežci bežia ďalej smerom k Radnici do Alsergrundu, po Friedensbrücke cez kanál a po ľavom brehu opäť do Prátra. Nasleduje „Praterrunde“ na Štadióne Ernsta Happela, potom popri Lusthause cez Franzensbrücke znovu na Ringstrasse a ďalej až do cieľa na Heldenplatz.

Tento rok sa na Viedenskom maratóne zúčastnilo vyše 30 000 bežcov 110-tich národností, 8 044 účastníkov si trúfalo na celú trať. Víťazom sa stal John Kiprotich z Kene a zo žien skončila na 1. mieste Fatw Tola z Etiópie.

Použitý zdroj: wikipedia

VOLEJBAL

Volejbal – kolektívnu športovú hru, ktorú hrajú dve družstvá na ihrisku rozdelenom sieťou, možno hrať v niekoľkých variantoch podľa špecifických podmienok.

Volejbal je jedným z najúspešnejších a najrozšírenejších súťažných a rekreačných športov vo svete. Je rýchly, vzrušujúci a výbušný. V tejto hre sa spája a prelína niekoľko základných prvkov, ktoré z nej vytvárajú jedinečný kolektívny šport.

Volejbal ako súťažný šport

V posledných rokoch medzinárodná volejbalová federácia (FIVB) spravila obrovské kroky, aby túto hru priblížila modernému publiku.

Súperenie dokáže objaviť aj skryté sily. Odhaľuje najlepšie schopnosti, prenikavého ducha, tvorivosť a estetiku. Pravidlá sú

V zápale hry

vytvorené tak, aby sa prejavili všetky tieto vlastnosti. Okrem malých výnimiek volejbal umožňuje hrať všetkým hráčom na sieti (počas útoku) i vzadu v poli (obrana alebo podanie).

William Morgan, ktorý hru vytvoril, by ju ešte stále spoznal, pretože volejbal si doteraz zachoval dôležité prvky, ako aj určité odlišnosti. Niektoré z nich sú spoločné s ďalšími sieťovými / loptovými / raketovými hrami:

- podanie
- postup (otáčanie pri podaní)
- útok
- obrana

Fotografie: Archiv autorky

Naša volejbalová partia

Volejbal je však aj napriek tomu jedinečnou sieťovou hrou, a to tým, že lopta musí neustále lietať – „lietajúca lopta“, ale aj tým, že umožňuje každému družstvu istý počet vlastných prihrávkov pred vrátením lopty súperovi.

Zavedenie špecializovaného obranného hráča – libera – posunulo hru vpred z hľadiska dĺžky rozohrávok a členenia hry. Úprava pravidla o podaní zmenila úkon podania z jednoduchého uvedenia lopty do hry na účinnú útočnú zbraň.

Pojem postup hráčov (otáčanie) je v pravidlách zakotvený preto, aby zabezpečoval všestrannosť športovcov. Pravidlá o postavení hráčov musia dovoľovať družstvám dostatočnú flexibilitu na vytváranie zaujímavých taktických manévrov. Tieto základné princípy využívajú hráči na preukázanie súťaže techník, taktík a sily. Okrem toho poskytujú hráčom dosť voľnosti, aby mohli nadchýnať divákov v hľadisku a pri obrazovkách.

Obraz volejbalu vo svete je neustále lepší a podľa toho, ako sa hra vyvíja, niet najmenších pochyb, že sa zmení – k ešte lepšej, silnejšej a rýchlejšej.

Plážový volejbal

Praktické schopnosti a taktika nadobudnutá hrou pod sieťou sa dajú v letných mesiacoch príjemne využiť aj pri hre veľmi populárneho plážového volejbalu. Jeho atmosfére podľahnú bez rozdielu mladí či starší, len čo sa ocitnú na slnkom rozpälenom piesku a s prížmúrenými očami sledujú smer lopty. A potom je už len otázne, či túto dynamickú hru budú sledovať ako diváci alebo aktívni hráči. Každopádne je plážový volejbal jedným z najkrajších a najestetickjších športov na svete.

Ak sa neuspokojíte len s týmito teoretickými poznatkami o volejbale, ale chcete urobiť niečo pre seba a zmysluplne využiť voľný čas po splnení každodenných povinností, alebo túžite vyformovať si postavu, nemusíte sa trápiť úmerným cvičením či poskakovaním, skúste to hrou – volejbalom.

Jednou zo športových aktivít, ktorú náš spolok podporuje, je aj volejbal. Pod volejbalovou sieťou sa stretávame pravidelne každý týždeň v telocvični v 11. Viedenskom obvode.

Ingrid Fux

Pod volejbalovou sieťou s plným nasadením

Výchova v duchu ľudových tradícií!

Deti, ktoré nacvičujú tance a piesne vo folklórnom súbore a vystupujú na verejnosti, ešte sa nemusia stať profesionálnymi tanečníkmi. Aj keď ich budúca kariéra nasmeruje do celkom iných oblastí, pozitívne ovplyvňovanie hodnotového rebríčka v súbore im prinesie ovocie v dospelosti. Stávajú sa z nich vďační diváci s vysokými estetickými nárokmi a ľudia s uvedomením si vlastných koreňov.

Viac informácií o možnosti zapojiť sa do činnosti folklórneho súboru na:

www.rozmarin.at, alebo u vedúcej súboru Rozmarín Mag. Helena Steiner: 0699 11225099.

Tanečný kurz pre pokročilých

Milí nadšenci spoločenského tanca!

Touto cestou chceme osloviť Vás, mierne pokročilých tanečníkov v spoločenských tancoch (nie začiatočníkov) a všetkých, ktorí by sa radi zdokonalili v štandardných spoločenských a latinsko-amerických tancoch. Ponúkame vám možnosť návštevy našich tanečných večerov v priestoroch

Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku na Otto Bauer Gasse vždy v utorok od 17.15 do 20.15 hod.

V prípade záujmu a ďalších informácií sa prosím obráťte mailom na uvedené kontaktné osoby:

Monika Kazimírová,
e-mail: m.kazimirova@yahoo.de
Edita Drobná,
e-mail: edita.drobna@meduni.ac.at
Tešíme sa na Vás!

Slovenský školský spolok SOVA ponúka aj v novom školskom roku 2011 – 2012

• vyučovanie hudby pod vedením pána profesora Wagnera:

NA KLAVÍRI, GITARE A ZOBCOVEJ FLAUTE

Vyučovacie hodiny: v sobotu od 9.00 do 12.30 hod. v spolku SOVA
Kontakt: S. Wagner : 00421-904-944 390

• vyučovanie slovenského jazyka pre deti
Pani učiteľka Mgr. Angela Michelitsch sa teší na pravidelné stretnutia s vami na hodinách slovenčiny, ktoré sa začínajú v sobotu od 17. 9. 2011, budú v čase od 15.00 do 16.30 hod.

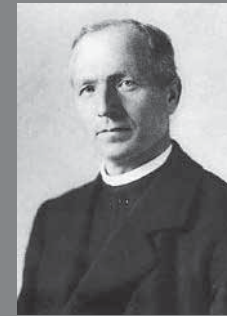
Podrobné informácie priamo u p. Michelitsch: 0650/4306598

Pani učiteľka Michelitsch odovzdala v júni prvé slovenské vysvedčenia

Smutná správa z Mníchova

Vo veku 85 rokov zomrel saleziánsky kňaz, publicista, spisovateľ, teológ, filozof a prekladateľ, profesor Anton Hlinka. Pracoval v Rádiu Slobodná Európa v Mníchove ako redaktor nábožensko-kultúrnych

programov, neskôr z vlastnej iniciatívy prevzal aj vysielanie v Hlase Ameriky a Radiu Stefanus. Pôsobil aj ako člen Európskeho výboru Svetového kongresu Slovákov. V roku 1980 založil vlastné nakladateľstvo, náboženskú literatúru, ktorú v ňom vydával, rôznymi utajenými spôsobmi doručoval na Slovensko. V roku 1991 sa vrátil do domoviny, založil Slovenskú katolícku akadémiu a bol zvolený za jej rektora. Na Rímskokatolíckej cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulte Univerzity Komenského bol v roku 1995 habilitovaný na docenta teológie a o dva roky ho prezident SR vymenoval za profesora systematickej filozofie na Univerzite sv. Cyrila a sv. Metoda v Trnave.

Hlinka je autorom množstva teologických, filozofických a cirkevno-politických štúdií, úvah a esejí. Literárnu činnosť začal publikovaním článkov v roku 1964, neskôr uverejňoval aj čiastkové štúdiá v časopisoch v zahraničí, ako aj v rozhlase.

Za celoživotné dielo udelil Antonovi Hlinkovi prezident SR Michal Kováč I. januára 1997 Rad Andreja Hlinku I. triedy a 28. októbra 1998 Rad Ľudovíta Štúra I. triedy.

Spracované podľa www.sme.sk

ÚSZZ na facebooku

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí ponúka informácie o dianí v úrade a v celom slovenskom krajanskom svete už aj prostredníctvom sociálnej siete facebook, čím sa vytvára priestor na rýchle zdieľanie informácií, postrehov a názorov.

Použite internetový link www.facebook.com/uszszsk.

Na tejto stránke úradu máte tiež možnosť zverejniť článok alebo informáciu (napríklad o zaujímavej udalosti, podujatí alebo osobnosti vo Vašej komunite), čím sa získa lepšia medializácia správy, prípadne aj spätná väzba. V prípade záujmu o takúto službu nás kontaktujte prostredníctvom e-mailovej adresy:

livia.orencakova@external.uszszsk.gov.sk

RADOSTNÁ SPRÁVA

Manželom Zuzane a Christianovi Lettnerovcom sa 25. mája 2011 narodila dcérka Caroline – 2 870 g a 47 cm. Rodičom gratulujeme a želáme, aby im Caroline celý život prinášala radosť.

MILÍ ČLENOVIA A PRIATELIA RAKÚSKO-SLOVENSKEHO KULTÚRNEHO SPOLKU,

Ďakujeme za vašu priazeň a dovoľujeme si vám pripomenúť, že aj vďaka vašej podpore môže časopis vychádzať. Či už formou členského alebo dobrovoľného príspevku podporte naše aktivity, aby ste aj v budúcnosti našli náš časopis vo vašej schránke.

ĎAKUJEME!

Riadny člen: 1 rok / € 23,-
2 roky / € 42,-
Študent: 1 rok / € 7,-
2 roky / € 12,-
Podporujúci člen: 1 rok / € 50,-

PSK 60000 Kontonummer 92040212

www.slovaci.at

Zmena programu vyhradená!
Programmänderungen vorbehalten!

IMPRESSUM

Pohľady, redakcia:
adresa, telefón a fax ako pri vydavateľovi.
Vydavateľ: Rakúsko-slovenský kultúrny spolok - Österreichisch-slowakischer Kulturverein
Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1060 Wien.
Tel.: 00431/596 13 15, Fax: 00431/595 57 99
Šéfredaktorka: Ingrid Konrad
Redakčná rada: Zuzana Lettner, Vlado Mlynár, Jozef Macura, Martina Víglašská Jana Gregor, Ingrid Žalneva
Lektorka: Marta Bábiková
Grafická úprava: Gabriel Štrba
Články podpísané menom alebo skratkou autora nemusia vyjadrovať mienku redakcie.
Redakcia si vyhradzuje právo príspevkov krátiť a upravovať.
Tlač: Tlačiareň Dóša, s.r.o. Bratislava

Tento časopis vychádza vďaka finančnej podpore Úradu rakúskeho spolkového kancelára.
Die Herausgabe dieser Zeitschrift wird vom Bundeskanzleramt der Österreichischen Republik finanziert.

Výchova v duchu ľudových tradícií!

EINLADUNG
ZUM MITMACHEN
BEI DER SLOWAKISCHEN
KINDERTANZGRUPPE

ROZMARÍN

POZVÁNKA NA PŮT SLOVÁKOV DO MARIAZELLU

Rakúsko-slovenský kultúrny spolok organizuje v sobotu 17. 9. 2011 púť do Mariazellu. Duchovným sprievodcom bude

Lic. theol. Pavol Dubovský - farár Muttergotteskirche vo Viedni.

Odchod: 8:00 Viedeň /Schwedenplatz, návrat: 17:00. Poplatok za autobus: 25,00 eur.

Prihlášky zašlite najneskôr do 31. 8. Ing. Jane Gregor na e-mailovú adresu: j.gregor@tmo.at, alebo zatelefonujte na tel. číslo: 0043/676/9713113.

REDAKČNÁ UZÁVIERKA DVOJČISLA 2/2011 JE 30. SEPTEMBRA 2011

Sekretariát RSKS

Otto Bauer Gasse 23/11, 1060 Wien
Úradné hodiny: utorok: 09.00 – 10.30
štvrtok: 18.00 – 19.30
T 0043(0)1/596 13 15
F 0043(0)1/595 57 99
rsk@slovaci.at, sova@slovaci.at

Rímskokatolícke bohoslužby v slovenskom jazyku

Každú nedeľu a vo sviatok o 18.00 hod.
Pfarre an der Muttergotteskirche,
Jacquingasse 53, 1030 Wien

Bei Nichtzustellung bitte zurück an ÖSKV,
A-1060 Wien, Otto Bauer Gasse 23/11.

Österreichische Post AG,
Info. Mail Entgelt barbezahlt

INZERCIA/ ANZEIGEN

pre členov a dobrovoľných prispievateľov zdarma/ für die Vereinsmitglieder und Förderer kostenlos. Ceny/ Preise:
do 50 slov bez obrázku/ bis 50 Wörter ohne Bild € 5,-
do 50 slov s obrázkom/ bis 50 Wörter mit Bild € 7,-
S obrázkom alebo bez obrázku/ mit oder ohne Bild
• 1/8 A4 € 10,-
• 1/4 A4 strany € 15,-
• 1/2 A4 strany € 20,-
• A4 strana € 40,-